

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Andra Kammaren. N:o 22.

Lördagen den 7 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 29 nästlidne februari.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *Alfred Petersson* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående pension åt t. f. fiskeriintendenten A. A. H. Malms änka Esther Johanna Gustafva Malm, född Rosengren;

angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordägarandel i grufva;

angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord;

angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Borrstorp n:o 1 i Kristianstads län;

angående försäljning af två till förra militiebostället Rosöga n:is 1 och 2 i Södermanlands län hörande lägenheter;

angående försäljning af tre ägoskiften och två lägenheter, tillhörande förra militiebostället Wätamåsa n:o 1 i Malmöhus län;

angående pension å allmänna indragningsstaten till förre extra läraren vid navigationsskolan i Stockholm Christian Sjögren;

angående pension å allmänna indragningsstaten åt arbetsförmannen vid Karlskrona fästningsbyggnad Peter Johansson; och

angående uppförande af en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan och krigshofrätten med flere institutioner och myndigheter.

De kungliga propositionerna blefvo på begäran lagda på bordet.

§ 3.

Vidare aflämnades af herr statsrådet m. m. grefve *H. E. G. Hamilton* Kungl. Maj:ts propositioner:

Andra Kammarens Prot. 1908. N:o 22.

angående lönereglering för landsstaterna i länen m. m.

angående utbekommande af deposition till säkerhet för fullgörande af stadgade villkor för koncession å järnvägsanläggning från Läckeby till Alsterbo; samt

angående pension åt extra ordinarie kontorsskrifvaren Amalia Beata Wilhelmina Barthelson, född Lindstedt.

Jämväl dessa propositioner bordlades.

§ 4.

*Svar å
interpellation.*

Ordet lämnades härefter på begäran till chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Alfred Petersson, som yttrade: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Axel Ekman i Mo gård till mig framställt följande spörsmål:

1:o) »Har herr statsrådet, vid det förhållandet, att man på grund af den af ett afsevärdt antal firmor inom utsädesbranschen till herr statsrådet ingifna skrifvelsen kan antaga, att dessa firmor anse sig förhindrade att med nu fastställda villkor deltaga i täflan om förvärfvandet af monopolet till Sveriges utsädesförenings elitstammar, och att denna täflan alltså icke kommer att motsvara, hvad Kungl. Maj:t och Riksdagen med en fri och öppen täflan afsett, vidtagit åtgärder till förhindrande af att den för anbudens pröfning tillsatta kommissionen, därest anbud endast från ett fåtal utsädesfirmor föreligga, utan att frågan ånyo underställes Kungl. Maj:ts pröfning ingår något bindande aftal?

och om herr statsrådets svar på denna fråga skulle gå i den riktning, att herr statsrådet icke vidtagit några sådan åtgärder till förhindrande af ett förhastadt aftal från kommissionens sida:

2:o) Anser herr statsrådet att, efter hvad i saken numera inträffat, fordran på fri och öppen täflan kan anses uppfylld, äfven om endast ett fåtal anbud skulle föreligga, och att det under sådana omständigheter kan vara tillfredsställande, om det nämnda monopolet för en så afsevärd tid som 10 år framåt blir bundet?»

Vid besvarandet af dessa spörsmål anhåller jag på grund af förekomna omständigheter att något vidlyftigare få beröra Svalöfsfrågan, än som egentligen betingas af de framställda frågorna.

Det vetenskapliga försöks- och förädlingsarbete, som under en följd af år bedrifvits af Sveriges utsädesförening, har otvifvelaktigt varit till stort gagn för det svenska jordbruket, på samma gång det varit en heder för landet att äga denna institution. De händelser, som af den ärade interpellanten antydas och som hafva inträffat sedan förra årets Riksdag fattat beslut om bidrag till utsädesföreningens praktiskt vetenskapliga verksamhet, rubba lyckligtvis icke detta förhållande. Jag anser mig härvid böra erinra, att dessa händelser icke på något sätt berört föreningens ekonomiska angelägenheter, enligt hvad mig från vederbörligt håll meddelats redan innan anslag för innevarande år utanordnades till föreningen och proposition till Riksdagen afläts om fortsatt bidrag till föreningens verksamhet. Mot den praktiskt vetenskapliga verksamhet föreningen bedrifvit har heller icke,

så vidt jag känner, något klander riktats. Däremot har vid upprepade tillfällen såväl utom som inom Riksdagen skarpa anmärkningar gjorts emot det sätt, på hvilket föreningen ordnat förmedlingen mellan sig och den jordbrukande allmänheten af resultatet af förädlingsverksamheten. Klandret har hitintills gällt de träffade öfverenskommelserna eller sambandet emellan föreningen och allmänna svenska utsädesaktiebolaget, ett samband, som dock numera är upplöst, ity att inga för en längre tid framåt bindande kontrakt finnas, som hålla dem vidare samman. Frågan om förmedlingen är onekligen en både ömtålig och svårlöst fråga. Jag håller dock före, att tämligen stor enighet råder därom, att arbetsresultaten, d. v. s. elitstammarna, icke lämpligen kunna öfvergå direkt från den vetenskapliga anstalten till den ett godt utsäde behöfvande jordbrukaren. De behöfva dessförinnan pröfvas i stort och förökas, för att en något så när afsevärd kvantitet må kunna på en gång släppas ut i marknaden, men denna pröfning och förökning måste stå under effektiv kontroll. Men icke nog därmed; äfven sedan en stam utsläppts i marknaden måste den iakttagas, vidmakthållas ren och förbättras, dess konstans ökas genom alljämt skeende föröfning. Men för att sådant arbete skall kunna på ett tillfredsställande sätt fortgå och att rena och möjligast pålitliga sorter skola för allmänheten vara att tillgå i något så när tillräcklig mängd, är det nödvändigt, att den vetenskapliga verksamheten har till sitt förfogande helst ett eller möjligen flera organ, som fungera som mellanhand, men hvars arbete just som mellanhand fullt kan kontrolleras och öfverskådas af föreningen.

Den kommitté, som år 1905 tillsattes af föreningens större styrelse med uppdrag att utarbete förslag till nya bestämmelser angående föreningens elitstammars förökande och tillhandahållande för allmänheten, uttalade också i det af dem afgifna utlåtandet såsom sin uppfattning, att den dittills varande ordningen, eller att föreningen icke själf omhänderhade förökandet och spridandet af sina stammar, utan därvid samarbetade med en af densamma kontrollerad praktisk mellanhand, var ett oundgängligt villkor för ett rätt tillgodogörande af de från föreningens vetenskapliga förädlingsarbete framkommande resultaten. Häri tror jag man måste gifva kommitterade rätt. Huru med denna förmedling skall ordnas, för att den skall fylla rättmätiga kraf, det har varit frågan, som kräft ett svar. Härvid måste från det allmännas synpunkt och med fasthållande af att utsädesföreningens med statsmedel understödda verksamhet är till för främjande af landets jordbruk det krafvet uppställas i afseende å formerna, att föreningens arbete kan med oförminskad kraft fortfa, att frukterna af detta arbete tillvaratagas och komma den jordbrukande allmänheten till godo på det mest fruktbringande sätt och till skäligt pris samt att föreningen själf får åtnjuta tillbörlig del af resultatet i form af ersättning för utlämnade stammar. Samtidigt måste gifvetvis strängt fasthållas krafvet på att förmedlingen icke utlämnas som ett vinstgifvande privilegium åt enskild spekulation, så att det ena eller andra för vinst afsedda affärsföretaget gynnas med undanskjutande af ett annat lika berättigadt.

*Svar å
interpellation.*

(Forts.)

*Svar å
interpella-
tion.*

De nyss omnämnda kommitterade ansågo två vägar stå öppna för lösning af den förevarande frågan, nämligen:

»1) Med bolaget träffas för viss tid aftal om öfvertagande af föreningens stammar efter ungefär samma grunder som hittills, dock med skyldighet för bolaget att i sin bolagsordning företaga sådana förändringar, att vinsten af dess rörelse, i den mån den ej kräfvades för företagets konsolidering och utveckling samt för afdrag af skälig fastställd ränta, oafkortad må komma det allmänna tillgodo.»

»2) Det ekonomiska och organisatoriska sambandet mellan föreningen och bolaget upplöses, och de från föreningen utgående nya stammarna öfverlåtas efter fri och öppen täflan till den mellanhand, som ikläder sig vissa af kommitterade föreslagna förpliktelser och därtill erbjuder föreningen de mest betryggande och ekonomiskt fördelaktiga villkoren.»

Det torde få medgifvas, att endera af dessa två vägar, om än med vissa detaljändringar, var det enda, som under för handen varande förhållanden kunde vara att tänka på.

För min del skulle jag ansett en lösning på grundvalen af alternativ 1 såsom den mest fördelaktiga. En anordning, där ett kooperativt företag med tillräckliga resurser ställt sig till föreningens förfogande, där ingen vinst således utöfver skälig ränta fått utgå till delägarna och hålst ingen handelsrörelse drifvas med andra varor än dem, som uppdragits från föreningens egna stammar, skulle förhindrat alla försök att utnyttja föreningens verksamhet i spekulationssyfte, men åt föreningen och det allmänna möjliggjort uppfyllandet af de ofvan från dess synpunkt uppställda krafven. Nödiga förutsättningar för en lösning i denna riktning förefunnos emellertid icke, då frågan 1906 kräde ett ordnande. Bolaget kunde gifvetvis icke mot sin vilja tvingas att på sådana villkor ställa sig till förfogande, och erforderligt kapital från annat håll stod ej tillgängligt. Den andra utvägen eller kommitterades alternativ 2 att öfverlåta de utgående stammarna efter fri och öppen täflan måste därför anlitas, och härmed är jag inne på frågans nuvarande läge:

Då Kungl. Maj:t på min hemställan den 21 december 1906 fastställde vissa allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande af de åt utsädesföreningen anvisade statsanslag, förelåg som utgångspunkt förenämnde kommitterades förslag, i hvilket dock vissa ändringar föreslagits af såväl föreningens större styrelse som landbruksstyrelsen. För egen del ansåg jag, att man vid fastställande af dessa bestämmelser ej borde inlåta sig på rena detaljföreskrifter, afsedda att reglera förhållandet mellan föreningen och den blifvande mellanhanden, utan hellre öfverlåta detta åt en kommission så sammansatt, att den erbjöde trygghet för en fullt opartisk behandling af dessa frågor. De af Kungl. Maj:t fastställda allmänna bestämmelserna hafva varit delgifna Riksdagen, och hvad de af kommissionen beslutade villkoren för öfvertagande af stammarna beträffar, så vill jag om dem säga, att icke ringaste anledning finnes till en sådan förmodan, som att de tillkommit i syfte att gynna det ena eller andra affärsföretaget, men väl för att trygga ett klokt tillvaratagande af föreningens arbetsresultat.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Nu har emellertid, såsom den ärade interpellanten framhåller och betecknar såsom ett märkligt förhållande, ett tiotal utsädesfirmor till mig inkommit med en skrifvelse, som mynnar ut däruti, att under-tecknarne vilja fastslå, att »en fri och öppen täflan» om utsädesföreningens stanmar genom de former, som för densamma fastställts, blifvit alldeles omöjliggjord. Under-tecknarne af skrifvelsen anföra två skäl för sitt påstående. Det ena rör formen för ersättningens utgående. Såsom bekant skulle denna utgå dels i form af ett fast årspris och dels i form af årlig royalté. Täflan skulle gälla årspriset. Utsädesfirmorna göra nu i sin skrifvelse gällande, att bestämmelsen om öfvertagande af stammar mot på förhand bestämd summa öfverhufvud icke kan medföra den af Kungl. Maj:t åsyftade fria och öppna täflan. Då härtill komme, att kommissionen lagt hufvudvikten vid bestämmelsen om årspris, ansåge firmorna, att kommissionen visat sig helt oförstående af den till dess afgörande hänskjutna frågan om royaltén, i det denna bestämts till den löjligt låga bråkdelen af 0,5 procent af årliga omsättningen. Genom en högre royalté skulle, säga de, kommissionen kunnat öppna en möjlighet för realiserandet af Kungl. Maj:ts allmänna princip »fri och öppen täflan», så långt Kungl. Maj:ts instruktion medgifvit.

Jag vill härvid säga, att tvenne former för ersättning så mycket mindre upphäfva principen »fri och öppen täflan», som det från de täflandes sida måste vara en fördel, att icke hela ersättningen är föremål för täflan, utan en del af denna ersättning redan förut är fastslagen och känd för alla. I fråga om ett årspris och svårigheten att bestämma detta, då man ej kan med bestämdhet på förhand veta, hvad man under en viss period kan erhålla från föreningen, så är denna ovisshet lika stor för alla de täflande. Ingen kan i det afseen-veta mera, än den andre, utsädesaktiebolaget är i det fallet jämställt med öfriga eventuella anbudsgifvare. Jag förutsätter gifvetvis, att föreningens arbete och ledning skötes fullt lojalt och korrekt, hvarom man bör äga ökad visshet, sedan äfven Kungl. Maj:t insatt en ledamot i föreningens styrelse. För öfrigt torde det ligga en icke obetydlig öfverdrift i påståendet, att berörda bestämmelse om årspris skulle vara af beskaffenhet att mer än andra afhålla eljest hugade spekulanter från täflan. Utsädesföreningens verksamhet har numera nått full utveckling och stadga, en rik erfarenhet om de effektivaste arbetsmetoderna föreligger och föreningens ställning såsom en från det allmännas sida på allt sätt omhuldad institution gifver anledning till den förhoppningen, att den snarare kommer att öka än minska sin prestationsförmåga. Någon större svårighet för blifvande spekulanter att äfven vid en täflan om årspris på ett för bevarandet af deras intressen tillfredsställande sätt beräkna sin risk synes mig därför icke föreligga. För föreningen, hvars intressen väl icke få helt förbises, måste det vara en gifven fördel att vid uppgörande af sin stat hafva att i viss mån åtminstone räkna med ett fixt belopp i fråga om detta slag af inkomst. Gärna medger jag, att det för eventuella anbudsgifvare är en fördel, om royaltén är högre, enär detta måste medföra, att årspriset blir lägre, och jag skulle gärna sett, om kommissionen fastställt denna att utgå med högre procenttal af omsättningen,

*Svar å
interpella-
tion.*
(Forts.)

men jag är öfvertygad därom, att det icke är enbart ersättningsformerna, icke ens till hufvudsaklig del dessa, som utgjort skäl för många att hålla sig borta från täflan. Andra villkor, hvilka varit nödvändiga att uppställa, såsom förfoganderätt öfver jord för stammarnes förökning, magasinslokaler, krafvet på fullständig kontroll, affärens organisation m. m. medföra säkerligen större tvekan hos de flesta än betalningsformerna. I fråga om det andra skälet, hvarå ofvannämnda påstående grundats, ett skäl, som den ärade interpellanten dock anser numera vara undanröjdt, det nämligen att i föreningens mindre styrelse sutte två af bolagets största aktieägare, anser jag mig böra meddela, att kommissionens ordförande i fullt samförstånd med mig vidtog åtgärder för förändring i detta afseende, innan den omtalade skrifvelsen inkom.

Till svar å den ärade interpellantens första fråga vill jag säga, att den omständigheten, att de tio utsädesfirmorna, som undertecknat skrifvelsen, direkt eller indirekt förklarar sig förhindrade att delta i täflan, icke för mig utgjort något tillfyllestgörande bevis för att denna icke skulle vara »öppen och fri». Jag har således icke af denna anledning ansett mig kunna eller böra vidtaga någon officiell åtgärd för att förhindra, att, därest antagliga anbud från andra anbudsgifvare föreläge, kommissionen kunde antaga något af dessa. Härvid må erinras, att, då kommissionen enligt af Kungl. Maj:t fastställda bestämmelser fått åt sig uppdraget bland annat att pröfva och antaga eller förkasta inkomna anbud, det skulle vara en mindre vanlig åtgärd att genom något förståndigande betaga kommissionen denna rätt, helst ingen anledning funnes att antaga, att den skulle åsidosätta det allmännas rätt och bästa.

Detta har dock icke hindrat mig ifrån att vid samtal med kommissionens ordförande såsom min åsikt framhålla, att man icke för det närvarande borde för längre tid binda föreningen vid viss mellanhand. Händelser hafva nämligen utöfver de här nämnda kommit emellan, som kunde göra ett förbehåll om uppsägning på kort tid ytterst önskvärdt. Därigenom att en stor del af aktierna i utsädesaktiebolaget komma att ombyta ägare, har på många håll inom landtmannakretsar uppstått tanken på en rekonstruktion af bolaget, hvarigenom detta skulle förändras från att vara en utsädesaffär i vanlig mening med vinstmöjligheter för enskilda till ett företag, som endast hade till uppgift att vara föreningens mellanhand och där möjlighet till vinst utöfver skälig ränta vore betagen delägarne. Huruvida nu pågående underhandlingar i denna sak leda till något resultat, därom är ännu för tidigt att döma.

Jag är vidare i tillfälle meddela, att vid anbudstidens utgång intet antagligt anbud förelåg. Det som fanns, och i hvilket erbjöds ett årspris af 10,000 kronor utom föreskrifven royalty, innehöll sådana förbehåll och afvikelser från de uppställda villkoren i vissa fall, bland annat i afseende å kostnaden för kontroll, att kommissionen ansåg sig böra förkasta detsamma.

Genom hvad jag nu yttrat torde den andra frågan enligt dess egen uppställning icke kräfva något svar utöfver hvad som redan är sagdt.

Jag tror emellertid, att hela denna fråga bör skärskådas och bedömas helt och hållet oberoende af och utan inflytelser ifrån vare sig allmänna svenska utsädesaktiebolaget eller andra enskilda utsädesaffärer.

*Svar å
interpella-
tion.*
(Forts.)

Herr Ekman i Mo gård: Herr talman, mina herrar! Jag anholder att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få frambara mitt tack för det svar å de af mig med kammarens tillstånd framställda spörsmålen, som han haft godheten lämna. Med anledning af hvad herr statsrådet i sitt svar anförde, skall jag emellertid tillåta mig att i själfva frågan yttra ännu några ord.

Herr statsrådet påpekade från början, att det ju måste erkännas, att det tidigare mellan utsädesbolaget och utsädesföreningen härskat ett samband, som icke varit ägnadt att befrämja hvad man ursprungligen med utsädesföreningen afsett att befrämja. Men herr statsrådet trodde sig också kunna konstatera, att numera detta samband var häfdt, om jag förstod honom rätt, och att man nu alltså icke behöfde hysa någon fruktan beträffande denna sak. Redan förlidet års Riksdag har ju i detta afseende uttalat sig mycket bestämdt, enär den då liksom herr statsrådet *nu* erkände, att ett sådant samband vore för föreningen mycket olyckligt, och att man hoppades för framtiden kunna undvika detsamma. Nu ha emellertid de villkor, som förra årets Riksdag uppställde för försäljning af utsädesföreningens stammar, såvidt jag kan bedöma, visat sig fullkomligt olämpliga, ty i den af herr statsrådet fortfarande såsom fri och öppen betecknade täflan om dess elitstammar, som nu ägt rum, har det visat sig, att icke ett enda antagligt anbud inkommit. Det är icke nog med, att alla utsädesfirmor inom landet, om jag är rätt underrättad, med undantag af Svalöfsbolaget, funnit sig fullkomligt förhindrade att deltaga i denna täflan, utan det är också af herr statsrådet tillkännagifvet, att det enda anbud, som inkommit — och jag tror icke, att jag mistager mig, om jag säger, att det är Svalöfsbolagets — af formella skäl måste förkastas. Jag är icke säker på, att dessa skäl äro så uteslutande formella, att de icke äfven kunna ha praktisk betydelse. För mig vill det ur vanlig affärssynpunkt synas såsom alldeles omöjligt för en utsädesfirma att med nu uppställda villkor verkligen kunna konkurrera om förvärfvande af elitstammar från Svalöf, och detta af den anledningen, att man här skall afge anbud om ett *årspris*, ett anbud, som skall vara bindande för tio år framåt, men utan att man har den allra minsta kännedom om hvad man för detta årspris under de tio åren kommer att erhålla — ja, rent formellt sedt skulle man kunna säga utan visshet om att för detta pris erhålla något alls, men detta vore måhända att draga ut konsekvenserna något för långt. Då måste den frågan uppstå för dessa firmor: är det oss möjligt att binda oss för ett fixt årspris för tio år utan någon kännedom om eller något inflytande på hvad vi under denna tid komma att erhålla?

Herr statsrådet har sagt, att i detta fall alla utsädesfirmor skulle bli likställda. Jag undrar då, om det icke kan gifvas förhållanden, som icke synas på papperet, förhållanden, som man icke alldeles direkt kan peka på, och som dock göra, att en nära till utsädesföre-

Star å
interpella-
tion.
(Forts.)

ningen boende firma har större utsikt att få sina önskingar genomförda och få hvad den betraktar som sin, om icke formella, så dock moraliska rätt tillvaratagen än de firmor, som bo längre bort.

Måhända skall man svara mig, att det är litet egendomligt att nu tala om dessa villkor för försäljningen såsom olämpliga, då de redan af förlidet års Riksdag blefvo accepterade. Jag ber då först och främst att få erinra om hvad jag redan i ingressen till mina spörsmål påpekat, nämligen att det särskildt i denna kammare från flera håll framhölls, att accepterandet af dessa villkor från Riksdagens sida vore att betrakta som försök, hvilka man först ville ha resultat af, men mot hvilka försök man särskildt på ett inflytelserikt håll inom kammaren ställde sig synnerligen tveksam. De villkor, som af förlidet års Riksdag accepterades, voro i öfverensstämmelse med hvad Kungl. Maj:t hade föreslagit och hvad af statsutskottet sedermera för Riksdagen framlades. Jag är icke fullt viss på, att förra årets statsutskott verkligen så på rak arm skulle accepterat dessa villkor, därest det hade fått på ett mera ingående sätt del af hvad landbruksstyrelsen beträffande dessa villkor hade föreslagit. Om detta landbruksstyrelsens förslag såges i propositionen till förlidet års Riksdag: »För egen del har landbruksstyrelsen — jämte det styrelsen tillstyrkt, att statsbidrag måtte tilldelas föreningen för år 1907 — hemställt, att för tillgodonjutande af statsbidrag skulle gälla vissa af styrelsen föreslagna villkor och bestämmelser; och har landbruksstyrelsen därvid särskildt föreslagit, att nyssberörda, af föreningens större styrelse antagna föreskrifter beträffande villkoren för öfvertagandet af nya stammar måtte förklaras skola lända till efterrättelse med vissa af landbruksstyrelsen ifrågasatta jämkningar». Man skulle af denna ordalydelse alltså kunna tro, att det icke är någon vidare stor skillnad mellan landbruksstyrelsens förslag och det af Kungl. Maj:t vid förra årets riksdag framlagda, men det visar sig, om man granskar landbruksstyrelsens yttrande, att det är en högst väsentlig skillnad, ehuru den icke omnämnes på ett fullständigare sätt i propositionen. Landbruksstyrelsen har nämligen icke ansett sig böra tillstyrka ett sådant årspris, som jag nyss talade om, just af den anledning, att den ansett, att det skulle möta svårigheter för spekulanter, för utsädesfirmor, att utan kännedom om den vara, de skulle förvärfva, för så lång tid binda sig vid ett fixt årspris; utan har styrelsen tillstyrkt, att man med bibehållande af fordringarna på royalty och kontroll skulle bestämma ett pris för hvarje förvärfvad stam och att konkurrensen skulle röra sig härom. Därigenom hade den firma, som deltog i konkurrensen, visshet att den icke skulle behöfva betala för någonting mera än den verkligen förvärfvade. Alltså, om den finge endast ett fåtal stammar, skulle därigenom också dess utgifter bli minskade, och finge den ett större antal, blefve utgifterna ökade, men alltid i proportion till hvad firman verkligen erhöle. För min del måste jag säga, att det förefaller mig egendomligt, att icke dessa villkor förra året blefvo kraftigare påpekade, och jag tror icke, att man kan inskränka sig till, såsom i propositionen då sades, att reducera dem till endast vissa jämkningar. Jag anser nämligen, att skillnaden är så stor, att det är helt andra villkor, som landbruksstyrelsen därigenom har föreslagit.

Jag vill naturligtvis icke förneka, att icke såväl statsutskottet som hvarje ledamot af Riksdagen skulle haft tillfälle att taga del af landtbruksstyrelsens skrifvelse, men det synes mig önskvärdt, om den åtföljt den kungl. propositionen vid förra årets riksdag.

Det har säkerligen äfven detta år förvånat flere än mig i denna kammare, att, då den kungl. propositionen om anslag till Svalöfs utsädesförening afläts, icke någonting nämnades om, hur man kunde förvänta sig att försöket skulle utfalla. Jag tror nämligen, att herr statsrådet, redan innan propositionen afläts, hade kännedom om, att det icke fanns stora utsikter till att en mera betydande konkurrens om dessa stammar skulle ifrågakomma. Herr statsrådet har såsom sin åsikt framhållit, att hur det än för närvarande är eller tidigare har varit ordnad med utsädesbolaget, så beröra dessa förhållanden icke på något sätt utsädesföreningen. Det är med stor tillfredsställelse, som jag ber att få konstatera detta faktum, ty det är ju af synnerlig vikt för oss alla här att veta, att icke något som hälst samband vidare är att befara, ett samband, som kunde oförmånligt inverka på föreningen.

Beträffande det framtida ordnandet af dessa förhållanden vågar jag för min del uttala den uppfattningen, att resultatet af den s. k. fria och öppna täflan, som nu förekommit, till fullo ådagalägger, att dessa villkor icke äro ägnade att åstadkomma hvad Kungl. Maj:t och Riksdagen väl dock därmed afsett. Det synes mig ock därför nödvändigt, att man nu tager under ompröfning, i hvilken utsträckning och på hvilket sätt nya villkor för försäljning af föreningens elitstammar böra fastställas. Herr statsrådet pekade därvidlag på ett arrangement. Han ansåg lämpligast, att man, om jag förstod honom rätt, vid sidan af utsädesföreningen skulle söka åstadkomma ett kooperativt företag med begränsad vinsträttighet, som skulle ha i uppdrag att sedermera försälja föreningens stammar. Det kan naturligtvis icke falla mig in att här på rak arm fälla något omdöme om ett sådant förslag, som första gången här i dag framkommit, och som ju kan ha något skäl för sig. Det har dock det skälet *mot* sig, att det från många håll så starkt klandrade monopolet till föreningens elitstammar därigenom alltjämt skulle bibehållas. Under alla omständigheter är naturligtvis den utvägen bättre än en annan utväg, som jag också hört omnämnas, nämligen att man, med bibehållande af aktiebolagsformen, skulle rekonstruera aktiebolaget och söka i bolagsordningen få in en bestämmelse, som gjorde, att bolaget icke skulle kunna utöfva det tvång på föreningen, som det tidigare sökt utöfva, och hvilken bestämmelse också skulle begränsa bolagets vinstmöjlighet. Den utvägen har man redan med det nuvarande bolaget försökt, då, såsom säkerligen herrarne känna, i bolagsordningen finnes den bestämmelsen, att, sedan 5 procent af årsvinsten afsatts till reservfonden och 6 procent utdelats till aktieägarne, den återstående vinsten skulle för föreningens bästa disponeras. Nu ha under de gångna åren årsvinster uppkommit till så betydande belopp, att med tillämpning af denna bestämmelse föreningen från och med år 1901 till och med 1904 borde ha fått ett belopp af 51,060 kronor och 73 öre, men i själva verket har föreningen trots denna bestämmelse icke fått ett öre från bolaget, därför att detta på annat sätt disponerat dessa penningar för sin egen verksamhet.

Svar å
interpella-
tion.
(Forts.)

Jag tror, att, äfven om man kunnat tänka sig en rekonstruktion af bolaget och fått den genomförd af sådana personer, som uteslutande af intresse för Svalöfsföreningen placerat sina penningar i detta bolag, detta icke för framtiden varit ägnadt att innebära en tillräcklig garanti för föreningen, ty bolagets aktier skulle väl i alla fall kunna förr eller senare öfvergå till andra personer, och bolagsordningen kan väl icke skrivas på sådant sätt, att icke någon möjlighet till dess ändrande förefinnes. Jag tror, att om man skulle välja mellan den sista utvägen, som jag vidrörde, och den, som herr statsrådet framkastade, den senare kanske har några företräden.

Jag skall, innan jag slutar och utan att göra anspråk på, att det skall innebära ett definitivt förslag, be att få framkasta tanken på ett annat arrangement såsom innebärande ytterligare en väg att välja på, och jag stödjer mig därvid på hvad landtbruksstyrelsen förra året föreslagit. Såsom herr statsrådet påpekat, är det af största vikt att de, som sättas i tillfälle att konkurrera om Svalöfsföreningens elitstammar, äro så kvalificerade, att man kan ha garanti för, att de skola på ett fullt tillfredsställande sätt föröka dessa stammar. Därför är det också nödvändigt, att deras kvalifikationer af en kommission eller på annat sätt blifva pröfvade. Jag har tänkt, att förhållandet kunde så ordnas, att de utsädesfirmor, som vilja deltaga i konkurrensen om Svalöfsföreningens elitstammar, hade att därom göra anmälan och att deras kvalifikation beträffande såväl jord som andra förhållanden blefve af kommissionen särskildt pröfvad och att sedermera i själfva konkurrensen om elitstammarna, hvilken icke skulle omfatta ett fixt årspris utan pris för stam, skulle deltaga de utsädesfirmor, som vid föregående pröfning visat sig inneha de kvalifikationer, som af kommissionen ansågos erforderliga, naturligtvis dock med bibehållande af kontroll öfver stammarnes förökning och med bibehållande af royalty. Jag anser detta vara en tanke, som kan komma under ompröfning, men vill ånyo betona, att det ej får betraktas som ett definitivt förslag.

Slutligen skall jag be att, då jag nyss förbisåg en sak, här få påpeka den. Det framhölls af herr statsrådet såsom en stor fördel, om man bibehölle årspriset, emedan föreningen då kunde räkna med en bestämd stat. Jag ber få påpeka, att, om det bereddtes tillfälle för utsädesfirmor att konkurrera med full vetskap om hvad de med konkurrensen kunde erhålla, skulle deras pris säkerligen, såsom med årspriset måtte bli fallet, bli högre än om de, så att säga, köpa grisen i säcken. Olägenheten för föreningen af att på förhand icke veta årets stat skulle säkerligen upphävas af att man för stammarna skulle kunna erhålla högre pris.

Jag skall icke upptaga kammarens tid längre med denna fråga men ber få uttala, att i den situation, som frågan befinner sig, sedan det visat sig, att icke något enda antagligt anbud inkommit, det väl torde vara nödvändigt, att Riksdagen tager denna fråga i sin hand och att Riksdagen söker att åstadkomma ett sådant förslag, att utsädesföreningen förhjälpes till en fullkomligt klar och fri ställning och därigenom blir ägnad att motsvara de kraf, som landets jordbrukare, såsom äfven af herr statsrådet nu antyddes, hafva rätt att ställa på denna med statsmedel understödda anstalt.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet Alfred Petersson: Den ärade interpellanten har framhållit, att de villkor, som nu varit uppställda för täflan om förvärfvande af föreningens stammar, hafva visat sig så fullständigt olämpliga, att man icke vidare kan tänka på att bibehålla dem. Han har vidare strukit under, att en fri och öppen täflan varit omöjliggjord genom dessa villkor. Men är det så alldeles säkert, att dessa villkor visat sig olämpliga? Jag förutsätter, och jag tar därvid fasta på hvad den ärade interpellanten slutade med, att man väl förnämligast bör utgå från hvad som från det allmännas synpunkt och föreningens synpunkt är nödvändigt att fasthålla vid. Utgår jag åter från de synpunkter, som synas önskvärda för konkurrerande utsädesfirmor, så kommer jag gifvetvis vid bedömandet af hela denna fråga till annat resultat. Jag tror icke, att man får förutsätta, att de ledande motiven för dessa förnämligast ligga i omsorgen om landets jordbruk och omsorgen, att det allmännas intresse skall blifva tillgodosedt, utan snarare att enskilda intressen i största möjliga mån skola blifva tillgodosedda.

Jag skall för att belysa, fast den reform, som ävägabragts och de bestämmelser som blifvit fastställda, icke äro så alldeles olämpliga — eller varit så utan resultat — be att ytterligare få framhålla, att det anbud, som nu är afgifvet, och det pris som interimistiskt betalas till föreningen af bolaget, utgör minst 10,000 kronor per år, och att det anbud, som nu var ingifvet men som på grund af vissa omständigheter förkastats, är ett fixt årspris på 10,000 kronor plus royalty plus kontrollkostnader. Hvad har då föreningen förut åtnjutit för sina stammar? Jag skall be att medelst revisionsberättelser få visa detta. 1906 års räkenskaper och revisionsberättelse visa här, att utsädesbolagets provision å stammar utgjorde 4,000 kronor. 1905 års revisionsberättelse visar, att bolagets provision utgjorde 5,516 kronor 31 öre. Revisionen för 1904 visar, att utsädesbolagets sammanlagda provision af stammar utgjorde 5,579 kronor 43 öre. Går jag då tillbaka till tider, som ligga längre bort, så visar den motsvarande siffran för 1903 4,520 kronor 75 öre och för 1902 2,625 kronor 43 öre. Nu erbjudes i allt fall föreningen ett pris af 10,000 kronor som årspris plus royalty. Det visar väl, att det allmänna eller föreningen, som här just är den af statsmedel och andra offentliga medel understödda institutionen, redan kommit att genom den nya anordningen åtnjuta en väsentligt högre inkomst af sina stammar.

Interpellanten fäste sig på nytt vid formen för ersättningen och sökte visa, att denna form omöjliggör all täflan. Han fäste intet afseende vid den omständighet, som jag i mitt svar tillät mig framhålla, att äfven i afseende därå äro de eventuella anbudsgifvarna fullständigt likställda, att, när det är fråga om årspris, den ene lika litet som den andre vet hvad han skall få. Men man har en tjuguarig erfarenhet bakom sig, och det är med ledning af denna erfarenhet som det är möjligt för den ene såväl som den andre att något så när beräkna hvilken risken kan vara. För öfrigt har också jag tillåtit mig framhålla, att, då jag tillstyrkte Kungl. Maj:t att öfverlämna bestämmandet af royalty till en kommission, jag ansåg det lämpligt, att Kungl. Maj:t icke skulle inlåta sig på dylika detaljbestämmelser.

*Sear å
interpella-
tion.
(Forts.)*

Jag förutsatte (och jag tror icke, att det uttalats någon misstanke i detta fall) att en kommission, så sammansatt som den föreslagna — bestående af tre personer, af hvilka en utses af Kungl. Maj:t, en af hushållningssällskapens ombud och en af den mindre styrelsen i föreningen — skulle bli så helt opartisk, att den icke skulle tillåta sig någon åtgärd, som gynnade den ene framför den andre. Jag tror mig kunna påstå, att man kan hysa full förvissning därom. Det är denna kommission, som fastställt royalty till en half procent. För egen del har jag framhållit, att jag gärna skulle sett, att den satts något högre hvaraf blifvit den följen, att summan, eller årspriset om hvilket täflan stått, icke uppgått till så högt belopp. Härigenom hade risken blifvit mindre för vederbörande. När emellertid kommissionen har satt denna royalty så lågt, så har den gifvetvis utgått från att föreningen äfven hade sitt intresse härvidlag, och detta var, att den finge en bestämd inkomst att räkna med vid uppgörandet af sin stat. Det har också kommissionen framhållit i sitt yttrande om den skrifvelse, som remitterades till den och som inkommit från utsädesfirmorna. Tror verkligen interpellanten eller tror någon här i kammaren för resten, att de öfriga utsädesfirmorna i landet, som icke anmält sig att deltaga i denna täflan, skulle hållit sig tillbaka af denna form för ersättningen? Jag för min del tillåter mig att uttala mycket stora tvifvel om den saken. Jag tror, att andra skäl gjort sig gällande och förnämligast kanske det, att man icke haft så lätt att fylla de absolut nödvändiga kraf, som måste ställas på en sådan mellanhand, om icke föreningens arbetsresultat, som är frukten af årslånga, tränga arbeten skola tillintetgöras och så att säga bortblåsas som agnar för vinden. Till sådana nödvändiga förutsättningar räknar jag äfven, att det ställes till förfogande en tillräcklig fruktenhet jord och tillräckliga magasinlokaler. Krafven äro icke små, om en tillfredsställande kontroll skall kunna ernås. Härvidlag måste enligt mitt förmenande fasthållas vid krafven utan några eftergifter. Därtill kommer kostnaden för den kontroll, som föreningen naturligtvis måste förbehålla sig rätt att utöfva. Vill man se saken på insidan, så att säga, så tror jag, att här ligger den förnämligaste orsaken till uteblifvande. Därtill kan ju komma ett annat skäl, nämligen den önskan, som på det hållet möjligen kan finnas, att i största möjliga grad tillintetgöra det arbete, som pågår vid Svalöf, och som, det kunna vi ej förneka, har varit och, som jag hoppas, fortfarande skall blifva till verkligt gagn.

Så talade den ärade interpellanten om landtbruksstyrelsens yttrande i fjol och nämnde med klander det förhållande, att detta icke blifvit delgifvet Riksdagen i propositionen. Jag ber att få meddela den ärade interpellanten, att denna skrifvelse naturligtvis liksom allt annat, som tillhörde det ärendet, på vanligt sätt blifvit delgifvet det utskott, som haft att handlägga saken, d. v. s. i detta fall statsutskottet. Så sker alltid med hvad som ej kan intagas i de kungl. propositionerna — de blifva vanligtvis ganska vidlyftiga ändå, som herrarna nog haft tillfälle att observera. Därför tror jag, att detta lilla klander, om jag så får säga, var mycket litet berättigadt. När den ärade interpellanten i slutet af sitt anförande antydde en del utvägar att lösa frågan, så talade han om, att man borde inskränka denna täflan till ett fåtal

firmor, d. v. s. man skulle först anställa en besiktning af i landet befintliga utsädesfirmor, och vid denna besiktning skulle man konstatera, huruvida den eller den firman vore lämplig för täflan eller icke. Sälunda skulle man redan innan täflingen begynt utesluta en hel del firmor och göra täflingen mer inskränkt. Jag vet ej, om detta mer står i öfverensstämmelse med principen 'fri och öppen täflan'.

*Svar å
interpella-
tion.
(Forts.)*

Det har uttalats mycket klander öfver det förhållande, som ägt rum vid Svalöf, och jag tar icke i försvar — har heller ingen anledning att taga i försvar — det sätt att träffa öfverenskommelser, som förut har tillämpats därnere. Men, mina herrar, om man skall kritisera och klandra, får man i allt fall icke förbise äfven det goda, som kan hafva funnits. Och jag tror, att man måste medgifva, att i trots af att anmärkningsvärda förhållanden hafva ägt rum med afseende på det samband, som funnits, så har det dock äfven under dessa anmärkningsvärda förhållanden fortgått ett arbete därnere, som har gjort sig förtjänt af tacksamhet. Jag fick bland annat för några dagar sedan en tidningsartikel, ett bref från Ryssland med rubrik: »Den blågula flaggan i Petersburg». Det skadar kanske ej att låta kammaren höra några ord däraf. För öfrigt får kammaren värdesätta det så, som kammaren själf finner lämpligt. Jag skall förutskicka den anmärkningen, att urklippet är från sydsvenska dagbladet Snällposten. Brefskrifvaren säger: »I Michael-manegen pågår som bäst en utställning af speciellt utsädesfrön från hela Ryssland; äfven af en mängd olika maskiner och annat, hörande till rationellt jordbruk. Denna utställning är, beträffande artiklarnas rikhaltighet och sorgfälliga urval, den första här i Petersburg. Äfven utländska exponenter hafva inbjudits och bland dem äro svenskarna obetingadt de förnämste. Här intager första rummet och väcker största uppeende *Svalöfs svenska utsädesförädling*, däreft *Bolinders* utmärkta tröskmaskiner, *Kullbergs* Arvidaplogar,» o. s. v. »För Svalöf», säger brefskrifvaren vidare, »buga vi oss djupt och gifva eder afdelning hedersplatsen här, som det anstår utställningens clou, — så utbrast ordagrannt från första början utställningskommitténs ordförande och han höll ord.»

»Svalöfs paviljong är i centrum, midt emot agrikulturministeriets storslagna utställning och bredvid kommunikationsministeriets rika kollektion af fina modeller till gigantiska elevatorer, förrådsmagasin, järnvägar med konstiga inrättningar för lastning af säd, hamnpirar, lastångare, ångfärjor, isbrytare o. s. v. Man undrar ej öfver, att fackmän stå försjunkna i djupa tankar vid Svalöfs blågula färger. Men det roar mig att se personer, alldeles indifferent för fröodling, stanna betagna framför denna svenska afdelning. Detta är tack vare Svalöfs generalrepresentant i detta land, herr *Ludvig Melchior*, tack vare hans hängifvenhet för sin sak, hans fyndighet och utmärkt fina smak, hvarom Svalöf-paviljongen bär vittne.»

Och så slutar artikeln med följande ord: »Medfödd hos hvarje ryss, till hvilken samhällsklass han än hör, är kärlek till jordbruket, detta folks hufvudnäring. Rationellt jordbruk har äfven gjort stora framsteg inom den burgna landtmannaklassen, men, dess värre råder ännu mycket mörker hos bönderna. De flesta sädesprodukter, utställda här af bönder äro ytterst underhaltigt kultiverade, visande tydligen

*Svar å
interpellation.*
(Forts.)

orsaken till de permanenta missväxterna och hungersnöden. I öppen dag ligger därför den kolossala betydelsen för Rysslands jordbruk af Svalöfs utsädesförädling, och den dag kan väl ej vara långt aflägsen, när svenskt utsäde blir känt och användt öfverallt, där den ryska plögen plöjer fåran. Då kan man med fullt skäl säga, att svenskar öfrat jätteriket i öster, men ej med svärdets makt på blodigt stridsfält, utan med makten af sin öfverlägsenhet på den mänskliga odlingens fält.»

Jag vill med detta endast visa, att det ju äfven kan finnas ljusa sidor, som det ej skadar att taga någon hänsyn till. För öfrigt tror jag, att man, om man har en verksamhet, hvilken såsom denna icke blott har väckt uppmärksamhet inom landet och tilldragit sig jordbrukarnes intresse samt skänkt dem åtskilliga fördelar, utan äfven gjort sig bemärkt hos våra grannar, och det i alldeles ovanligt hög grad — jag tror, säger jag, att man bör vårda en sådan institution och se till, att man ej rycker upp den med rötterna.

Herr Neess: Herr talman, mina herrar! Då min firma är en af de tio omnämnda firmorna, som undertecknat den ifrågavarande inlagan, så anser jag mig böra angifva min ståndpunkt i saken. Till en början vill jag med anledning af herr statsrådets och chefens för jordbruksdepartementet antydan om, att möjligtvis enskilda intressen varit motivet till att denna inlaga blifvit ingifven, förutskicka den upplysningen, att min firma aldrig kommer att handla med några utsädesvaror från Svalöf. Anledningen var i stället den, att jag på grund af min kännedom om förhållandena ansåg, att de villkor, som blifvit fastställda, icke skulle leda till hvad Riksdagen och regeringen afsett, nämligen fri och öppen täflan. Att denna åsikt är riktig, därför är det bästa beviset det, att nu, sedan täflingen blifvit utlyst, endast ett enda anbud blifvit inlämnadt. Ett bättre bevis för riktigheten af påståendet, att de ifrågavarande villkoren äro orimliga, kan ej tänkas, än att endast ett anbud blifvit ingifvet och sålunda alla andra utsädesfirmor afstått från täfning, detta oaktadt att, sedan denna skrifvelse blifvit inlämnadt, anledningen till en af de där framställda anmärkningarna, nämligen att tvänne af utsädesbolagets största aktieägare sutto i styrelsen, blifvit undanröjd. Icke förty hafva emellertid ej några andra firmor vågat inlämna anbud på grund af de öfriga villkorens stränghet, eller hur man nu skall uttrycka sig. Felet är, att i fråga om priset hufvudvikten ej har lagts på royalty'n, ty värdet af dessa stammar beror på storleken af omsättningen på de olika stammarna. Royalty'n är föreslagen till en half procent, det vill säga, så godt som ingenting, ty det gör ej mer än tio å tolf öre pr säck. Jag tror äfven att det är lämpligare, att hvarje stam säljes för sig. Ty att köpa stammar, hvarom man ej så långt i förväg vet, hurudana de blifva, det är väl en sak, som man ej gärna inlåter sig på. Det har ju under utsädesföreningens långa verksamhet ofta visat sig, att den släppt ut sorter, som efter helt kort tid visat sig olämpliga. Sådana misstag komma sannolikt alltid att begås.

Att det anbud, som nu är inlämnadt, är något högre än det pris, som utsädesföreningen förut haft på sina stammar, det tycker jag man ej bör lägga stor vikt vid, ty den afgift, som förut varit lagd på dessa

stammar, har ju varit alldeles orimligt liten, om man tar hänsyn till, att utsädesföreningen åtnjutit så stora bidrag af allmänna medel som 60 à 70,000 kronor om året. Att hela denna apparat ställts till ett enskildt bolags förfogande för en så relativt låg afgift som 4 à 5,000 kronor om året, det är ett förhållande, som naturligtvis ej kan gillas.

Jag tror därför, att de villkor, som äro uppställda, behöfva en grundlig reformering. Ty eljest kommer ånyo utlyst täfning att lämna ett precis lika dåligt resultat, som den senast föranstaltade. — Ett villkor, som jag äfven anser olämpligt, är det, att köpmannen skall binda sig för så lång tid som tio år. En kortare tid, exempelvis 5 år eller ännu mindre, vore lämpligare. Det ligger naturligtvis i föreningens intresse, att den skall få så många spekulanter som möjligt och därigenom högre pris, det vill säga så stor ersättning för sin verksamhet som möjligt.

Herr vice talmannen, som emellertid öfvertagit ledningen af förhandlingarna, lämnade härefter ordet till

Herr Ekman i Mo gård, som anförde: Herr vice talman! Endast några ord med anledning af herr statsrådets nyss hållna anförande. Herr statsrådet ville konstatera, att på grund af den s. k. öppna och fria konkurrens som nu förefunnits, ett väsentligt högre årspris uppnåts än det, som tidigare kunnat erhållas, och framhöll, att det nu föreliggande anbudet gäller för ett årspris af 10,000 kronor, under det att enligt revisionsberättelserna för de närmast föregående åren sammanlagda betalningsvärdet för elitstammar icke hade uppgått till mer än högst 5 à 6,000 kronor pr år. För min del tror jag, att man kan med lika stort skäl vända om satsen. Statsutskottet och Riksdagen hafva förra året uttalat, att ett olyckligt samband ägt rum mellan föreningen och bolaget, och jag tror väl, att man är berättigad att säga, att detta olyckliga samband varit orsaken till, att intet gynnsamt pris förr har kunnat uppnås. Nu har, enligt hvad herr statsrådet konstaterat, detta samband upphört, och möjligen ligger däri en förklaring af, att ett bättre årspris nu kan uppnås.

Men härtill kommer fortfarande, att detta anbud visat sig ej kunna antagas. Ingen af oss känner fullständigt, hvarför det ej kunnat antagas, men det kan ju hända, att man kan betala ett högt årspris, om man i andra afseenden stipulerar sådana villkor, att risken i alla fall ej blir så förfärligt stor. Herr statsrådet har ytterligare upprepat, att han icke tror, att det varit de uppställda villkoren, som hållit de öfriga firmorna på afstånd, utan att det snarare skulle hafva varit de kraf, som måst uppställas beträffande deras kvalifikationer. Härom kan man ju hafva hvilken åsikt som helst. Det ena kan bevisas lika litet som det andra. Men det faktum står dock kvar, att alla dessa firmor icke ansett sig kunna delta i täfningen; och det är alldeles påtagligt, att det måste vara synnerligen allvarliga skäl, som kunna föranleda en firma att icke delta i en dylik konkurrens inom dess egen bransch, då den ju vet, att, därigenom att den nu håller sig borta, den riskerar, att möjligheten att få delta i konkurrensen blir densamma afhänd för en tid af tio år framåt. Ja, jag vågar nästan

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

tro, att dessa firmor skulle vara benägna att så ordna sig med afseende å magasiner och dylikt, därest de ej redan förut vore det, att någon anmärkning mot dem i dessa afseenden icke skulle kunna göras. Jag ber emellertid, då jag tyckte, att det ett par gånger i herr statsrådets anförande framskyntade en förmodan, att jag möjligen ginge andras ärenden i denna fråga, få på det bestämdaste förklara, att jag icke går någon i frågan intresserads ärenden, utan att jag själf har ansett frågan påkalla det spörsmål, som jag med kammarens tillstånd tillätit mig att till herr statsrådet framställa.

Beträffande landtbruksstyrelsens skrifvelse är det nog möjligt, att den fanns i statsutskottet. Herr statsrådet yttrade, att han trodde, att ingen var förhindrad att förskaffa sig del af den; men det var icke detta som var det anmärkningsvärda, utan det förhållandet att i själfva propositionen det icke påpekades, att det var en väsentlig skillnad mellan de af Kungl. Maj:t och de af landtbruksstyrelsen föreslagna villkoren, och att man där endast talade om »vissa ifrågasatta jämkningar», ett uttryck, som jag icke anser lämpligt, då skillnaden var så stor, som här är fallet.

Ingen kan vara mer glad än jag åt den ära, som på industriens, jordbrukets o. s. v. områden kan tillföras Sverige utomlands; och jag hälsar därför med stor tillfredsställelse det referat, som herr statsrådet nyss lämnade öfver Svalöf-föreningens utställning i Petersburg. Jag vill endast uttala den förhoppningen, att detta referat icke är lika felaktigt beträffande Svalöfs utställning, som det är beträffande firman Bolinders; ty, så vidt jag vet, tillverkar firman Bolinder inga tröskverk.

Herr statsrådet slutade sitt anförande med, att man bör värda en institution sådan som Svalöf och se till, att man icke rycker upp den med rötterna. Ja, herr statsråd, det är icke något annat som jag med mitt spörsmål afsett, än att denna institution skall blifva värdad; men då enligt mitt och fleras förmenande det visat sig, att de nu uppställda villkoren icke varit ägnade att främja detta ändamål, så vågar jag hoppas, att för framtiden andra villkor nu skola blifva fastställda, hvilka skola vara ägnade just att skänka institutionen den värd och den utveckling, som behövas för att den icke skall riskera att blifva upprekt med rötterna.

Sedan herr talmannen, som nu återkommit, å nyo öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, yttrade

Herr vice talmannen: Herr talman! Det har icke varit min mening att vid detta tillfälle taga till ordet, men under debatten har framkommit ett och annat, som gifvit mig anledning att säga några ord. Jag skall därvid inskränka mig till det minsta möjliga, för att icke onödigtvis förlänga debatten.

Jag begagnar tillfället att säga, att, om vederbörande myndighet, som hade i uppdrag att afgifva utlåtande i frågan, hade kunnat vara Kungl. Maj:t bättre behjälplig med frågans utredning, detta helt säkert hade varit mycket önskvärdt. Jag vill icke säga, att det var bristande förmåga från denna myndighets sida, icke heller att det var bristande god vilja; men säkert är, att den myndighet, jag här åsyftar, icke har

lyckats i att så utreda denna Svalöfsfråga, som det hade varit behöfligt för Kungl. Maj:t, när Kungl. Maj:t sistlidne år skulle gå att fatta sitt beslut i frågan.

Emellertid må det vara nog om den saken. Nu några ord med anledning af hvad som förekommit i dag. Jag skulle då vilja tillåta mig att, såsom ett svar på hvad som nyss frågades från statsrådsbänken, säga ett par ord. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet frågade, om det var någon i denna kammare, som trodde, att anledningen till att ifrågavarande firmor icke uppträdde som täflande var den, att villkoren af dem ansågos vara för stränga. Ja, jag får för min del säga, att jag verkligen tror, att så är förhållandet. Villkoren måste, enligt min mening, anses vara för stränga i så måtto, att dels det är fråga om att öfvertaga föreningens sorter och stammar för en så lång tid som tio år, dels att öfverlåtelsen gäller föreningens *alla* sorter och stammar och således ingen delning af dem får äga rum, dels att det är svårt att på förhand bestämma sig för ett årspris, när man icke vet, hur pass stora kvantiteter det gäller. Det är därför en oegentlighet, att man lagt hufvudvikten vid årspriset, och icke vid royaltyn; ty det är ju alldeles gifvet, att det är på omsättningen, som man borde lägga hufvudvikten, och det både från föreningens sida och från spekulanternas sida. I den punkten sammanfalla båda parternas intressen.

Så har det upplysts, att vi kunde hafva att vänta en export på utlandet af utsädesföreningens produkter. Ja, mina herrar, jag vet inte, om jag är alldeles med om att prisa en redan nu igångsatt export. Jag har ifrån allra första början tyckt det vara underligt, att man skulle sträfvä efter en export på utlandet af utsädesspannmål och utsädesfrö från Svalöf så här pass tidigt, innan man ännu ens tillnärmelsevis hunnit att fylla behofvet af dessa utsädeslag och frösorser inom vårt eget land. Hvad är det man afser med statsunderstödet åt utsädesföreningen? Jo, i främsta rummet naturligtvis att betjäna den jordbrukande allmänheten i *eget* land. Låt oss därför, innan dess behof äro åtminstone till någon väsentlig del fyllda, icke tala om huru praktigt för oss det är att exportera till utlandet af Svalöfsföreningens förädlade alster, vare sig det nu är till Tyskland eller till Ryssland. Jag har alltid ansett, att detta är en af de svagaste punkterna, när man talar om utsädesföreningens i Svalöf verksamhet.

Det skall ingalunda falla mig in att bestrida nyttan och nödvändigheten af en sådan verksamhet som utsädesföreningens. Tvärtom erkänner jag den till fullo och vill gärna vara med om hvad rätt och skäligt är för att främja densamma. Emellertid tillåter jag mig att såsom min enskilda mening uttala, att jag tror, att med anledning af hvad som förekommit statsutskottet icke gärna kan undgå att vid afgifvande af utlåtande öfver statsanslagets i fråga fortsatta utgående något beröra de ytterligare villkor, som vid detta anslag borde vara fästade.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Alfred Petersson: Herr talman! Endast ett par ord till. Med anledning af vice talmannens nyss gjorda uttalande ber jag blott att få påpeka, att jag tillät mig säga, att jag icke trodde, att det var betalningsvillkoren eller ens hufvudsakligen dessa, som hade afhållit spekulanter från att in-

*Svar å
interpella-
tion.*
(Forts.)

komma med anbud. Det är nämligen en skillnad mellan de i detta fall stipulerade betalningsvillkoren och villkoren i allmänhet. Det finnes så mycket andra villkor, som härvidlag äro uppställda; och jag tillät mig uttala den förmodan, att det just var dessa senare villkor, som afhållit spekulanterna.

I fråga om export och exportmöjligheter har jag endast tillåtit mig att för kammaren uppläsa några rader ur en tidningskorrespondens från Petersburg och tydligen sagt, att det sedermera blefve kammarens sak att värdesätta den så, som kammaren själf funne lämpligt.

Jag skall sedan med ett par ord beröra herr Ekmans yttrande. Han sade: Ingen vet, hvarför anbudet icke antogs. Jo, det tror jag att man kan veta och det har jag redan tillkännagifvit. Jag skall vidare tillåta mig att för herr Ekman och kammaren uppläsa protokollet rörande det möte i Malmö, där anbudet förkastades. Här finnes nämligen ingen anledning att undanhålla något, utan här äro alla korten på bordet. Protokollet är af följande lydelse:

»Protokoll hållet vid möte i Malmö den 2 mars 1908 med den kommission, som enligt Kungl. Maj:ts nådiga bref af den 21 december 1906 skall handhafva utbudet af de från Sveriges utsädesförenings arbeten utgående nya stammarne.

Närvarande voro herrar: Landshöfding F. De Geer, friherre Nils Trolle och godsägaren H. Santesson samt vid protokollet undertecknad.

1.

(Innehåller blott ett konstaterande af att kungörelsen var i vederbörlig ordning utfärdad, etc.)

2.

Det af utsädesbolaget ingifna anbudet blef af kommissionen förkastadt, enär det befanns innehålla väsentliga afvikelser från de af kommissionen fastställda villkoren och bestämmelserna, äfven i sådana punkter t. ex. kontrollens utsträckning och betalning, påföljden af ett eventuellt otillfredsställande uppfyllande af de åtagna förbindelserna m. m., som af Kungl. Maj:t i nådiga brefvet af den 21 december 1906 uttryckligen faststälts.

Äfven saknades föreskrifven borgen.

In fidem
N. Hjalmar Nilsson.

Justeras
Fabian De Geer.»

I afseende å kontrollen innehåller anbudet, att bolaget skall underkasta sig den kontroll, som föreningens mindre styrelse kan anse nödig; men tillika heter det i anbudet: »Bolagets afgäld till föreningen för dess med kontrollen förenade kostnader utgår med högst 5,000 kronor årligen». Alltså en begränsning af kontrollen; och var detta ett förbehåll, som kommissionen icke ansåg sig kunna godkänna.

Ett af Kungl. Maj:t uppställdt villkor var, att, i händelse anbuds-gifvaren skulle befinnas på ett otillfredsställande sätt fullgöra sina

åtagna förbindelser och därmed riskera utsädesföreningens ställning och lugna utveckling, föreningens mindre styrelse skulle äga att omedelbart upphäva det ingångna kontraktet och inställa allt vidare samarbete. Detta ville anbudsgifvaren icke vara med om; och här är, såvidt jag ser, hufvudanledningen, hvarför anbudet icke kunde antagas.

De tio åren! Ja, mina herrar, hvad detta af kommissionen uppställda villkor angår, så är det alldes säkert, att det tillkommit just med hänsyn till, att det för åtskilliga konkurrerande firmor skulle underlätta afgifvandet af anbud; ty det är åtminstone för mig klart, att om man skall inrätta sig så dyrbart med magasin, rensningsmaskiner o. s. v., som här fordras, så är det lättare att göra detta, om man har utsikt att erhålla dessa stammar för en längre tid, än om man ej har säkerhet att få behålla dem mer än 2 å 5 år. Ja, enligt mitt förmenande är det rent af *omöjligt* för en enskild ny anbudsgifvare att uppträda såsom täflande, därest han ej har visshet att få behålla stammarna under en något så när rimlig tidsperiod.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts på kammarens bord hvilande proposition angående rätt till delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning för i utlandet för svenska missionärens barn anställda folkskollärare eller folkskollärarinnor.

§ 6.

Vidare föredrogs hvar efter annan de å kammarens bord hvilande motionerna, och hänvisades därvid:

herr *K. E. O. Kjellbergs m. fl.* motion, n:o 249, till lagutskottet; herrar *J. J. Byströms* och *G. Thavenius'* motion, n:o 250, till lagutskottet; samt

herr *A. Henricsons* motion, n:o 251, till konstitutionsutskottet.

§ 7.

Efter föredragning bordlades åter sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 2.

§ 8.

Bevillningsutskottets betänkande n:o 14, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition i anledning af tillägg till den å internationell konferens i Bryssel den 5 mars 1902 antagna konventionen angående beskattningen af socker m. m., samt

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus, föredrogs härefter hvart för sig; och biföll kammaren hvad utskotten hemställt.

§ 9.

Herr talmannen lämnade nu på begäran ordet till

*Svar å
interpellation.*

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton, som yttrade: Med kammarens tillstånd har herr Carlsson i Malmberget till mig framställt tvenne spörsmål. Dessa lyda så:

1:o Anser herr statsrådet, att sådan nöd förefinnes inom Västerbottens lappmarkssocknar, att omedelbart ingripande från det allmännas sida påkallas?

Och i så fall:

2:o Har herr statsrådet redan vidtagit eller ämnar vidtaga skyndsamma åtgärder för nödens afhjälpande?

Då jag nu går att besvara dessa båda spörsmål, ber jag att inledningsvis få meddela följande. Under de sista tre månaderna, eller den tid jag förestått mitt nuvarande ämbete, har jag, såsom kammaren väl kan föreställa sig, stått i oafbruten förbindelse med landshöfding Biörklund i Umeå och åtskilliga andra personer, som kunnat lämna upplysning om förhållandena i Västerbotten. Landshöfdingen har vid olika tillfällen på begäran till mig insänt rapporter, af hvilka en blifvit med hans begifvande af mig publicerad i tidningar härstädes, såsom kanske åtskilliga af herrarne observerat. Förutom dessa rapporter ha redan länge förelegat uttalanden i frågan såväl från andra ämbets- och tjänstemän som från kommunalstämmor och kommunalnämnder samt enskilda personer, hvarjämte landshöfdingen stått i liflig brefväxling med personer i orterna, som kunnat åberopa upplysningar, som lämnats dem. Jag har emellertid ansett det vara synnerligen viktigt att söka åstadkomma en mera samlad framställning af hvad ortsbefolkningen anser, och gillade därför i hög grad landshöfdingens mig meddelade afsikt att vid det landstingssammanträde, som skulle hållas den 25—26 februari, sammankalla landstingsmännen för de orter, hvarom nu är fråga, och konferera med dem. Jag anhöll, att han vid sammanträdet skulle låta föra protokoll, af hvilket jag sedermera skulle få del. Då därefter herr Carlsson framställde sin interpellation, skref jag omedelbart till landshöfdingen och bad, att han skulle till mig insända en ny rapport, utgörande sammanfattningen af alla meddelanden, som komme att lämnas, och hans egen uppfattning om den nuvarande situationen. Båda dessa aktstycken kommo mig till handa i förrgår. De äro synnerligen vidlyftiga, och det torde komma att taga en rundlig tid att läsa upp dem, men jag måste likväl fresta kammarens tålmod med att anföra dem in extenso, emedan jag tror, att de lämna en tämligen klar öfversikt öfver situationen. Landshöfding Biörklunds sista rapport är af följande lydelse:

Till herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet.

Med anledning af herr statsrådets bref af den 25 sistlidne februari får jag vördsamt meddela följande:

Då utsikterna för en god skörd inom länet förminskades genom regn och kyla sistlidet års sommar och höst, därvid den starka nederbörden särskildt vållade minskning och försämring af höskörden för den befolkning, som är väsentligt beroende af slåttern från självväxande myrar och bäckängar, var det att befara, att särskilda åtgärder behöfde vidtagas för att bereda befolkningen inom de fattigare och från järnvägen mera aflägsset belägna lappmarkssocknar arbetsförtjänster under vintern och våren för att erhålla medel till den, icke minst genom de långa landsvägstransporterna, dryga anskaffningen af kraftfoder, mjöl och utsäde.

Med den kannedom jag genom resor och annorledes förskaffat mig om förhållandena i länets lappmark var det att antaga, att det skulle blifva Malå, Sorsele, Stensele och Wilhelmina socknar — möjligen äfven Tärna socken — där hjälp förnämligast skulle behöfvas.

Om möjligt borde hjälpen beredas i form af extra arbetsförtjänster, och vintertiden kunde inga andra större sådana än *skogsarbeten* stå till buds. Utgången af de stora skogsauktionerna måste dock först afvaktas, dels för att tillse i hvad mån redan genom dem arbetsförtjänst erbjödes, dels ock för att bedöma, hvar sådana virkespartier funnos kvar osålda, hvilka lämpade sig att genom skogsstatens direkta försorg afverkas för beredande af extra arbetsförtjänster.

Den första virkesauktionen hölls 27 och 28 september 1907.

De då öfverblifna posterna jämte några nytillkomna utbjödos på auktion den 16 november 1907. Vid den första auktionen hade en mängd virkesposter blifvit osålda, och, för den händelse detta skulle upprepas jämväl vid den andra auktionen, meddelade jag vid besök i Stockholm chefen för domänstyrelsen sannolikheten af att en ganska omfattande extra afverkning måste begäras igångsatt genom statens försorg för beredande af arbetsförtjänster i de ofvan angifna socknarna, med undantag af Tärna, där skogstillgången är ringa.

Vid den senare auktionen undantogs, efter samråd med öfverjägmästaren, några virkesposter i *Sorsele*, hvilka syntes bäst lämpa sig för att på angifna sätt extra afverkas, och då jägmästaren i Sorsele gjorde direkt framställning till domänstyrelsen om skogsarbetsförtjänsters beredande, biföll domänstyrelsen afverkning och drifning för kronans räkning af omkring 16,000 å kronans skogar i Sorsele utsynade träd, hvarigenom en extra arbetsförtjänst af 15,000 å 16,000 kronor beräknades tillföras Sorsele. Någon timmerkörning inom Sorsele kom dock sedermera ej i gång förrän efter jul, när ofrusna myrar därför lade hinder i vägen, hvarjämte, enligt hvad jägmästaren rapporterade, befolkningen först måste söka från egna skogar och myrar få hem bränsle och foder, innan den kunde ägna sig åt det erbjudna extra skogsarbetet.

I anledning af en från enskilda personer i *Stensele* socken den 23 oktober inkommen framställning hördes kronofogden, hvilken den 18 november inkom med infordradt yttrande, åtföljdt af länsmannens och kommunalstämman uttalanden. Stämman meddelade därvid, att icke allenast de sökande utan äfven andra mindre hemmansägare och backstugusittare inom kommunen voro i behof af nödhjälpsunderstöd, samt att önskvärdt vore, om sådant på ett eller annat sätt kunde tilldelas

Svar å
interpellation.
(Forts.)

dem. Länsmannen beräknade, att cirka 100 familjer till följd af fel-slagen skörd voro i behof af understöd i någon form, hvarigenom dem bereddades tillskott till redan befintliga resurser af 100 kronor per familj, utöfver hvad som åtginge till föda åt familjefadern under eventuell bortovaro från hemmet i arbete, och kronofogden ansåg det af länsmannen såsom erforderligt beräknade arbetsförtjänstbeloppet af 10,000 kronor böra fördubblas. Efter jägmästarens hörande yttrade sig öfverjägmästaren i Umeå öfver frågan hvilka virkesposter, som kunde inom Stensele ifrågasättas till extra afverkning. Konungens befallningshafvande, som under tiden förhandlat med öfverjägmästaren i Piteå om arbetsbehovens tillgodoseende i *Malå*, ingick den 4 december 1907 till domänstyrelsen med den åstadkomna utredningen och begärde, att den behöfliga arbetsförtjänsten i *Malå* och *Stensele* måtte anordnas i största omfattning, samt anmälde tillika, att verkligt behof af beredande af arbetsförtjänst äfven föreläge inom *Wilhelmina* socken, men att vissa infortrade upplysningar därutinnan ännu saknades. Fattigvårdsstyrelsen i *Wilhelmina* hade nämligen genom en dess ledamot inkommit med begäran om 10,000 kronor för att lätta fattigvårdstungan och användas till inköp af lifsförnödenheter och utsäde. Denna framställning, genom hvars direkta bifallande hufvudsakligen de bättre lottade skulle få lindring i debetsedelns fattigvårds-post, hade remitterats till länsmannen i orten med uppdrag att från revirförvaltaren skaffa kännedom om de arbetsförtjänster, som från kronans skogar inom socknens olika delar — *Wilhelmina* socken har en ytvidd af 87.51 kv.nymil — kunde vara att under vintern förvänta och att i samråd med några i ortens ekonomiska förhållanden förfarna personer föreslå, huru den hjälp som erfordrades lämpligast kunde beredas genom anförande af arbeten. Detta torde hafva föranlett revirförvaltaren att genom öfverjägmästaren direkt till domänstyrelsen meddela, hvilka extra afverkningar som kunde ifrågasättas, hvarom öfverjägmästaren den 6 december här gjorde anmälan.

Den 10 december 1907 medgaf domänstyrelsen, under erinran att extra afverkning i *Sorsele* redan beslutats, extra afverkningar inom *Stensele* af cirka 20,000 träd och inom *Wilhelmina* af cirka 15,000 träd. Dessa afverkningar skulle enligt domänstyrelsens skrifvelse till öfverjägmästaren i Umeå fördelas inom socknarna så, att den behöfvande befolkningen å skilda orter kunde erhålla arbete, i mån som denna, efter kungörelse i socknarnas kyrkor, härom anmälde sig hos vederbörande jägmästare eller därför anställd assistent. De beräknades föranleda en extra arbetsförtjänst i *hvardera* socknen af omkring 20,000 kronor.

I nyssberörda skrifvelse till domänstyrelsen den 4 december hade äfven ifrågasatts, om icke utöfver skogsafverkning och skogskörslor arbetsförtjänst kunde inom länets lappmarker beredas å kronoparkerna genom igångsättande af vägröjningar och spångningar, där sådana voro behöfliga, men något svar härom ingick icke.

För att närmare utreda frågan om de af fattigvårdsstyrelsen i *Wilhelmina* begärda 10,000 kronor begärde jag i bref den 24 november till pastorn i socknens kapellag, *Dikenäs-Fattmopakke*, den 12 och 20 december till länsmannen i *Wilhelmina*, den 21 december till en

person, som de senaste tolf åren varit kommunalnämndens och fattigvårdsstyrelsens ordförande i Wilhelmina, och den 3 januari 1908 till kyrkoherden i Wilhelmina vissa upplysningar. De svar, som i anledning häraf ingingo, gäfvos mig den uppfattningen, att för tillfället intet annat borde åtgöras än att söka skaffa ytterligare vinterarbetsförtjänst för Wilhelmina socken.

I bref den 17 december till kyrkoherden i *Tärna* och den 27 november till kyrkoherden i *Örträsk* begärde jag upplysningar om resp. socknars behof af hjälp och erhöll till svar härå meddelanden, som icke för tillfället påkallade någon extra åtgärd. Att icke heller något extra behöfde göras för *Lycksele* eller *Fredrika*, därom hade jag genom samtal med åtskilliga personer skaffat mig grundad föreställning.

Såsom jag redan i rapport den 7 sistlidne januari meddelat herr statsrådet, finnas inom åtskilliga lappmarkssocknar behållna *nödhjälpsfonder* från 1902—1903, hvilka förvaltas af kommunalnämnd och kunna få användas efter framställning därom till Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Då ingen framställning i det afseendet afhörts från någon af socknarna, beslöts den 18 december 1907 och expedierades nästföljande dag skrivelser till ordförandena i socknarnas kommunalnämnd inom *Lycksele*, *Fredrika*, *Örträsk*, *Dorotea*, *Malå*, *Tärna* och *Stensele* med anmodan att, därest de med anledning af årets skördeförhållanden ansåge, att medel från socknens berörda fond »måste tagas i anspråk till afhjälpande af nöd eller anskaffning af utsäde», Konungens befallningshafvande förväntade, att de därom i god tid gjorde framställning hos Konungens befallningshafvande äfvensom vidtogo åtgärd, på det att det belopp, som af fonden kunde behöfva tagas i anspråk, måtte blifva tillgängligt till den tid, då detsamma blefve behöfligt. Jag ansåg nämligen, att dessa fonder borde tagas i beräkning såsom tillgång, när det gällde att lämna hjälp utöfver det rena skogsarbetet. Det hade i det afseendet från flera håll inkommit begäran om anordnande af vägarbeten till våren och sommaren och det led på tiden att ordna både för dessa sommararbeten och för eventuell hjälp till vårutsäde. Dessa skrivelser hafva föranlett att från kommunalnämnden i *Malå* den 15 januari inkom begäran att af dess fond få använda 2,000 kronor till säd och något matvaror; den 6 februari från *Dorotea* begäran att få använda den del af fonden, som öfverstege 5,000 kronor, till inköp af lifsmedel; den 6 februari från *Lycksele* begäran att arbetsförtjänster genom skogsdrift från kronoparker i öfre Öreådalen måtte anordnas; den 14 februari från *Örträsk* begäran, att 2,000 kronor af dess fond måtte få användas till beredande af arbete och till utsäde, samt den 17 februari från *Tärna* att få använda fonden till anskaffning af utsäde. Från *Stensele*, som har en fond på cirka 4,500 kronor, har ännu ingen framställning om densammans användning inkommit. *Fredrika* socken har nyligen under hand hört sig för i syfte att begära få använda 1,200 à 2,000 kronor till vägarbeten och annat.

Från länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott, där jag vid några tillfällen bragt hjälpförhållandena för lappmarken på tal, har ingen annan åtgärd ansetts erforderlig, än att länsagronomen på anmodan författat och genom ortens tidningar i december spridit en upp-

Svar å
interpella-
tion.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

sats om vikten af att anskaffa och använda godt utsäde, hvarförutom förvaltningsutskottet genom skriftväxling efterhört, hvar godt utsäde inom länet eller från Norrbotten kunde erhållas, enär erfarenheten visat, att skörd af utsäde från sydligare orter här ej hinner mognad. Därjämte har på utskottets anmodan länsmejeristen författat och under december i ortens tidningar fått in extenso intagen en uppsats om vikten af att uppblanda det dåliga höet med kraftfoder och sättet för utfodringar därvid samt hvarifrån kraftfoder lämpligen kunde köpas, och i skrifvelse den 19 januari till samtliga filialbestyrelser inom lappmarken har utskottet spridit sistnämnda uppsats genom separattryck i flera exemplar samt tillika erbjudit sig att förmedla anskaffningen af lämpligt utsäde, om önskade kvantiteter uppgäfves. Af detta erbjudande hafva hittills endast Dorotea och Malå socknar begagnat sig, då de begärt förmedling för anskaffning resp. 50 och 40 säckar utsädeskorn.

Då jag ansåg önskligt, att Sorsele, Stensele och Wilhelmina socknar bereddes större skogsarbeten, än dem domänstyrelsen på grund af de gjorda framställningarna där igångsatt, samt då Malå icke erhållit begärdt skogsarbete och Lycksele den 6 februari begärt sådant i öfre Öreådalen och jag af öfverjägmästaren i Umeå inhämtat, att skriftliga anbud till den 27 januari infordrats å vissa virkesposter inom Sorsele, Stensele och Wilhelmina äfvensom inom Lycksele och Fredrika äfvensom att vissa vid virkesauktionerna förut antagna anbud icke komme att leda till afverkning denna vinter utan därmed komme att af inroparen uppskjutas tills bättre träkonjunkturer inträffade, telegraferade länsstyrelsen den 29 januari till domänstyrelsen begäran, att de dit af öfverjägmästaren till pröfning insända anbuden måtte antagas, med villkor att afverkningen skedde redan denna vinter. Anbuden beträffande Sorsele, Stensele, Wilhelmina och Lycksele blefvo emellertid icke antagna och omedelbart efter det detta genom öfverjägmästaren kommit till länsstyrelsens kännedom begärde Konungens befallningshafvande i skrifvelse den 14 februari till domänstyrelsen, att de sålunda icke sålda virkespartierna äfvensom vissa andra måtte afverkas genom skogsförvaltningens direkta anordningar, på det att det behof af arbetsförtjänst, som verkligen förefunnes inom Malå, Stensele, Sorsele och Wilhelmina, måtte varda tillgodosedt. Tillika begärdes, att anhållan från Lycksele om afverkning måtte skyndsamt pröfvas och om möjligt bifallas, samt att domänstyrelsen ville närmare beakta den förut framställda begäran om anordnande af behöfliga vägröjnings- och spångningsarbeten å kronoparkerna inom de afsedda socknarna. Domänstyrelsen beslöt i anledning häraf den 20 februari ytterligare afverkningar, hvarigenom arbetsförtjänster beräknats tillföras Sorsele med cirka 6,000 kronor, Stensele med cirka 4,000 kronor, Wilhelmina med cirka 4,000 kronor och Malå med cirka 5,000 kronor. Styrelsen förklarade tillika, att den i fråga om dikningar och spångningar, som först i sommar kunde utföras, komme att framdeles besluta, men att styrelsen därutöfver icke vore i tillfälle att för nödens afhjälpande inom länet vidtaga åtgärder.

Jag har ofvan nämnt, att från flera håll äfven framkommit begäran om vägarbeten och andra sådana företag, som kunde utföras först

sedan marken blifvit bar, d. v. s. fram på våren och sommaren. I det syftet hade länsmanen i Malå och länsmanen i Sorsele väckt vissa förslag, som föranledt brevväxling mellan dem och mig, och då jag väl känner till, hur ifrigt lappmarksbefolkningen åstundar förbättrade kommunikationer och huru tillkomsten af sådana är huvudvillkoret för utveckling i dessa bygder, beslöt Konungens befallningshafvande den 14 februari att hos herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet begära, såsom några gånger förut skett, ett *penningbelopp utan återbetalnings-skyldighet* för att användas hufvudsakligen till anordnande af enklare vägar men äfven till direkt hjälp åt den befolkning, som är i verkligt behof och icke kan lämna något arbete i utbyte. Det i sådant afseende beräknade beloppet utgjorde 45,000 kronor, af hvilket förutsattes att 10,000 kronor skulle tagas från här för ändamålet tillgängliga medel, och 35,000 kronor erhållas från jordbruksdepartementet. Den utredning, länsmanen i Sorsele lämnat, slutar på en summa af 11,500 kronor för sådana vägar. Socknens kommunalstämma, som hörts i anledning af en nådig remiss uppå åtskilliga Sorselebors framställning om hjälp, hvilken remiss samtidigt härmed besvaras, har höjt det begärda beloppet till 16,000 kronor. Länsmanen i Sorsele hade i ett uttalande meddelat, att 250 familjer kunde anses vara i behof af understöd, men att däri inginge åtskilliga arrendatorer, särskildt många sådana, som tillhörde två namngifna sågverksbolag. Det belopp, som behöfdes i arbetsförtjänster, hade han beräknat till 25,000 kronor. Det ena af de båda bolagen har emellertid på min framställning åtagit sig att själf skaffa behöflig arbetsförtjänst åt sina arrendatorer och det andra bolaget har ställt till min disposition 3,000 kronor för att förhjälpa dess arrendatorer till arbetsförtjänst inom socknen. Genom skogsarbetet är för socknen, såsom ofvan nämndt, beräknadt en arbetsförtjänst af omkring tillhoppa 21,000 kronor (15,000 + 6,000). Vid bifall om statsanslag skulle enligt mina kalkyler ytterligare 12,000 kronor, däri inberäknade det ena bolagets nyssnämnda 3,000 kronor, få för socknen disponeras till vägar och direkt hjälp. För Stensele skulle i enahanda syfte få disponeras 10,000 kronor, för Wilhelmina 10,000 kronor, däraf 3,000 kronor till socknens kapellag och för Malå 6,000 kronor.

Man räknar emellertid med många osäkra faktorer, när man söker på förhand kalkylera hvad som för så vidsträckta socknar erfordras, i synnerhet som ovisst kan vara, huru stor behållningen blifver för befolkningen genom skogsarbetet. Från en socken har en erfaren person meddelat, att ställningen ej kunde öfverskådas förr än under loppet af mars månad. Skogsfågelsfångsten spelar en stor betydelse i lappmarkssocknarna, och huru den utfallit är ännu ej visst, ehuru den tyckes, åtminstone i vissa socknar, blifva god. Särskildt ber jag att få betona, att, *om sen vår inträffar*, ställningen förvärras, då fodertillgången är knapp och dålig. Detta är ju dock en faktor, som icke nu kan räknas med. Blir våren osedvanligt sen, får väl då tillses, hvad som kan behöfva ytterligare göras. Än så länge får man väl hålla sig till, hvad som *i verkligheten* föreligger; och med bifogande af det protokoll, som hållits vid af mig anordnade sammanträden den 26 och 27 februari med landstingsmännen från lappmarkssocknarna, får

Svar d
interpolla-
tion.
(Forts.)

*Swär å
interpellation.
(Forts.)*

jag hänvisa till, att dessa landstingsmän ansett vidare åtgärder, än de redan vidtagna eller planlagda, icke för närvarande vara erforderliga.

Det tyckes också, vid jämförelse med hvad som begärts, att de vidtagna åtgärderna borde räcka;

för *Malå* har begärts 2 å 3,000 kronor, men erhållas i skogsarbeten 5,000 kronor och till vägar m. m. 6,000 kronor;

för *Sorsele* har begärts 25,000 kronor, men erhållas i skogsarbeten 21,000 kronor och till vägar m. m. 12,000 kronor;

för *Stensele* har begärts 20,000 kronor, men erhållas i skogsarbeten 24,000 kronor och till vägar m. m. 10,000 kronor;

för *Wilhelmina* slutligen har begärts 10,000 kronor, men erhållas skogsarbeten 24,000 kronor och till vägar m. m. 10,000 kronor.

Dessutom finnas efter denna fördelning ännu 10,000 kronor kvar af det beräknade beloppet 45,000 kronor för att möta eventuella behof från Tärna och lämna väganslag till Risbäcks kapellag inom Dorotea socken samt möta andra mindre behof.

Men skall befolkningens oro och anspråk ökas genom att speciella fall af nød framhållas såsom allmän nød, då försvaras otvifvelaktigt ställningen. I själfva verket ligga anledningarna till de verkligen rådande bekymren i många fall vida djupare, än att de kunna härledas af senaste årets skördeförhållanden. Men de norrländska missförhållandena, af hvilka norrlandskommittén påvisat så många; de dryga vägtransportkostnaderna för allt som måste köpas söder ifrån; ojämnheten i arbetsförtjänster; frånvaron af kommunikationer och svårigheter att erhålla sådana, de botas icke på en gång eller genom allmosor. De böra icke inblandas i frågan om att bringa hjälp med anledning af senaste årets klena skörd.

I fråga om hvad interpellanten anfört, såvidt det tidningsreferat, jag därutinnan haft att tillgå, är riktigt, får jag, utöfver de belysande fakta, som jag nu anfört, värdsamt hänvisa till hvad kommunalnämndens i Stensele ordförande landstingsman Sjöberg därom uttalat vid det ofvanberörda sammanträdet enligt det nu öfverlämnade protokollet. — — — — —

Umeå den 3 mars 1908.

H. Biörklund.

Jag ber vidare få nämna, att den begäran om ett anslag på 35,000 kronor, som landshöfdingen omnämner hafva gjorts hos jordbruksdepartementet, omedelbart bifölls, så att 35,000 kronor lämnats till honom för angifna ändamål, d. v. s. dels till anordnande af nödhjälpsarbeten och dels för att i sådana fall, där omedelbar nød föreligger, lindra densamma. Anslaget lämnades från den under Kungl. Maj:ts disposition ställda s. k. undsättningsfonden. Vidare vill jag meddela, att landshöfdingen, samtidigt med att han ingaf denna skrifvelse, insände till civildepartementet en anhållan om fraktlindring. Denna anhållan är nu remitterad till järnvägsstyrelsen, men skall naturligtvis behandlas med all tillbörlig skyndsambet.

Jag ber härefter att få öfvergå till det protokoll, som hölls vid det af mig omnämnda sammanträdet med landstingsmännen från lappmarkssocknarne. Det lyder:

Protokoll, hållet inför Konungens befallningshafvande i Västerbottens län å länsstyrelsens sessionsrum i Umeå följande dagar år 1908.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Närvarande: herr landshöfdingen, kommandören m. m. H. Biörklund och undertecknad, länsnotarie, såsom protokollsförande.

Genom särskilda skrivelser hade Konungens befallningshafvande kallat landstingsmännen för länets lappmarksocknar att för öfverläggning om länets lappmarkers nödhjälpsfråga inställa sig å länsstyrelsens sessionsrum härstädes onsdagen den 26 februari 1908 samt anmodat landskamreraren Carl Bergström, öfverjägmästaren i Umeå distrikt A Egerström och länets hushållningssällskaps sekreterare, kamreraren E. O. Mångberg att jämväl vara tillstädes; och tillstädeskommo nu, förutom landskamreraren Bergström, öfverjägmästaren Egerström och sekreteraren Mångberg, följande landstingsmän, nämligen från Åsele tingslag inspektoren A. Vikberg i Dorotea, förre nämndemannen I. E. Olsson i Gafsele och handlanden B. A. Jonsson i Åsele, från Lycksele tingslag handlanden och kommunalnämndsordföranden J. E. Sjöberg i Stensele, häradshöfdingen F. G. Timelin i Lycksele, kronojägaren och ordföranden i Sorsele sockens kommunalnämnd och fattigvårdsstyrelse C. G. Fjellström i Sorsele och hemmansägaren J. P. Lindström i Örträsk samt från Malå och Norsjö tingslag hemmansägarna K. J. Lundberg i Bjursele och Frans Burvall i Bjurträsk. Landstingsmannen för Wilhelmina socken L. Backsell var till följd af offentligt uppdrag förhindrad att vid sammanträdet närvara, enligt hvad af häradshöfdingen Timelin anmäldes.

Den 26 Februari.

Herr landshöfdingen hälsade de närvarande välkomna till förhandlingarne och uppgaf syftet med sammanträdet vara det att dels af landstingsmännen från de olika lappmarkstrakterna erhålla tillförlitliga upplysningar om verkliga tillståndet i de af nästlidet års felslagna skörd drabbade lappmarkskommunerna, dels att lämna redogörelse för hvad från länsstyrelsens eller andra myndigheters sida åtgjorts eller förberedts för hjälp åt den behöfvande delen af befolkningen i omförmälda trakter, dels ock slutligen att med de sålunda tillkallade personerna rådgöra om de ytterligare åtgärder, som för ifrågavarande ändamål till äfventyrs kunde erfordra och kräfva statens mellankomst.

Beträffande först *Åsele socken* uppgaf B. A. Jonson i Åsele, att 1907 års skörd visserligen varit dålig, men att arbetstillfällena inom socknen vore goda och att brist på utsädeskorn troligen ej skulle blifva kännbar annorstädes än i ett par fjällbyar. I. E. Olsson i Gafsele framhöll, att man ej kunde säga, att någon direkt nöd förefunnes i Åsele. Möjligen skulle foderbrist uppstå här och hvar frampå våren, och behof af utsädeskorn göra sig gällande i socknens östra delar. I fråga om kraftfoder åt kreaturen upplyste Olsson, att den fattigare befolkningen äfven under goda år ej förskaffade sig sådant, då dylikt foder ställde sig alltför dyrt. Då arbetstillfällena stode befolkningen till buds, hade sockenmyndigheterna ej hos länsstyrelsen gjort någon

Svar å
interpellation.
(Forts.)

framställning om hjälp, och man hoppades att reda sig på egen hand åtminstone tills vidare.

Herr landshöfdingen bekräftade, att ingen begäran om understöd ingått till Konungens befallningshafvande från Åsele, men erinrade att, därest nödhjälpen erfordrades, kommunalmyndigheterna borde i god tid därom göra anmälan.

Angående *Lycksele socken* meddelade häradshöfdingen Timelin, att som han icke af egen erfarenhet ägde tillräcklig kännedom om förhållandena inom Lycksele socken, så hade han satt sig i förbindelse med kommissionslandtmätaren J. F. Johansson i Lycksele, hvilken vore synnerligen väl förtrogen med ställningen i socknen. Johanssons bestämda åsikt vore, att några större svårigheter ej förelåge, så att ingen mellankomst från det allmännas sida tarfvades annorledes, än att på vårsidan möjligen måste anskaffas foder och utsäde åt några byar i socknens södra och östra delar. För närvarande funnes ingen direkt nöd, men skulle staten framdeles nödgas ingripa, så bereddtes den bästa och lämpligaste hjälpen genom arbetsförtjänst åt den behöfvande befolkningen, därvid arbetet i första hand borde riktas på anskaffande af förbättrade kommunikationer, ty det vore Timelins öfvertygelse att, om bättre kommunikationer erhöles, svagären skulle af sig själf försvinna.

Herr landshöfdingen meddelade, att, med anledning af en den 6 uti innevarande månad till Konungens befallningshafvande inkommen skrifvelse från Lycksele kommunalnämnd med begäran om beredande af arbetsförtjänst för befolkningen i öfre Öreådalen genom viss angifven skogsafverkning, Konungens befallningshafvande i skrifvelse den 14 dennes till kungl. domänstyrelsen anhållit, att styrelsen måtte taga denna fråga i skyndsamt öfvervägande och söka tillmötesgå framställningen genom anordnande af den ifrågasatta afverkningen i så stor omfattning som möjligt. Domänstyrelsen hade emellertid, såsom framginge af dess beslut den 20 dennes, icke kunnat anordna den sålunda äskade afverkningen. Herr landshöfdingen upplyste vidare, att Lycksele socken ägde en nödhjälpsfond å 2,000 kronor, som kunde få disponeras af kommunen efter framställning hos länsstyrelsen.

Sedan af häradshöfding Timelin framhållits, att bolagsarrendatorerna i många fall hade svårt att draga sig fram, och att svårigheterna ökades i mån som den förut begränsade krediten än mera inskränktes, hvarför han ansåge, att bolagen och, hvad särskildt Öreådalen anginge, i första hand Mo och Domsjö aktiebolag, som vore ägare till stora områden därstädes, borde tillhållas göra mera för sina arrendatorer, än hvad de i verkligheten gjorde, förklarade på framställd fråga de närvarande landstingsmännen, att i afseende på Lycksele socken några särskilda åtgärder ej vore af behovet påkallade, annat än att socknen finge disponera sin nödhjälpsfond och bolagen lämnade sina arrendatorer ökade arbetstillfällen.

Vidkommande *Örträskis socken* uppgaf landstingsmannen Lindström, att inom denna kommun icke rådde någon särskild nöd, hvilket uttalande vitsordades af häradshöfding Timelin. Lindström meddelade därjämte, att inom socknen funnes tillräckligt med utsäde, hvarför ett

från hushållnings-sällskapets förvaltningsutskott gjordt erbjudande att för kommunen anskaffa utsädeskorn ej behöfde tagas i anspråk.

Sedan herr landshöfdingen upplyst, att Konungens befallningshafvande den 14 dennes, med bifall till en af Örträskis sockens kommunalnämnd gjord framställning, medgifvit kommunalnämnden rättighet att af kommunens nödhjälpsfond mot redovisningsskyldighet använda 2,000 kronor, dels för att fylla de mest trängande behofven af utsäde, dels till beredande af arbeten företrädesvis till förbättrande af sommarkörvägar till utbyar, som saknade väg, voro samtliga närvarande ense därom, att för närvarande inga särskilda åtgärder från statens sida erfordrades för bringande af hjälp till ifrågavarande socken utöfver hvad redan åtgjorts.

Enahanda omdöme uttalades af de närvarande landstingsmännen beträffande *Fredrika socken*, hvarifrån, enligt hvad herr landshöfdingen uppgaf, ingen begäran om understöd eller hjälp till länsstyrelsen inkommit. Fredrika hade en nödhjälpsfond å omkring 6,000 kronor, som efter framställning af kommunen kunde få disponeras för lindrande af det betryck, som kunde uppstå i socknen till följd af den felslagna skörden.

Malå. Herr landshöfdingen meddelade, att Konungens befallningshafvande den 4 december 1907 aflåtit en skrivelse till domänstyrelsen med anhållan, att åtgärder genom styrelsens föranstaltande vidtoges för att åt den behöfvande befolkningen inom Malå, Sorsele, Stensele och Wilhelmina socknar bereda arbetsförtjänst genom afverkning af skog samt anordnande af välbehöfliga vägrödjningar och spångningar inom nämnda socknar. Då sålunda begärda åtgärder ännu i midten af innevarande februari månad icke vidtagits beträffande Malå socken, förnyade Konungens befallningshafvande sin berörda anhållan i skrivelse den 14 i nyssnämnda månad, hvarefter domänstyrelsen den 20 dennes underrättat, att öfverjägmästaren i Skellefteå distrikt af styrelsen beordrats att föranstalta om afverkning af tillhopa 6,000 råa träd å 2 olika trakter inom Malå socken. Öfverjägmästaren hade sedermera för Konungens befallningshafvande upplyst, att den af nämnda afverkning utgående arbetsförtjänsten beräknades till omkring 5,000 kronor. Då det emellertid kunde vara högligen ovisst, huruvida den arbetsförtjänst, som genom skogsafverkning eller genom rödjningar och spångningsarbeten å kronoparkerna kunde beredas befolkningen, blefve till fyllest, hade länsstyrelsen utgått ifrån att extra arbetsförtjänst äfven på annat sätt borde beredas den där af i behof varande befolkningen genom anordnande af allmännyttiga arbetsföretag, företrädesvis rödjnings- och brytningsarbeten till åstadkommande af s. k. vintervägar, hvaraf stora trakter af lappmarken vore i trängande behof. På grund här af, och då enligt gjorda kalkyler ett belopp af minst 45,000 kronor erfordrades för berörda nödhjälpsarbetens anordnande hufvudsakligen inom Malå samt Sorsele, Stensele och Wilhelmina socknar, men Konungens befallningshafvande af äldre tillgängliga nödhjälpsmedel kunde för ändamålet bidraga med allenast omkring 10,000 kronor, hade Konungens befallningshafvande, enligt hvad nu meddelades, i skrivelse den 14 dennes till herr statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet framställt begäran, att 35,000 kronor måtte af Kungl.

*Svar å
interpella-
tion.
(Forts.)*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Maj:t ställas till länsstyrelsens förfogande för användning i ofvan angifvet syfte.

Sedan herr landshöfdingen tillika upplyst, att Malå hade nödhjälpsfond å cirka 10,000 kronor, hvaraf enligt länsstyrelsens medgifvande allenast 2,000 kronor ännu disponerats, samt att meningen vore, att, därest det från Kungl. Maj:t begärda beloppet erhöles, Malå socken af detta skulle komma i åtnjutande af 6,000 kronor för nödhjälpsarbeten, omnämnde landstingsmännen Lundberg och Burvall, att, enligt hvad de, som bodde i den till Malå angränsande Norsjö socken, erfarit, hade ställningen i Malå varit afsevärdt sämre år 1902 än nu, då åtminstone hittills inga ööfvervinneliga svårigheter yppat sig för befolkningen. Säkerligen blefve dock förhållandena sämre längre fram på våren; i synnerhet måste uppmärksamheten fästas på nödvändigheten att bereda tillgång på utsädeskorn åt den däraf behöfvande befolkningen. Utsädet måste uppforslas, medan marken ännu vore snöbetäckt och sålunda senast före april månads slut.

Härefter meddelade herr landshöfdingen, att den 17 sistlidne januari utgått förfrågningar från hushållningssällskapets förvaltningsutskott till samtliga filialbestyrelser i lappmarkssocknarne, om utskottets medverkan önskades för anskaffning af utsäde, och att med anledning häraf från Malå nyligen inkommit begäran om förmedling för anskaffning af 40 säckar utsädeskorn. Sällskapet komme att förmedla anskaffandet af detta utsäde, som skulle sändas till Bastuträskis järnvägsstation för att där mottagas af vederbörande.

Landstingsmannen Fjellström framhöll, att i Malå socken hade särskildt arrendatorerna mycket begränsad kredit och vore därför i många fall i betryckt ställning. Den arbetsförtjänst, som de på egen hand förskaffat sig, hade varit dålig med nästan ingen behållning. Under sistförflutna hösten hade man i Malå sålt mycket kreatur dels för att elippa svältföda kreaturen, dels ock för att skaffa kontanter till betalning af skulder och till inköp af lifsförnödenheter. Emellertid hade försäljningsprisen varit normala.

Vidare uppgaf Burvall, att under innevarande vinter, då bolagen på grund af de otillfredsställande träkonjunkturerna inskränkt sina afverkningar så mycket som möjligt, en stor mängd Malåbor begifvit sig till Norsjö, där de haft rätt god förtjänst på timmerdrifning. Som afverkningarne dock inom kort torde vara afslutade, måste Malåborna då återvända hem. Burvall kunde vitsorda uppgiften, att på senare tider ovanligt mycket kreatur nedslaktats. Det kött, som ej åtginge för familjernas eget behof, hade till vanliga gällande priser afyttrats till handlandena. Det vore klart, att i en kommun, hvilken såsom Malå äfven under gynnsammare skördeförhållanden vore ekonomiskt svag, det funnes folk, som nu lefde i tränga omständigheter. Likväl hade Burvall ej hört talas om att någon verklig nöd för närvarande vore rådande i Malå.

B. A. Jonsson i Åsele anmärkte, att hufvudorsaken till att kreatur i så stor mängd, som nu vore fallet, försåldes vore förra årets klena höskörd, hvarefter de närvarande landstingsmännen på gifven anledning förklarade, att, då Malå hade en rätt stor nödhjälpsfond, som ju vid behof kunde få disponeras, staten, enligt deras förmenande, ej för

närvarande torde behöfva vidtaga åtgärder i fråga om Malå utöfver de redan beredda eller planerade arbetsförtjänsterna, hvilka ansågos tillföra kommunens behöfvande en inkomst af omkring 11,000 kronor.

*Svar d
interpolla-
tion.
(Forts.)*

Angående *Tärna socken* meddelade landstingsmannen Sjöberg, att ripsångsten där varit god under innevarande vinter och att, såvidt han hade sig bekant, inga särskilda svårigheter drabbat Tärnaborna detta år; åtminstone hade inga oroande rykten framkommit till Stensele.

Med förmålan, att kommunalnämnden i Tärna efter begäran erhållit rätt att af socknens nödhjälpsfond använda 1,000 kronor, som närmast motsvarade hela det disponibla beloppet, för anskaffande af utsäde och öfrig hjälp, som kunde erfordras, uppgaf herr landshöfdingen, att kyrkoherden i Tärna församling, J. Næselius, i skrifvelse till herr landshöfdingen omtalat, att senaste årets skörd varit mindre god, men att skörden ej varit bättre år 1906, då fjällamlar och råttor förstört en hel del däraf. Den ekonomiska ställningen vore visserligen brydsam, men kunde dock ej anses afsevärdt sämre än under andra år. I Tärna rådde alltjämt fattigdom, som vid sjukdom blefve nöd alla år. Till afhjälpande af svårigheterna ville Næselius föreslå, att större tillfälle till lån ur länets nödhjälpskassa bereddades de behöfvande. Han ville tillika betona, att systemet att bortskänka penningar eller förnödenheter vore ur erfarenhetens synpunkt mindre att förorda annat än i enstaka, exceptionellt ömmande fall.

Sedan herr landshöfdingen upplyst, att hans afsikt vore att af de från jordbruksdepartementet begärda medlen reservera något mindre belopp för att eventuellt kunna bispringa Tärna socken för anordnande af arbetsförtjänst på väg- och spångningsarbeten, förklarade de tillkallade landstingsmännen, att de ej ansåge, att några ytterligare åtgärder från det allmännas sida för närvarande syntes behöfva förekomma rörande Tärna.

Dorotea. Beträffande denna socken hade, enligt hvad herr landshöfdingen upplyste, förhandlingar med anledning af länsstyrelsens ofvan berörda skrifvelse af den 18 december 1907 till kommunalnämndernas ordförande uppstått mellan länsstyrelsen och kommunalnämnden rörande hvad som borde göras till lindrande af det senaste svagårets följder. Kommunalnämnden hade då genom utsedd nödhjälpskommitté i skrifvelse den 3 februari anhållit att få lyfta ett belopp af cirka 3,000 kronor ur nödhjälpsfonden, för att användas till anskaffande af fodervaror och utsädeskorn. Denna framställning, enligt hvilken å fonden komma att kvarstå 5,000 kronor, hade af Konungens befallningshafvande omedelbart bifallits. Vidare hade hushållningssällskapets förvaltningsutskott med anledning af dess ofvan omförmålda skrifvelse af den 17 sistlidne januari från Dorotea nyligen erhållit begäran om förmedling för anskaffning af 50 tunnor utsädeskorn. Af de från jordbruksdepartementet begärda medlen vore ett mindre belopp afsedt för anordnande af nödhjälpsarbeten i Risbäcks kapellförsamling i form af anläggning af s. k. vintervägar. Därjämte hade Konungens befallningshafvande ingått till Kungl. Maj:t med underdånig framställning om anläggning af landsväg från Stor- bäcks by till Risbäcks kapellkyrka på statens uteslutande bekostnad,

Svar å
interpella-
tion.
(Forts.)

och att detta företag måtte med hänsyn till svagåret få utföras redan under innevarande år, hvarigenom äfven arbetsförtjänst skulle beredas befolkningen, men påpekade herr landshöfdingen, att det ju ännu vore ovisst, huruvida och när denna framställning blefve bifallen. — Landstingsmannen Vikberg meddelade, att i Dorotea en central nödhjälpskommitté tillsatts för ordnande af nödhjälpsförhållandena i socknen, hvarjämte tre underdistrikt bildats med en underkommitté i hvarje underdistrikt, hvarigenom man kunnat vinna en tillförlitlig kännedom om verkliga läget. Efter att till en början ha ansett, att 11,000 kronor erfordrades för socknens behof, kom man sedermera underfund med, att denna summa vore alldeles för hög, hvarför man stannat vid, att 2,700 kronor kunde tills vidare anses fullt tillräckliga för mötande af eventuella kraf på understöd. Emellertid vore det kommitténs mening, att ingen hjälp vare sig i fodervaror, utsädesspannmål eller eljest skulle lämnas utan ersättning annat än i undantagsfall. Därför skulle förbindelser, helst ersedda med vederhäftig borgen, affordras dem, som åtnjutit understöd, hvilka förbindelser skulle inlösas med penningar eller arbete på allmännyttiga företag eller annat sätt. Angående särskildt utsädeskornet, hade hushållningssällskapets filialbestyrelse beslutit upplåna medel för likviderande af det utsäde, som inköptes genom förvaltningsutskottets försorg, därvid socknens filialbestyrelse vore beredd att i första hand betala utsädet, så snart det blefve levererad. I Risbäcks kapellförsamling funnes för närvarande godt om arbete för befolkningen. Som ett allmänt omdöme ville Vikberg uttala, att hvarken i Dorotea eller Risbäck några särskilda svårigheter för närvarande föreläge med anledning af den fellsagna skörden, hvarför man hoppades att kunna utan statens mellankomst ordna socknens nödhjälpsfråga. Naturligtvis vore det fördelaktigt, om ytterligare arbetsförtjänst, särskildt fram på vårsidan, kunde beredas befolkningen i socknen och i synnerhet i Risbäcks församling genom anläggning af s. k. vintervägar, hvaraf kapellet vore i stort behof. Vikberg ville därutöfver tillägga, att befolkningen i lappmarken i allmänhet hölle för stora kreatursbesättningar och under fisketiden mera ägnade sig åt fiskfångst än att sköta sitt jordbruk, något som i sin mån bidroge till att svårigheterna mångenstädes blifvit större, än de bort blifva.

I fråga om *Wilhelmina socken* redogjorde herr landshöfdingen för hvad från myndigheternas sida åtgjorts till lindrande af därstädes befarad nöd, under anförande hufvudsakligen, att, med anledning af skrifvelse från länsstyrelsen den 4 december 1907, kungliga domänstyrelsen anordnat afverkningar och drifningar å kronans skogar inom Wilhelmina socken med omkring 15,000 träd; att, då dessa arbetsföretag icke kunde anses till fyllest, Konungens befallningshafvande sedermera den 14 februari hos domänstyrelsen hemställt om skyndsamt föranstaltande af afverkning och utdrifning inom Wilhelmina genom revirförvaltningens försorg jämväl af ytterligare så stort antal träd som möjligt; att domänstyrelsen med anledning häraf beordrat vederbörande öfverjägmästare att föranstalta om utstämpling och afverkning af ytterligare 2,000 träd å kronoparken Mötingselberget och 2,000 träd å oafvittrad kronomark ofvan Malgomasjön; att, enligt

uppgift af öfverjägmästaren Egerström, de sålunda igångsatta afverkningsarna skulle medföra en beräknad arbetsförtjänst af omkring 24,000 kronor; att det vore landshöfdingens afsikt att af de från jordbruksdepartementet äskade medlen låta 10,000 kronor tillkomma Wilhelmina för beredande af arbetsförtjänst åt befolkningen genom vägarbeten och andra allmännyttiga arbeten; samt att meningen vore den, att sagda belopp skulle fördelas mellan Wilhelmina församling samt Fatmomakke och Dikanäs kapellag så, att kapellagen erhöle omkring 3,000 kronor däraf.

Härefter anförde häradshöfdingen Timelin, att han af landstingsmannen Backsell från Wilhelmina anmodats meddela, att ingen öfverhängande nöd vore för handen inom Wilhelmina socken. Hvad som tarfvades vore arbetsförtjänst, helst genom vägarbeten, som vore synnerligen behöfliga i Wilhelmina vidsträckta och vägfattiga kommun.

Herrarne Sjöberg och Fjellström voro af den åsikten, att, då kapellagen vore i särskildt behof af understöd — enligt pastor Björkmans i Dikanäs uppgift erfordrades mer direkt hjälp åt 40 familjer därstädes — 3,000 kronor måhända vore för litet, hvaremot de ansågo Björkmans förslag, att ifrågakvarande medel ställdes till förfogande af en nämnd af åtskilliga betrodda män inom kapellagen, som skulle ordna nödhjälpsarbetet i hela dess omfattning, vara klokt och ändamålsenligt. Därjämte framhöll Sjöberg, att inga gåfvor borde annat än undantagsvis skänkas de behöfvande, ty i regeln borde befolkningen betala de förnödenheter, som till densamma utlämnades genom utförande af däremot svarande arbete på ett eller annat sätt.

Efter antecknandet här af afbrötos öfverläggningarna, enär landstinget skulle sammanträda, men beslöts, att beträffande de återstående socknarne Stensele och Sorsele öfverläggningarna skulle återupptagas klöcken 12 middagen å morgondagen.

Den 27 Februari.

Vid återföretagande af de från gårdagens sammanträde uppskjutna förhandlingarna rörande länets lappmarkers nödhjälpsfråga tillstädes voro landskamreraren Carl Bergström, öfverjägmästaren A. Egerström, sekreteraren i länets hushållningssällskap E. Ö. Mångberg samt landstingsmännen J. E. Sjöberg från Stensele och C. G. Fjellström från Sorsele.

Stensele och Sorsele. Till en början redogjorde herr landshöfdingen för de af Konungens befallningshafvande och andra statsmyndigheter vidtagna åtgärderna till afhjälpan af det betryck, hvori en del af befolkningen i Stensele och Sorsele råkat till följd af svagåret 1907. Den 23 oktober nästlidet år hade från en del enskilda personer i Stensele till länsstyrelsen inkommit begäran om skadad och vindfälld skog såsom nödhjälpsfråga. Öfver denna framställning hördes vederbörande kronofogde, hvilken inkom med eget och länsmannens samt kommunalstämman uttalande i frågan. Efter jägmästarens hörande yttrade sig öfverjägmästaren i Umeå distrikt den 4 december öfver frågan, hvilka virkesposter, som kunde såsom extra afverkning inom Stensele ifrågasättas, och den 10 december medgaf domänstyrelsen, på begäran

Svar å
interpella-
tion.
(Forts.)

af Konungens befallningshafvande, genom skrifvelse till öfverjägmästaren i Umeå distrikt afverkningar och drifningar för ifrågavarande ändamål å kronans skogar inom Stensele socken, omfattande cirka 20,000 träd. I kronofogdens, länsmannens och jägmästarens — den sistnämnde är tillika kommunalstämmans ordförande — utlåtanden betonades särskildt, att den hjälp och det understöd, som behöfdes, icke borde lämnas arbetsdugliga annorledes än i form af nödhjälpsarbeten. Hjälp åt icke arbetsföra ansåg jägmästaren kunna genom kommunalnämndens bemedling lämnas ur socknens nödhjälpskassa.

Beträffande Sorsele hade vid den senare inför Konungens befallningshafvande hållna virkesauktionen från utbudande undantagits några virkesposter, hvilka syntes lämpa sig att genom domänstyrelsens försorg afverkas för beredande åt behöfvande af extra arbetsförtjänst, hvarom jägmästaren gjorde direkt framställning till styrelsen, som biföll förslaget, hvarigenom en extra arbetsförtjänst ansågs komma att tillföras Sorsele.

På länsstyrelsens framställning hade domänstyrelsen sedermera föranstaltat om utsträckt afverkning uti Stensele och Sorsele, hvarigenom ytterligare 4,860 träd skulle för ändamålet afverkas i Stensele och 6,827 träd i Sorsele, medförande en ytterligare arbetsförtjänst, för Stensele af cirka 4,000 kronor och för Sorsele af 6,000 kronor. Äfven inom nu ifrågavarande båda socknar, som räknades till de svagaste inom lappmarken, hade Konungens befallningshafvande för afsikt att söka åstadkomma andra arbetsförtjänster, än den skogsarbetet kunde medföra, i det att därest länsstyrelsens ansökning hos jordbruksdepartementet bifölles om utbekommande af 35,000 kronor till anordnande af vägarbeten, sedan barmark inträdt på våren, meningen vore, att 10,000 kronor skulle få disponeras af Stensele och 12,000 kronor af Sorsele.

Förutom ofvanberörda skrifvelse från åtskilliga hemmansägare i Stensele, hade från nämnda socken till Konungens befallningshafvande inga önskemål inkommit i fråga om nödhjälpsarbeten, annat än från hemmansägare i Panträsk by samt den 21 februari från kommunalstämman om afverkning å kronoparken Rönnliden och om höjda arbetspriser, hvilka kommunalstämmans önskemål dock redan genom länsstyrelsens och öfverjägmästarens åtgärder voro ordnade med domänstyrelsen, innan stämman gjort framställningen. Anhållan från Panträsk åter hade hufvudsakligen gått ut på erhållande af lån från länets under landstinget stående nödhjälpskassa och hade af kassans direktion i största möjliga omfattning beaktats. Däremot hade vederbörande i Sorsele inkommit med en hel del förslag i syfte att bereda hjälp åt de behöfvande i sistnämnda socken. Åtskilliga af dessa förslag afsågo dock arbeten, som icke vore af beskaffenhet, att inom den närmaste framtiden kunna utföras, hvarför de icke lämpade sig till nödhjälpsarbeten. Hvad som under nuvarande förhållanden kunde ifrågakomma vore skogsarbeten och något längre fram på våren arbete med anläggning af vägar, spångningar oeh dylikt, hvarom också Sorsele socknemän gjort framställning.

Härefter meddelade landstingsmannen Sjöberg, att Stensele sockens nödhjälpsfond på cirka 4,000 kronor vore insatt hos bank på kapital-

räkning; att kommunalnämnden, hvars ordförande Sjöberg vore, med anledning af Konungens befallningshafvandes skrivelse den 18 december 1907 uppsagt fonden till utbetalning den 1 nästkommande april samt därefter underställt denna åtgärd kommunalstämmans pröfning; att nämnden, som visserligen långt förut behöft penningar, särskildt för inköp af utsäde, dock ej kunnat påfinna något sätt att, innan berörda medel blefve tillgängliga, bispringa de behöfvande; att kommunalstämman sedermera beslutat, att en del af fonden finge användas till anskaffande af utsäde, som skulle tillhandahållas de behöfvande mot skuldsedel med borgen eller ock mot förbindelse att utföra visst allmännyttigt arbete, motsvarande värdet af det mottagna utsädet, om hvilket stämmobeslut skrivelse till Konungens befallningshafvande vore att förvänta. Sjöberg erinrade tillika, att kommunalstämman i Stensele uppdragit åt hemmansägaren G. A. Grahnberg i Nysele att å socknens vägnar hos Konungens befallningshafvande göra framställning om fraktnedsättning eller fraktlindring å statens järnvägar vid transport af lifsförnödenheter, fodervaror och utsädesspannmål till de behöfvande i Stensele; att stämman den 16 dennes beslutat begära hos Konungens befallningshafvande, att högre arbetspris måtte bestämmas vid de pågående nödhjälpsafverkningarna och ytterligare afverkningar för beredande af arbetsförtjänster anordnas, men att, på sätt herr landshöjdingen nu upplyst, jämkning i arbetspriser redan vidtagits och den afsedda ökade afverkningen erhållits, innan socknemännens framställning hunnit till Konungens befallningshafvande expedieras.

Herr landshöjdingen omnämnde, att, enligt meddelade uppgifter från länsmännen i Stensele och Sorsele distrikt, antalet behöfvande familjer utgjorde inom Stensele socken cirka 100 och inom Sorsele 250 familjer; att för nödens afhjälpande länsmännen beräknat, att arbetsförtjänster borde beredas till belopp af 10,000 kronor i Stensele och 25,000 kronor i Sorsele; att kronofogden ökat summan beträffande Stensele socken till 20,000 kronor; att öfverjägmästaren Egerström antagit, att på de af domänstyrelsen igångsatta afverkningarna befolkningen skulle få en arbetsförtjänst af omkring 24,000 kronor i Stensele och omkring 21,000 kronor i Sorsele samt att därtill komme den, såsom ofvan omförmälts, till respektive 10,000 och 12,000 kronor beräknade arbetsförtjänst å vägarbeten inom ifrågavarande socknar, i händelse Konungens befallningshafvandes anhållan om erforderliga nödhjälpsmedel beviljades.

På gifven anledning uppgåfvo härefter Sjöberg och Fjellström sammanstämmande, att, sedan nödhjälpsafverkningarna numera kommit i gång, det ytterligare understöd, som kräfdes, lämpligast borde lämnas i form af förtjänst på de af Konungens befallningshafvande afsedda vägarbetena. De medel, som för sådant ändamål kunde erhållas, borde dock delvis få lämnas såsom förskott å blifvande arbete, hvilket i följd af sin natur ej kunde företagas, förrän marken blifvit bar, mot skriftlig förbindelse af vederbörande att å aftalad tid fullgöra det förskottet motsvarande arbete, hvarför han uppburit ersättning; tilläggande Fjellström, att Sorsele socknemän uppgjort ett fullständigt förslag å

*Svar å
interpellation.
(Forts).*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

hvilka vägar, som i första hand borde på angifvet sätt uppröjas, äfvensom därtill hörande kostnadsberäkningar.

Sedan Sjöberg upplyst, att kommunalstämman i Stensele tillsatt en kommitté med uppdrag att afgifva förslag, till hvilka väganläggningar ifrågavarande allmänna medel borde användas, men att detta ej ännu hunnit till Konungens befallningshafvande insändas, förklarade såväl Fjellström som Sjöberg, att det, enligt deras åsikt, ej i stort sedt mötte några svårigheter att ordna understödsfrågan på ofvan angifvet sätt genom förskottsbetalningar inom vissa gränser, men att man kunde hysa olika åsikter om hvilka, som borde inom hvardera socknen leda vägarbetet, förvalta penningmedlen och i öfrigt ordna om förskotten och öfriga utbetalningar. I sådant afseende trodde de dock, att vederbörande länsmän jämte kommunalnämnderna eller vägstyrelserna vore bäst skickade att fungera såsom nödhjälpskommittéer. Sjöberg hemställde, huruvida det icke kunde anses lämpligt, att kommunalstämmorna finge yttra sig om nödhjälpskommittéernas sammansättning.

Efter antecknandet häraf meddelade Sjöberg, att han och länsmannen Burman, på begäran af »Aftonbladets» till lappmarken utsände korrespondent Valdemar Lindholm, lämnat ett intyg af innehåll att 106 familjer inom Stensele socken vore i behof af hjälp. Detta intyg hade efter genomgång af socknens mantalslängder lämnats Lindholm, för att »Aftonbladet» skulle, enligt Lindholms uppgift, genom insamling söka åstadkomma en fond för Stensele socken att i framtiden finnas tillgänglig i fall af behof inom socknen. För omförmälda familjer skulle den ifrågasatta förskottsbetalningen vara af synnerligt värde enär, i händelse att sådan icke medgäfves, det i många fall blefve svårt, för att ej säga omöjligt, för familjefäderna att begagna sig af de erbjudna arbetstillfällena.

På fråga af herr landshöfdingen, till hvilket belopp penningmedel omedelbart behöfde utanordnas såsom förskottsbetaling å blifvande arbete, uppgäfvo Sjöberg och Fjellström, att 1,000 kronor i sådant syfte erfordrades för Stensele och 2,000 kronor för Sorsele. Med anledning häraf förklarade herr landshöfdingen, att med morgondagens post berörda summor skulle för angifvet ändamål afsändas, den för Stensele afsedda till länsmannen Burman och den för Sorsele bestämda till länsmannen Lindberg; och skulle bemälda länsmän anmodas att i samråd med vederbörande kommunalnämnder disponera berörda belopp för de mest trängande behoven mot redovisning.

Vidkommande särskildt frågan om utsädeskorn till Stensele och Sorsele socknar upplyste Sjöberg, att inom Stensele socken fjärdingsmännen utsetts att en hvar från sitt distrikt införskaffa uppgifter om behofvet af utsäde. Med ledning af sålunda vunna upplysningar ämnade socknemännen därefter ingå till länsstyrelsen med anhållan att få använda kommunens nödhjälpsfond för inköp af utsäde. Då man hoppades att vid inköpen få åtnjuta en eller två månaders kredit, syntes det Sjöberg, som om för anskaffande af utsäde inga medel utifrån behöfde tagas i anspråk. Beträffande Sorsele socken hade kronojägaren Björner i en till landshöfdingen insänd kalkyl förslagsvis beräknat, enligt hvad af kalkylen tycktes framgå, 335 säckar

utsädeskorn såsom erforderliga för behöfvande socknemän. Fjellström anförde, att han förmodade, det kommunalstämman, ehuru därom ännu intet beslut fattats, med glädje antoge hushållningssällskapets förvaltningsutskotts erbjudande att förmedla inköp af utsäde åt socknen, hvilket i så fall borde uppsändas till Bastuträsks järnvägsstation i början af april månad. Fjellström förbehöll sig att, efter vederbörandes hörande, underrätta förvaltningsutskottet dels om den myckenhet utsäde, som behöfdes, och emottog för beräkningar härutinnan den af Björner uppgjorda kalkylen, dels ock om kommunens önskemål i afseende på betalningssättet. Tilläggande Fjellström, att han ej kunde tro, att mera utsäde, än som Björner uppgifvit, erfordrades. Emellertid beräknades en säck korn kosta 24 kronor vid Bastuträsks station och 30 kronor uppforslad till Sorsele kyrkoby. Då Sorsele saknade nödhjälpsfond, ville Fjellström ifrågasätta, om icke ur länets nödhjälpskassa ett räntefritt lån kunde lämnas Sorsele kommun för utsädes anskaffande åt de därpå behöfvande.

Sedan i sammanhang härmed blifvit upplyst, att frakten å järnväg för spannmål från Stockholm till Hällnäs utgjorde vagnslastvis 1 krona 65 öre per säck och säckvis 2 kronor 33 öre, men att i landsvägsforlön från järnvägen till Stensele eller Sorsele kyrkobyer betingades ett pris af minst 4 och högst 6 kronor för säck, tillfrågade herr landshöfdingen Sjöberg och Fjellström, huruvida några vidare åtgärder, utöfver hvad som åtgjorts eller tillämnades, behöfde från statens sida vidtagas. Härpå genmälde de tillfrågade, att, enligt deras åsikt, de uppkomna svårigheterna inom Stensele och Sorsele socknar skulle kunna afhjälpas genom de åtgärder, som redan vidtagits eller komma att vidtagas och därest Sorsele utsädesfråga blefve på ett för socknen gynnsamt sätt ordnad.

Herr landshöfdingen upplyste i detta sammanhang, att, sedan han erhållit upplysning därom, att åtskilliga bolagsarrendatorer vore inräknade i det af länsmannen i Sorsele uppgifna antalet behöfvande familjer, på hans framställning Sandviks ångsågsaktiebolags styrelse ställt 3,000 kronor till förfogande att användas till beredande af arbetsförtjänst vid vägarbeten åt bolagets arrendatorer i Sorsele; att på liknande framställning till Holmsunds aktiebolag grosshandlanden G. P. Braathen svarat, att bolaget gått i författning om att bereda sina arrendatorer i lappmarken arbetsförtjänst, samt erinrade att vid vägarbetenas fördelning i Sorsele följaktligen borde tillses, att 3,000 kronor belöpte i arbetsförtjänst åt de Sandviks ångsågsaktiebolags arrendatorer, som anmälde sig till erhållande af arbete.

Härefter meddelade herr landshöfdingen, att i Stockholms-Tidningen för den 21 februari innevarande år funnits under rubriken »Nöden i Västerbotten» intaget följande passus:

»Enligt en uppgift till en härvarande tidning, hvilken uppgift uppges vara stödd på intyg af ordföranden i Stensele kommunalnämnd, har länsstyrelsen ej inhämtat några upplysningar från kommunalnämnden i Stensele, hvilket länsstyrelsen emellertid sagt sig ha gjort.» Med anledning häraf ville herr landshöfdingen tillspörja landstingsmannen Sjöberg, huruvida han, som ju vore ordförande i Stensele sockens kommunalnämnd, verkligen lämnat något dylikt intyg. Sjö-

*Svar å
interpella-
tion.
(Forts.)*

*Svar å
interpella-
tion.*
(Forts.)

berg förklarade, att han på begäran af ofvannämnde Lindholm den 17 innevarande februari underskrifvit ett af Lindholm författadt intyg, af det innehåll, hvarom i tidningen omförmäldes.

Herr landshöfdingen uppläste med anledning häraf en så lydande skrifvelse.

»Till ordföranden i Stensele sockens kommunalnämnd.

Därest I med anledning af innevarande års skördeförhållanden ansen, att medel från den genom vinst af den s. k. nödhjälpsutstämplingen under åren 1902—1903 inom socknen bildade nödhjälpsfonden måste tagas i anspråk till afhjälpande af nöd eller anskaffning af utsäde, förväntar Konungens befallningshafvande såväl att I därom i god tid gören framställningar hos Konungens befallningshafvande, som ock att I vidtagen erforderlig åtgärd, på det att det belopp, som af berörda fond kan behöfva tagas i anspråk, måtte blifva tillgängligt till den tid, då detsamma blir behöfligt. Umeå, i landskontoret, den 18 december 1907.

H. Björklund.

Carl Bergström.»

Efter föredragning af denna skrifvelse medgaf Sjöberg, att han från Konungens befallningshafvande mottagit den nu upplästa skrifvelsen. Han hade, utan att reflektera öfver innehållet, undertecknat det af Lindholm uppsatta intyget, som tillkommit allenast af obetänksamhet och utan ond afsikt. Med förmälan tillika, att länsstyrelsens nu upplästa skrifvelse ännu icke blifvit af kommunalnämnden besvarad, anhöll Sjöberg om tillgift för sitt förfarande i denna sak, hvilket han djupt beklagade.

Med anledning af den af herr Carlsson från Malmberget i Riksdagens Andra Kammare väckta interpellationen angående nödårsförhållandena i Västerbotten, däri, enligt referat i »Aftonbladet», uppgifvits, bland annat, att Konungens befallningshafvande dröjt 1¹/₂ månad med att besvara en af Stensele kommunalstämma gjord framställning om länsstyrelsens ingripande, tillspordes Sjöberg, om han hade sig bekant, hvilken framställning, som härmed kunde afses, men förklarade Sjöberg, att, såvidt han kände till, någon framställning, hvarpå detta kunde passa in, icke från kommunalstämman aflåtits till Konungens befallningshafvande.

Sedan Sjöberg och Fjellström på förfrågan förklarar, att de för sin del beträffande Stensele och Sorsele ansåge mindre nödigt, att den i Stockholm igångsatta penninginsamlingen fortsattes, då de resurser, som för svårigheternas afhjälpande redan bereds, tycktes vara tillräckliga, samt Fjellström ifrågasatt, huruvida icke lämpligen fullständiga förslag till utdikningar af skogsmark och kronoparker kunde upprättas, så att framdeles vid återkommande behof af nödhjälps tillgång till utdikningsarbeten kunde finnas att tillgå, hvilka arbeten kunde för hvarje år till omfånget lämpas efter behofvet af arbetsförtjänst, blef, då intet vidare att anteckna förekom och ingen af de närvarande hade något vidare att anföra, sammanträdet af herr landshöfdingen avslutadt.

Som ofvan.

In fidem
John Falk.

Jag ber därefter att få återgå till de af herr Carlsson framställda frågorna. Den första af dessa lyder sålunda: »Anser herr statsrådet, att sådan nöd förefinnes inom Västerbottens lappmarkssocknar, att omedelbart ingripande från det allmännas sida påkallas?» Med afseende å denna fråga ber jag endast att få hänvisa till den af länsmyndigheterna och ortsbefolkningen själf lämnade redogörelserna. Af dessa framgår, att de åtgärder, som redan vidtagits, kunna för närvarande anses tillräckliga.

Den andra frågan lyder så: »Har herr statsrådet redan vidtagit eller ämnar vidtaga skyndsamma åtgärder för nödens afhjälpande?» Äfven härvid kan jag i viss mån åberopa den uti frågan lämnade utredningen, hvilken visar, hvad jag åtgjort i saken. Liksom landshöfding Biörklund har jag af hvad ortsbefolkningen anfört fått den uppfattningen, att för närvarande ingenting vidare kan åtgöras, än hvad som redan blifvit gjordt. Men såsom landshöfding Biörklund framhållit, kan det ju hända, att under mars månad ytterligare åtgärder erfordras, och då får man naturligtvis taga frågan därom under öfvervägande. Då jag således förklarar, att jag för närvarande icke har för afsikt att vidtaga några åtgärder i detta fall, får detta icke uppfattas så, som att jag skulle anse, att några åtgärder öfver hufvud taget för förekommande af sådana företeelser som den nu ifrågavarande icke böra vidtagas. Den frågan ligger, såsom landshöfding Biörklund med allt skäl framhållit, långt djupare och får icke sammanblandas med frågan om den öfverhängande nöden däruppe i Västerbotten. Den förstnämnda frågan sammanhänger med det arbete, som under senare år af Konung och Riksdag gemensamt bedrifvits för främjande i allmänhet af kulturen i Norrland och stödjande af befolkningen därstädes. Därom kan jag icke säga annat, än att jag hoppas, att hvad på mina ringa krafter ankommer kunna få deltaga i detta arbete.

Herr Carlsson i Malmberget: Herr talman! Jag har att till herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet framföra min tacksamhet för det nu lämnade, synnerligen omfattande svaret på min interpellation. Det faller ju af sig själf, att, då detta svar innehåller en resumé öfver allt hvad som i denna sak åtgjorts under en hel vinter, det naturligtvis också har blifvit omfattande. Min tacksamhet för samma svar skulle dock väsentligen ha ökat, om däraf kunnat åstadkommas ett sådant sammandrag, att man haft tillfälle, om så hade befunnits önskligt, att göra vissa detaljanmärkingar mot hvad som däruti framkommit. Men, som sagdt, på grund af det omfattande innehållet och den massa sifferuppgifter, som där förekommo, finnes det icke någon möjlighet för en åhörare att taga fasta på allt för att ingå på ett bemötande i detalj.

Det syfte, som jag med min interpellation afsåg att vinna, har jag nu ernått, nämligen att få en officiell förklaring öfver hvilka åtgärder som vidtagits för att från det allmännas sida bringa hjälp åt de nödställda i Västerbottens lappmarker, och att tilläfvarens påskynda de åtgärder, som måhända ytterligare behöfde vidtagas.

Det har otvifvelaktigt på den i saken mera oinvidga allmänheten verkat pinsamt att höra och se de mycket stridiga uppgifter, som fram-

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

kommit från olika håll angående de verkliga förhållandena däruppe. Från därvarande befolkning ha på flera sätt framförts klagomål öfver, att en stor del af den saknar det allra nödvändigaste för dagen. De kommunala myndigheterna liksom också länsmännen ha på många sätt bekräftat, att så varit fallet. En del af pressen har ju nästan dagligen innehållit skildringar i samma riktning. Men däremot har från andra håll framhållits, att det icke skulle föreligga någon nöd eller fara. Under hela denna långa vinterns lopp har icke något officiellt uttalande försports rörande de åtgärder, som af vederbörande vidtagits för att hjälpa de nödlidande. Detta förhållande har nog troligen varit orsaken till, att den privata välgörenheten blifvit anropad, på det att åtminstone någon hjälp skulle lämnas, då det icke kunde förspörjas, att länsstyrelsen i Umeå hade tillräckligt allvarligt beaktat saken. Nu får man ju draga sina egna slutsatser af det svar, som här afgifvits, huruvida denna uppfattning varit fullt befogad eller icke. De meddelanden, som herr statsrådet nu lämnat och som voro hämtade ur en af landshöfdingämbetet i Umeå afgifven rapport, gifva ju tydligen vid handen, att länsstyrelsen redan i höstas hade klart för sig, att där inträffat missväxt och, hvad än värre var, så dåligt bärgningsväder, att det nästan var omöjligt att ordentligt bärga den lilla skörd, som blef, samt att på grund däraf åtgärder måste vidtagas för att bringa befolkningen ekonomisk hjälp. Detta förhållande har ju framgått genom rapporten. Under sådana omständigheter kan man icke frigöra sig från den uppfattningen, att vederbörande just icke gått brådstörtadt tillväga i fråga om att bringa den hjälp, som man varit öfvertygad skulle behövas. Man har härvidlag i otroligt stor utsträckning — det har rapporten tydligen ådagalagt — följt alla möjliga byråkratiska formaliteter med skriftväxlingar i det oändliga. Största delen af vintern har ju gått förbi under sådana förberedande göromål. Huru befolkningen, som saknat lifsmedel, kunnat lefva däruppe under tiden, det synes för vederbörande ha varit en bisak. Hufvudsaken har varit att konsekvent fullfölja en förutfattad mening, nämligen att nödhjälpsarbete i form af skogsafverkning vore det enda arbete, som kunde lämnas för lindrande af »svagårets» menliga påföljder. Efter allt att döma synes dock landshöfdingämbetet icke redan vid vinterns början ha verkställt fullt tillförlitliga undersökningar af verkliga förhållandena. Ty om så varit fallit, hade ämbetet väl bort sätta likhetstecken mellan svagår och nödår och följaktligen ingripit på ett mera märkbart sätt, än som skett förrän på allra sista tiden.

Jag tillät mig i motiveringen till min interpellation lämna en resumé öfver de skildringar, som förekommit i en del af pressen rörande förhållandena däruppe. Nu ha vi af protokollet från det sammanträde, som landshöfdingen i Umeå höll med vissa landstingsmän den 26—27 februari i år, funnit, att landshöfdingen där påpekade, att min motivering delvis var grundad på misstag och således felaktig. Äfven om så i någon mån skulle varit fallet, så får jag säga, att det icke har varit det enda misstag, som blifvit begånget i denna nödhjälps sak, ty i fråga om misstag synes jag ha kommit i godt sällskap, ja, enligt min uppfattning med själfva landshöfdingen. Jag har icke i motiveringen till min interpellation gjort några själfständiga påståenden för

egen räkning i annan mån än att jag sagt, att det enligt mitt förmenande var tillräckligt konstateradt, att nöd verkligen var rådande, och att för den skull den behöfliga hjälpen icke borde fördröjas genom ytterligare utredningar. Jag ansåg mig ha fog för ett dylikt uttalande, då jag visste, att i allt fall de åtgärder, som möjligen blifvit vidtagna, icke hade ledt till det resultat, att befolkningen kommit i åtnjutande af någon inkomst genom desamma; och då tog jag för gifvet, att detta föranledts af de oändliga utredningar, som jag menade borde taga ett slut.

Min uppfattning, att nöden måste anses vara konstaterad, har jag gifvetvis i första hand byggt på den allmänna vetskapen, att i Västerbottens lappmarkssocknar inträffat ett synnerligen dåligt skördeår, ehuru skörderapporterna från länsstyrelsen i Västerbottens län tydligen angifva, att skörden i sin helhet varit nästan medelmåttig. Jag förstår mig icke på, huru det går till att afgifva dylika rapporter. Men jag tycker, att det svär mot hvartannat att säga, att skörden i Västerbottens län varit nästan medelmåttig, och samtidigt vidtaga åtgärder för att bringa hjälp mot den missväxt, som drabbat vissa trakter. Dessutom har jag tagit hänsyn till de intyg, som utfärdats af de kommunala myndigheterna i resp. socknar, särskildt Stensele och Sorsele, och äfven af länsmännen där. Det har nämligen, såsom också landshöfdingen påpekat, utfärdats en del intyg, och jag har dem i original här i min hand. Det finns däri förteckning på hvarje nödlidande persons namn och bostad inom resp. socknar. I Sorsele äro 100 af socknens 425 familjer nödlidande, och det säges uttryckligen i intyget, att dessa familjer lida verklig nöd och sakna det allra nödvändigaste. »Och så togo penningarne slut», heter det, »och så tog krediten också slut, och några arbetsförtjänster har det hittills icke varit.» Detta ansåg jag för min del vara tillräckligt talande bevis för att verklig nöd förelåg. Man bör således icke fästa alltför stort afseende vid de uttalanden, som de landstingsmän, hvilka den 26—27 februari voro samlade inför landshöfdingen i Umeå, gjorde, då ju dessa torde dels saknat kännedom om förhållandena på ort och ställe eller också kanske icke uttalat allt, hvad de i detalj kände till om saken.

Från Stensele socken har jag också här likaledes i original ett intyg, och detta är utfärdadt af länsman Burman därstädes och kommunalnämndens ordförande Sjöberg. De ha bestyrkt, att af socknens 450 familjer befinna sig 106 i sådana omständigheter, att snar och kraftig hjälp är af nöden, om de icke skola förgås.

Jag tror icke, att det finnes någon inom denna kammare, som icke har iakttagit den massa artiklar och utläggningar i denna sak, som förekommit i tidningarna i form af intervjuer med än den ena än den andra, och bland dessa en person vid namn Grahnberg, som uppvaktat statsrådet. Jag har omnämnt detta i motiveringen till min interpellation, icke såsom ett eget påstående, utan som ett referat. Denna person gjorde, då han var här nere, ett uttalande i en intervju i »Dagens Nyheter», och det har icke från vederhäftigt håll, där man haft reda på saken, kunnat på något sätt påvisats, att hans uppgifter varit oriktiga. Han anförde, att missväxten 1907 var lika svår som 1902, men att förhållandena nu vore vida sämre än 1902, emedan

*Svar d
interpellation.
(Forts.)*

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

befolkningen då icke i allmänhet var så utfattig, som den nu är, beroende därpå att alla efter 1902 följande år varit dåliga utom 1906, och detta år har icke varit tillräckligt att reparera de svårigheter, som uppstått till följd af de föregående svagåren. I intervjun uppgifver Grahnberg vidare följande:

»Jag har haft anledning att resa omkring i socknen, och jag vet hur det är. De ta topparna af halmen och hacka dem och mala dem till något slags mjöl. Hvad skall det bli för bröd af detta? På ben, som redan kokats flera gånger förut, koka de och blanda upp soppan med fodermjöl. Därtill kommer litet fisk och litet mjölk. Själf har jag väl ingenting att klaga öfver — fast väl också jag får använda fodermjöl — men man kan inte stå ut med att se en sådan nöd omkring sig. Därför måste jag försöka göra hvad jag kan.»

Grahnbergs uttalanden ha bemötts från vissa tidningsorgan, som stå på den ståndpunkten, att de bestrida, att några verkliga sådana svårigheter förefinnas, att ett inripande från det allmännas sida har varit nödigt, förnämligast har detta varit fallet med tidningen »Umebladet» i Umeå. Med anledning däraf har jag införskaffat ett intyg, som jag har här i min hand, öfver trovärdigheten af dessa Grahnbergs uttalanden, då han var här i Stockholm, och det lyder:

»Med anledning af uttalandena om hemmansägaren G. A. Grahnberg i Nysele, att han skulle vara en mindre pålitlig person och att hans framställning om nöden i Västerbotten skulle vara öfverdrifven, får undertecknad härmed intyga, att hr Grahnberg är en fullt hederlig person, och att hans berättelse om nöden är, hvad Stensele vidkommer, i dess väsentliga delar riktigt.»

Detta intyg är skrivet den 16 februari 1908 och undertecknadt af »O. Burman, kronolänsman». I intyget ha instämt J. A. Stenwall, fattigvårdsstyrelsens vice ordförande, och J. E. Sjöberg, ordförande i kommunalnämnden. Alltså, de uppgifter som Grahnberg lämnat, ha dessa sockenmyndigheter vitsordat vara riktiga. Jag kan för min del icke förstå, huru man skall kunna få några tillförlitliga upplysningar om en sak, som man själf icke i detalj har kunnat undersöka, för den händelse man vill ifrågasätta riktigheten af dylika uppgifter.

För öfrigt har det skrivits och intygats så mycket i denna sak, att jag för min del fått den uppfattningen, att man icke behöft dra i tvifvelsmål, att förhållandena voro sådana, att snar hjälp vore erforderlig.

Bland de dementier, som framkommit mot förutnämnda uppgifter, är det särskildt en, som tilldragit sig uppmärksamhet, nämligen det yttrande, som afgafs af valkretsens representant här i kammaren inför en tidsningsman. Han skildrade därvid förhållandena så, att han visserligen ansåge, att fattigdom vore rådande däruppe, men att befolkningen dock icke lede nöd, så att hjälp skulle behöfva lämnas från det allmännas sida. Detta yttrande har, som sagdt, tilldragit sig uppmärksamhet och har kanske i sin mån bidragit till att hjälp icke har blifvit bringad så fort som önskligt hade varit. Jag för min del kan icke förklara, hvarpå ett sådant omdöme från hans sida grundar sig, om det grundar sig på undersökningar å ort och ställe rörande matförråden i hemmen eller om det grundar sig på endast hörsägnar. Är det sena-

re fallet, så är det min tro, att folket i hans valkrets icke skall känna sig gladt och tacksamt öfver det yttrande, som han fällt angående denna sak. Att så är förhållandet, det har jag de senare dagarne varit i tillfälle att få bekräftelse på genom tidningspräsen, däri jag sett, att uppe i Stensele socken hållits ett protestmöte, hvarvid det förts protokoll, som sedermera undertecknats af 74 personer, och hvari uttalas en skarp protest mot de relationer, som valkretsens representant gifvit om nödläget.

Med afseende å länsstyrelsens åtgärder att bringa hjälp, om hvars behöflighet länsstyrelsen enligt rapporten, varit på det klara allt sen i höstas, så frågas: till hvilket resultat har man kommit? Såvidt jag kunnat finna af rapporten hade dock de vidtagna åtgärderna ej förrän i februari månad satt befolkningen i tillfälle att därigenom förskaffa sig någon inkomst. De åtgärder som vidtagits ha egentligen bestått i förberedelser för åstadkommande af nödhjälpsarbete och därmed har man gått på, tills större delen af vintern nu är förbi. Det är denna omständighet, hvaröfver jag för min del anser, att man bör uttala ett beklagande, och i densamma finner jag tillika ett bestyrkande af min uppfattning, att länsstyrelsen dock icke haft *riktigt* klart för sig det *verkliga* läget eller åtminstone icke sett situationens allvar ur rätt synpunkt.

Jag för min del anser, att det borde hafva tillgått på det sätt, att man först bort konstatera, i hvilken utsträckning hjälp erfordrades, samt, då det i de allra flesta socknar fanns nödhjälpsfonder till olika stora belopp, borde medel från dessa i första hand hafva utanordnats till afhjälpande af nöden för dagen, i afvaktan på resultatet af förberedelserna för nödhjälpsarbetena. Hade det då visat sig, att dessa nödhjälpsfonder icke varit tillräckliga, skulle man fortast möjligt hafva hemställt till Kungl. Maj:t om anslag och icke som landshöfdingen här gjort först i februari. Jag vill särskildt lägga herrarne på minnet, att framställningen till Kungl. Maj:t om kontant hjälp gjordes, om jag hörde rätt, först den 17 februari i år, oaktadt nöden otvifvelaktigt i större eller mindre utsträckning varit rådande allt sen i höstas. Jag kan aldrig tänka att detta kan kallas att handla raskt.

Vidkommande nu det nödhjälpsarbete, som länsstyrelsen ansett lämpligt, nämligen skogsarbete, så har det icke blifvit igångsatt förrän sent, och det förvånar mig just icke, när vi sett hvilka digra luntor, som hopats, och hvilka utredningar, som erfordrats, för att få utstämpla och afverka några träd.

När man ändtligen kommit så långt därmed, att i vissa socknar detta skogsarbete skulle igångsättas, visade det sig att man satt priset för afverkningen så lågt, att befolkningen icke vågade åtaga sig afverkningsarbetet, enär detta skulle medföra förlust. Och då har man fått börja om på nytt igen med att skriva till Konungens befallningshafvande, och Konungens befallningshafvande har vändt sig till jägmästaren för att han skulle höja prisen. Att det gått så till åtminstone i Stensele, det har bestyrkts af länsmannen i socknen och dessutom på många andra sätt.

Innan jag framställde min interpellation, blef jag satt i tillfälle

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

att taga del af ett bref från länsman Burman i Stensele, dateradt den 20 februari 1908. Detta bref är ställt till tidningen Socialdemokraten såsom svar på tidningens förfrågan, huru förhållandet verkligen var däruppe. Länsman Burman har i detta bref redogjort för skördeförhållandena och de ekonomiska förhållandena i allmänhet i Stensele kommun och därvid kommit till det resultat, att den ekonomiska ställningen i kommunen är ytterst betryckt, och han framhåller vidare, att kommunalutskylderna i socknen voro höga, mellan 12 å 13 kronor per bevillningskrona, och på grund däraf vore den allmänna fattigvården för svag för att ta hand om och afhjälpa de ekonomiska svårigheter, som vore rådande under innevarande vinter. Hvad vidare nödhjälpsafverkningarna på denna ort vidkommer, så yttrar han sig äfven om dem. Efter allt det myckna läsandet, som här förut förekommit skall också jag be att få upptaga kammarens tid med att läsa upp en liten bit ur länsman Burmans bref. Han säger däri på ett ställe: »Uppå framställning af landshöfdingen har därför domänstyrelsen medgifvit, att 20,000 torra och vindfälda träd å kronans skogar inom socknen skola få neddrivas denna vinter för beredande af arbetsförtjänst åt behöfvande. Det har emellertid sett ut, som om verkan af denna hjälp åt befolkningen skulle bli illusorisk. Vederbörande fastställde nämligen för arbetet, hvilket skulle bortsättas på ackord, så orimligt låga arbetspriser, att arbetet omöjligen kunde bli lönande. Följden häraf blef också, att å den för socknens öfre del, hvarest arbetsförtjänster äro mest behöfiga, enär fattigdom och missväxt hårdast trycka där, afsedda nödhjälpsutstämplingen å kronoparken Kyrkberget ingen enda af de behöfvande vågade åta sig något arbete, då det låg i öppen dag, att detsamma skulle medföra endast förlust. Detsamma blef förhållandet å den för socknens nedre del afsedda utstämplingen å kronoparken Gunnarn. Å kronoparken Jovan i socknens mellersta del igångsattes däremot arbetet. Terräng- och vägförhållanden voro här en smula bättre. De vid detta arbete anställda »körarne» klaga emellertid öfver att deras arbetsförtjänst är otillräcklig, och deras klagan är nog berättigad.» Således, när detta nödhjälpsarbete, som tariffade så långa förberedelser, skulle sättas i gång, voro priserna sådana, att befolkningen icke kunde åtaga sig arbetet, och då var hjälpen enligt min uppfattning *mycket »illusorisk»*. Men jag har så pass god kännedom om förhållandena där uppe, att jag kan tänka mig orsaken till att så skett. Sägverksbolagen ha stora skogar där, och det är gifvet, att det ligger i deras intresse att få afverkningen till så billigt pris som möjligt, och då staten skulle sätta i gång nödhjälpsafverkningen, var det gifvet, att man tog hänsyn till de lägsta möjliga pris, som bolagen brukade betala för att icke förorsaka någon konkurrens. Det är ju klart, att det är en sådan synpunkt, som spelat in. Med anledning af dessa prissättningar, som ägt rum på statens nödhjälpsarbeten, så tillåter jag mig spörja, om det kan anses vara staten värdigt att förfara på sådant sätt gentemot nödställda människor, då ändamålet skall vara att afhjälpa nöd. Jag tycker, att, äfven om staten skulle ha fått mindre afkastning af dessa nödstämplingar än vid vanlig

skogsafverkning, så hade man ändock icke bort använda detta sätt, då det ju ej spelat så stor roll, om priserna här tilltagits något rundligare, än hvad fallet är i allmänhet.

*Svar å
interpella-
tion.*

(Forts.)

Men äfven om dessa nödhjulsarbeten blifvit igångsatta tidigare på vintern och under förutsättning att priserna varit sådana, att befolkningen kunnat påbörja arbetena, när förberedelserna för dem voro färdiga, kan man ju förstå, att det ändå skulle vara förenadt med svårigheter för denna befolkning att rusta ut sig själfva och dragare för skogsarbete, ty de saknade ju föda för sig själfva och foder för dragarne, och då är det icke godt att vistas ute på skogsarbete. Man borde ha ställt så till, att ur dessa nödhjulsfonder utanordnats medel, så att folket hade kunnat därför anskaffa proviant för sig själfva och sina dragare under första tiden arbetet pågått.

Landshöfdingen har mot min interpellation gjort den anmärkningen, att den däri förekommande uppgiften, att landshöfdingen skulle hafva dröjt en och en half månad med att vidtaga de åtgärder, som af kommunalstämman i Stensele gjorts framställning om, är oriktig. Detta yttrande stödde jag på uppgifter, som meddelats i tidningspressen. Stensele kommunalstämma höll det omtalade sammanträdet den 29 december i fjol, men jag visste icke, att den framställning, som då gjordes, icke omedelbart därefter inkommit till Konungens befallningshafvande, utan först längre fram. Den 29 februari i år ingick ju Konungens befallningshafvande med hemställen till Kungl. Maj:t angående fraktnedsättning m. m. Det var sådan framställning, som beslöts af Stensele kommunalstämma, och hvilken Grahnberg hade i uppdrag att framföra; den inlämnades till Konungens befallningshafvande först den 22 januari i år. Han hade således dröjt därmed från den 29 december till den 22 januari. Emellertid skiljer sig icke den tidsperiod, som jag uppgifvit eller 1½ månader, så mycket från den tid, som verkligen åtgick eller tiden från 22 januari till den 29 februari, åtminstone är misstaget icke så betydande, att det på något sätt inverkar på saken.

Nu har i alla fall af den resumé öfver länsstyrelsens åtgärder, som vi fått del af, framgått, att åtskilliga åtgärder som jag afsåg att påskynda genom min interpellation nu äro vidtagna. Så har framställning gjorts till Kungl. Maj:t om att få ett kontant anslag, hvarigenom medel utöfver hvad de respektive kommunernas egna nödhjulsfonder innehålla skulle bli tillgängliga. Jämväl åtskilligt annat har åtgjorts.

Dessutom är det en åtgärd, som allra sist vidtagits, nämligen framställning om att staten skulle bevilja antingen fraktfrihet eller nedsättning af frakten. En sådan åtgärd som att söka få tillstånd lättnad i fraktförhållandena anser jag för min del borde hafva varit den första, som länsstyrelsen vidtagit, då den tillika är den rimligaste och enklaste. Nu spelar visserligen järnvägsfrakten icke så stor rol. Om man tänker på fraktkostnaden för en säck mjöl från t. ex. Stockholm till konsumtionsorten via Hällnäs, så är därvidlag järnvägsfrakten endast en mindre del af hela fraktkostnaden. Däremot är landsvägsfrakten mycket mer betungande, alldenstund man får köra en 10,

Svar å
interpella-
tion.
(Forts.)

20 ja ännu flere mil, och detta drager en kostnad af i genomsnitt 4 å 6 kronor per säck. Men i alla fall bör man under sådana förhållanden som dessa ta hänsyn till att den lindring i kostnaden för inköp af lifsförnödenheter, som fri frakt innebär, äfven är en värdefull hjälp däruppe, och man måste också komma i håg, att staten för hvarje säck mjöl, som skall konsumeras, tar sin tull och därmed bidrager i hög grad till att fördyra åtkomsten därpå. Därför anser jag, att en förtänksam länsstyrelse bort redan i höstas hafva tagit i öfvervägande och gjort framställning om en välbehöflig fraktfrihet för lifsförnödenheter.

Jag vill nu icke längre upptaga kammarens tid. Ifall den förklaring, som här afgifvits genom herr statsrådet, kan medföra det resultatet, att kammaren och äfven allmänheten i landet kan få den uppfattningen, att man med afseende å denna nödhjälps förfarit på ett i allo tillfredsställande sätt och tillika handlat med tillräcklig skyndsamhet, så är det icke mig emot. Men jag får för min del säga, att den icke kunnat verka öfvertygande på mig. Och jag tror, att jag i detta afseende skall hafva många meningsfränder i landet, och jag dristar hoppas, att till och med i denna kammare kanske någon står på min sida.

Det står i handlingarna, att det i december afsändes till respektive kommuner en skrifvelse. Denna skrifvelse är i sig själf betecknande för sann byråkrati. Den börjar med orden: »Därest I ansen.» Om landshöfdingen i stället för att sitta hemma på sitt ämbetsrum och afvakta svar på denna skrifvelse gjort ett personligt besök på respektive orter och därigenom gjort sig förvissad om de verkliga förhållandena därstädes, så tror jag, att det icke skulle hafva skadat hans sakkäthed. Han hade då icke behöft sväfa i ovisshet om hvad som borde göras. Det är klart, att han då åtminstone icke behöft i månadtal vänta på bref. Det är för öfrigt tydligt, att dessa skrivelser hafva af någon anledning missuppfattats, så att man trodde, att det gällde endast planering för inköp af utsäde. Det lät så vackert, att hushållningssällskapet skulle förmedla inköp af utsäde, men det stod icke, om hushållningssällskapet tänkte anskaffa medel till att betala detsamma. Det är förklarligt om folket där hade den uppfattningen, att om de kunde skaffa pengar till utsäde, så ägde de ock förmåga till att själfva köpa detsamma. Och det är nog den tanken, som ligger till grund för de afböjande svaren på hushållningssällskapets framställningar. De åtgärder, som nu vidtagits, torde emellertid vara egnade att i någon mån underlätta de svårigheter, som återstå, tills ny skörd kan erhållas, och jag är icke så optimistisk, att jag i detta sammanhang skulle vilja hemställa till Kungl. Maj:t om upphäfvande af tullen å spannmål för att därigenom göra lifsförnödenheterna billigare — fullt förvissad om det resultatlösa i en sådan hemställan —. Då jag således nått mitt syfte, och då jag tror, att den officiella förklaring, som nu framkommit, skall verka lugnande på allmänheten och kanske äfven på de nödlidande själfva, har jag, herr talman, ingenting vidare att anföra.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton: Det är några uttalanden af interpellanten, som torde påkalla svar från min sida.

Till en början får jag säga, att någon dispyt oss emellan angående förhållandena där uppe skall jag icke inlåta mig på. En sådan skulle vara alldeles ofruktbar, ty vi båda ha lika liten, på personlig erfarenhet grundad kännedom om de verkliga förhållandena. Vi stödja oss båda på våra sagesmän.

Däremot vill jag fästa mig vid ett yttrande, som den ärade talaren fällde, då han från inledningen kom in på hvad han ansåg hafva bort göras. Han sade då, att han särskildt lade landshöfding Biörklund till last — och han upprepade det flere gånger — att icke dessa nödhjälpsfonder genast utanordnats. Jag skall be att få taga fasta på detta. Tillvaron af dessa fonder är kanske en af de omständigheter, som mest gjort, att man här varit varsam i frågan. Ty så mycket kunna väl Kungl. Maj:t och Riksdagen begära, att om vi skola göra någonting för dessa människor, så skola de i första hand använda de medel, som de själfva hafva fått anvisade för detta ändamål. Nu beror det ingalunda på landshöfding Biörklund, att dessa medel anlåtats först i slutet af januari. Det veta herrarna. Det framgår också af min redogörelse, att han mycket väl insåg, att här behöfdes dylik, omedelbar hjälp. Redan i midten af december månad utsände han ett cirkulär till kommunalstämmorna, hvilka ha förfoganderätten öfver dessa kassor, och bad dem se till, om det icke vore nödvändigt att använda kassorna, och slutade med en uppmaning att komma in till Konungens befallningshafvande med en framställning i ämnet.

Således var det ju icke hans fel, att dröjsmål uppstod. Och om han verkligen ansåg, att icke så stor nöd förelåg, så hade han ju ett godt stöd för denna sin åsikt däri, att dessa kommuner allesammans själfva hade ganska rikliga nödhjälpsfonder, men ännu den 15 januari icke ifrågasatt att använda dessa.

Sedermere sade den ärade talaren, att nödhjälpsarbetet däruppe satts i gång för sent och att man därvid iakttagit onödigtvis många byråkratiska och fördröjande former. Jag har svårt att svara på detta, då han icke själf angaf, hvilka dessa former voro. Sedan talade han själf om att nödhjälpsarbetet varit igångsatt rätt tidigt. Jag har noga granskat landshöfding Biörklunds redogörelse, och jag har icke kunnat finna, att han iakttagit andra former än de af Kungl. Maj:t och Riksdagen föreskrifna eller att han försummat en enda dag för att få fram saken så fort som möjligt — det kan man verkligen säga. Så snart han fått veta, att det icke hos domänstyrelsen gått, som han önskat, har han genom telegram eller bref eller genom att resa hit sökt att få saken ordnad. Han kan väl icke förebrås för att det finnes föreskrifter, huru utsyning på statens skogar skall gå till.

Vidare sade talaren, att hvad som ovillkorligen redan i höstas bort ske hade varit att nedsätta frakten för lifsmedel. Så lätt är icke den frågan afgjord. Utom det att någon framställning härom icke förelåg i höstas, så kan man här uppställa den frågan: Om frakten för lifsmedel till Lappmarken nedsättes, hvem förtjänar på det? Tro herrarna att det är befolkningen? Nej, det är naturligtvis handlandena.

Svar å
interpellation.

(Forts.)

*Svar å
interpella-
tion.
(Forts)*

För att befolkningen skulle ha fått någon nytta däraf, skulle ha ford-rats, att det i sammanhang med nedsättningen af frakten satts i gång ett organ, som tagit hand om dessa lifsförnödenheter, för hvilka frakten skulle nedsättas. Annars skulle vederbörande nog icke fått någon glädje däraf. Och detta är orsaken till att landshöfding Biörklund icke vidtog någon omedelbar åtgärd medan ledning af herr Grahnbergs framställning. Herr Grahnberg — ja, jag vill icke säga något ondt om honom — hade den, som jag tycker, något naiva idén att man skulle nedsätta frakten för den spannmål, som han lyckades uppköpa, och som han då skulle taga med sig. Men så kan man väl dock icke gå till väga, det är tämligen klart.

Jag tror således, att man icke på något sätt kan påbörda lands-höfding Biörklund, att han, såvidt jag kan finna, på något sätt för-summat sig. Något som mycket klandrats är, att han varit så ovillig att tillgripa allmosevägen, och detta har han verkligen varit. Men därom har han icke varit ensam. Denna motvilja mot att anlita allmosevägen är ett genomgående drag i alla de yttranden, som afgifvits af kommunalstämmor och i de privata bref, som inkommit: »Hjälp oss, men gör det icke genom allmosor, som draga ned befolkningen, utan gör det genom att förskaffa oss arbetsförtjänst». Herr interpel-lanten citerade några uttalanden ur ett bref från länsman Burman, hvilket publicerats i »Socialdemokraten». Jag klippte verkligen ut det, ty jag tyckte, att det var rätt märkvärdigt. Däri förekom äfven ett yttrande, som herr Carlsson icke omnämnde, hvarför jag i stället skall be att få göra det. Rapporten slutar just med att inskräpa detta: Hjälp behöfves, men kom icke med allmosor, utan med arbets-förtjänst.

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! Den af herr civil-ministern lämnade redogörelsen visar ju tydligt, att nödiga åtgärder numera vidtagits. Men jag kan dock i likhet med den förste ärade talaren icke undertrycka den reflexionen, att många af dessa nu vid-tagna åtgärder skulle kunna hafva vidtagits förr, och särskildt att landshöfdingen borde hafva stått i mera direkt kontakt med befolk-ningen. Landshöfdingen framhåller i sin redogörelse, att han under hösten stått i liflig brevexling med vederbörande socknar. Ja, det är ju godt och väl. Men, mina herrar, man vinner icke genom att sitta på sitt ämbetsrum och skrifva bref den personliga kännedom, som är alldeles nödvändig för att kunna bedöma dessa särskilda för-hållanden, som råda däruppe. Det hade onekligen, synes det mig, varit på sin plats, att landshöfdingen, då han redan på hösten kunde inse, att här verkligen förelåg fara för befolkningen genom detta svagår, bort genom resor till de af svagåret hotade socknarne och genom att hålla möten med ortsbefolkningen höra sig för om förhål-landena. Han höll ett sådant möte i slutet af februari månad. Men jag är öfvertygad om att mycket skulle ha varit annorlunda, om detta möte hållits förut på hösten. Då skulle måhända mycket hafva kunnat undvikas, och alldeles säkert det sorgliga förhållandet, att befolkningen nödgats vädja till svenska folkets offervillighet, ett för-hållande som är sorgligt, därför att det hos många kanhända ingifver

den föreställningen, att öfre Norrland egentligen är ett enda stort fattighus, något som ju skulle vara en vanföreställning.

Herr civilministern pekade nyss på, att vi hafva dessa nödhjälpsfonder, och undrade, hvarför de icke användts, då landshöfding Biörklund själf skrifvit och påpekat utvägen att använda desamma? En orsak till att man länge dragit sig för att anlita dessa nödhjälpsfonder, kan man finna däri, att medlen måhända torde vara utlånade till befolkningen själf, och att indrivandet af dessa lån under ett svagår skulle vara förenadt med ganska stora svårigheter och olägenheter.

Landshöfdingen i Västerbottens län påpekar ett förhållande, som jag anser mycket riktigt. Han framhåller nämligen, att orsaken till detta tillstånd uppe i Västerbottens skogsbygder måste sökas djupare, och han söker den i bristen på kommunikationer och i åtskilligt annat. Jag skulle vilja tillägga det allra väsentligaste skälet: de ekonomiska förhållanden, som genom omständigheternas makt vällats däruppe, och framförallt att jordbruket är så eftersatt i dessa Norrlands bygder. Är efter år, mina herrar, odlar bonden korn på sina åkertegar. Jorden utmagras, ogräset frodas, och missväxt inträffar ofta däruppe på sädesskörden. Foderskörden grundas på afkastningen af dessa bäckängar och myrslåttor, som landshöfding Biörklund talar om. Dessa ängar äro långt belägna från gården, svårskötta, tungskötta, tidsödande och lämnande synnerligen dåliga resultat. Det behöfves ej mer än ett rikligt blötår för att hela foderafkastningen — och därmed bärgning för de kommande året — skall gå förlorad. Här behöfs en omläggning af hela jordbruket, en koncentration af jordbruket på inegojorden med gräsodling och rotfruktsodling för åstadkommande af en lönande boskapsskötsel och mejerihandtering. Detta arbete är tålmodspröfvande, och det fordrar mycken energi. Men att därigenom verkligen kan åstadkommas ett resultat, det visar den energiske, kraftfulle och oförtrutne landshöfdingen i Norrbottens län, hvars arbete däruppe åstadkommit en företagsamhet, en energi och en vakenhet hos den jordbrukande befolkningen, som väcker ens häpnad och förvåning, och detta på kort tid. Och det behöfves, mina herrar, där uppe i de norrländska länen icke endast samvetsgranne ämbetsmän, utan praktiske, energiske förgångsmän, som just på jordbrukets område kunna gå i spetsen för nydaningen.

Herr Carlsson i Malmberget: Herr talman! Det är med anledning af herr statsrådets påpekande, att jag i mitt förra anförande skulle lämnat en oriktig framställning med afseende på de omnämnda nödhjälpsfonderna, som jag ansett mig böra begära ordet, för att korrigera den missuppfattning, som synes stå oss emellan i detta afseende.

Det var just med kännedom om att det fanns pengar disponibla i de flesta kommuners egna nödhjälpskassor, som jag ansåg, att medel från dessa kassor borde utanordnas till de nödlidande. Herr statsrådet påpekade, att dessa kassor vore kommunernas egna, men han glömde tillägga, att deras medel icke finge användas förrän efter Konungens befallningshafvandes pröfning. Och någon pröfning af, huruvida dylika medel skulle i detta fall få utanordnas eller icke,

*Svar å
interpella-
tion.
(Forts.)*

har, efter hvad i denna sak framkommit, icke skett. Det var just med stöd af detta, som jag anförde såsom min uppfattning, att herr landshöfdingen alldeles för länge suttit och väntat på några framställningar att få anlita dessa nödhjälpsfonder.

Med afseende å skogsafverkningarna framhöll herr statsrådet, att det blifvit af vederbörande själfva sagdt, att dylika nödhjälpsarbeten skulle vara den hjälp, som erfordrades och önskades. Men jag tror icke, att desse uttalat någon önskan om att arbetslönerna vid afverkningen skulle bli så usla, att de icke kunde arbeta för dessa löner utan förlust. Nu är det ju rätt och vackert sagdt, att man i det längsta möjliga bör undvika att gifva folk allmosor. Men denna önskan måste dock äga en rimlig begränsning; man måste väl taga hänsyn till huruvida folket står i en sådan ställning, att det på annat sätt kan uppehålla sin existens, ty eljest måste man väl tillgripa detta medel, äfven om det anses motbjudande. Jag har i min ägo prof på bröd, som användes där uppe i Stensele socken. Den person, som lämnat mig detta bröd, har i min närvaro och äfven inför en annan ledamot af denna kammare på heder och samvete intygat, att detta är det bästa bröd, som fanns att få i byn Gubbräsk i Stensele socken. Detta bröd har tillhört den person, som där i trakten anses ha den bästa tillgången på lifsförnödenheter. Jag har också prof på mjölsorter och en del andra oundgängliga lifsmedel, hämtade däruppiifrån. När man tager dessa naturabevis i skärskådande, så får man den uppfattningen och måste se, att saken befinner sig i sådant läge, att äfven ett så motbjudande medel som allmosor måste tillgripas på vissa trakter.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet greve Hamilton: Herr talman! Ja, jag har visst icke bestridt, att nöd råder i vissa trakter däruppe i landet. Men då såsom bevis därpå anføres beskaffenheten af det bröd, som där förekommer, så kan jag icke låta bli att — äfven om det icke skulle smaka den förre talaren — påminna därom, att det fanns en tid, då man icke betraktade det såsom någon olycka för Sveriges rike, att det förekommit tillfällen, då det svenska folket måst lifnära sig af barkbröd.

Jag kan heller icke låta ett annat af herr Carlsson's yttranden i hans sista anförande stå oemotsagdt. Han sökte fortfarande göra gällande, att landshöfding Biörklund försummat sig med afseende å dessa inom kommunerna befintliga nödhjälpskassor; han framhöll, att landshöfdingen försummat pröfva, huruvida dessa kassors medel kunde få användas för afhjälpan af nöden. Men huru skulle landshöfdingen väl kunna ingå i någon pröfning därom, innan ens någon framställning gjorts om medlens användande för det ändamålet? För öfrigt var det just för att framkalla en sådan framställning, som landshöfdingen i medio af sistlidne december utsände sitt cirkulär, så att han har nog i det fallet gjort allt hvad rimligen göras kan.

Jag glömde, när jag sist hade ordet, att framhålla ett par saker. En af dessa berör herr Carlssons mycket skarpa uttalande, att de arbetspris, hvilka erbjödos i och för skogsafverkningarna, skulle vara så dåliga, att ingen anmälde sig villig att arbeta mot den lönen. Mot

*Scar å
interpella-
tion.*
(Forts.)

detta ber jag att först få erinra därom, att i det protokoll, som nyss upplästes, omnämnas att, redan innan klagomål därofver kommit in från de kommunala myndigheterna, landshöfding Biörklund sökt åstadkomma jämkningar i dessa arbetspris. Men för öfrigt får jag säga, att man väl kan få lof att känna sig litet försiktig och varsam till sinnes när man ser hurusom, då arbete erbjudes för att därigenom afhjälpa nöden, folket icke begagnar sig af detta, därför att det icke tycker den bjudna förtjänsten vara tillräckligt stor.

Sedermera kom jag i håg, att herr Carlsson äfven klandrade landshöfding Biörklund därför att han först i februari till jordbruksdepartementet inkommit med en anhållan att få direkt anslag till nödhjulsarbeten. Jag anser mig skyldig vidröra den saken, därför att jag kan säga, att jag själf i viss mån varit delaktig i att någon framställning icke förr ingifvits. Förhållandet är nämligen det, att redan i fjol vintras — jag kan nu icke närmare erinra mig hvilken datum — inkom landshöfding Biörklund till civildepartementet med en mycket intressant framställning, i hvilken han, med allt skäl, framhöll, att hvad som egentligen vore på tok däruppe var bristen på kommunikationer. Han påpekade, att om lappmarkssocknarna skulle få vänta tills fullständiga och riktiga vägar blifvit färdigbyggda, så skulle de få vänta i många många hundra år, och att af egna medel bygga några vägar, det hade de alls icke råd till. Därför hade han tänkt sig, att man i stället skulle hjälpa dem på det sättet, att man däruppe anordnade hvad han kallade för »nödvägar», d. v. s. man skulle — utslutande på statens bekostnad — hjälpa upp de s. k. vintervägarna så pass, att dessa kunde användas äfven under sommaren, visserligen icke med åkdon, utan för s. k. klöfjning eller till att därå släpa fram en del varor. Denna framställning fanns inne i departementet redan innan jag blef civilminister, och den hade remitterats — det kan ju icke hjälpas, att man ju måste remittera ut inkomna framställningar — till så väl distriktschefen där uppe som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Dessa ställde icke sig afvisande mot saken, men de trodde, att det vore alldeles för litet att så där bara röja upp vägarne en smula, ty skulle man hafva vägar, så borde man ock, menade de, göra dem så pass ordentliga, att man kunde komma fram på dem med hjuldon. Och dessutom frågade de sig, mycket riktigt: hvarför skall Kungl. Maj:t lämna pengar till vägbyggnadsarbete bara i Västerbottens län? Icke kan väl Kungl. Maj:t med användande endast af statsmedel, utan bidrag således från ortsinvånarne, göra vägar blott för Västerbottens län. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ökade därför på fordringarna rörande vägarne beskaffenhet och ifrågasatte, att ett anslag å 300,000 kronor skulle lämnas för att därmed i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län anordna hvad den kallade »ödebygdsvägar». Detta var ju ett mycket afsevärdt förslag, men det var också en alldeles ny princip, som därmed skulle etableras. Förslaget kom in till civildepartementet i början af februari. När jag i min hand fick detta betänkande och såg hur saken låg, underrättade jag landshöfding Biörklund, att på den vägen skulle han än så länge icke komma långt, ty frågan, sådan den utvecklats sig, var alldeles för stor och vidlyftig att genast kastas in i Riksdagen, och att det därför vore bättre, om

Scar å
interpellation.

(Forts.)

landshöfdingen försökte sig med att till regeringen inkomma med begäran om tillfälligt anslag till nödhjulsarbeten.

Detta, och endast detta, var anledningen till att landshöfding Biörklund dröjde med sin framställning till jordbruksdepartementet, något som jag, som sagdt, ansett mig skyldig meddela.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag är naturligtvis icke tillräckligt inne i de luntor, som här föredragits, och det är ju för en utomstående ganska vanskligt att yttra sig om, hurudana förhållandena verkligen äro. Men nog hafva vi, i alla fall, en känsla af att det lefvande lifvet och administrationen icke alltid gå jämna steg med hvarandra. Och detta är ju något, som vi icke behöfva lägga administrationen till last.

Nu har här särskildt framhållits, att administrationen gjort hvad den kunnat. Den har särskildt sammankallat topparne af befolkningen i de olika socknarne och med dessa haft sammanträden i Umeå. Därvid skulle ha befunnits, att de framkomna upplysningarne om i Västerbottens lappmarker rådande nöd i hufvudsak icke varit så riktiga och att förhållandena icke varit sådana, som de på vissa håll framställt. Men, mina herrar, vid sådana där sammanträden — bekväma sammanträden i all gemytlighet i länets residensstad och sammanträden af personer, som allesammans icke själfva drabbats af nöden och därför icke sett densamma i hvitögat — vid sådana sammanträden kommer verkligen sanningen icke alltid till sin rätt. Det är i stället bland dessa mycket aflägsset i skogen boende, hvilka icke hafva några relationer och icke några utvägar att göra sina önsknings gällande, som den verkliga nöden råder, och denna nöd kommer man icke under fund med på annat sätt än genom att begifva sig dit och uppsöka densamma och därmed personligen erfar, hurudana förhållandena äro.

Här har uppträdt en person, hemmansägaren Grahnberg i Barsele; han har uppträdt såsom en folkets talman. Han har därvid visst icke framhållit, att nöd skulle råda öfverallt, men han har framhållit, hurusom på många ställen en gripande nöd finnes. Han har, som sagdt, uppträdt såsom folkets talman. Det finnes nu icke några gränser för den nedsättning, hans rykte på grund häraf fått lida. Men om vi våga alla intyg angående honom mot hvarandra, så tror jag, att han är en mycket misskänd man, en man som i sin ort har rykte om sig att vara en synnerligen känslig och människovänlig person, hvilken gärna offerar allt för att hjälpa sina grannar där uppe, särskildt i deras kamp mot bolagsväldet. Den uppfattningen har jag äfven personligen fått af honom. Jag känner till Barsele byamän, ty vi hafva två gånger haft öfverläggningar tillsammans däruppe. Dessa byamän hafva slagit vakt omkring sin talman och sagt, att de respektera honom för det att han förde deras talan. Nu sade visserligen herr statsrådet nyss, att han ju icke betviflade, det Grahnberg vore en bra karl, men att denne i alla fall vore något »naiv» och icke förstätt sig på att iakttaga gällande former. Jo, detta är riktigt, han förstår nog icke administrationens vägar. Men det är just sådana naiva personer, hvilka ofta föra sanningens talan, något som formerna icke alltid göra. Så mycket är i detta fall säkert, att det är Grahnberg, som — kanske just i följd af

sin »naivitet» att, när ingenting annat hjälpte, resa hit ned — har satt en ovanlig fart i det administrativa maskineriet. När nu de 35,000 kronorna beviljats och man därjämte ställt i utsikt vissa fraktlindringar o. s. v., så är det just Grahnberg, som åstadkommit detta för sina landsmän, men icke administrationen.

Jag begärde egentligen ordet för att säga något med anledning af ett yttrande utaf herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet, nämligen då denne framhöll, att de verkliga orsakerna till den rådande nöden ligger mycket djupare. Detta har han fullkomligt rätt i, och den frågan är aktuell för närvarande. Det är icke blott bristen däruppe på kommunikationer och icke håller den omständigheten, att det varit svagår, som är orsaken till nöden, utan det är det, att folket, som skall lefva däruppe, icke har någon inkomst af sin skog, annat än de ytterst nedpressade arbetsförtjänster de kunna få till följd af skogsafverkningar. De äga således icke stort annat än sitt jordbruk. Annorlunda var det dock år 1873, då svenska staten donerade alla dessa skogar till bönderna för att, såsom det hette, dessa skulle få förtjänster af sina skogar, när deras jordbruk slog fel och blifva skyddade mot skogsköpare. Huru äro förhållandena härvidlag nu? Jo, de bönder, som ännu äga sina hemman, hafva ingen inkomst af sin skog. Den går i stället till stockholmare, till göteborgare o. s. v., o. s. v. Med hvad skola då dessa bönder betala? Jo, utaf sitt karga jordbruk skola de hafva hela sitt lifsuppehälle och betala alla sina kontanta utgifter och särskildt alla utskylder för hela hemmanet, äfven de utskylder, som kunna anses belöpa på den stora skogsafkastningen. Inkomsterna gå åt annat håll. Men de skola i alla fall betala utskylderna. Det är emellertid i viss mån ännu värre med andra. Och det är med arrendatorerna. Ty de äga icke ens sin jord. De anställas såsom dagsarbetare och skickas bort öfver allt på skogsarbete, hvarigenom de försumma sitt jordbruk. Det är på detta sätt, som nöden uppkommer.

Undantagsvis finnes det dock byar, som hafva kvar besittningsrätten till skogen. Och de lida aldrig nöd. Ty när det blir svagår, äga de i alla fall kontanta pengar ur skogen, och då reda de sig. Men det är den stora massan utaf kvarvarande bönder och arrendatorerna, som drabbas af denna nöd — och det trots att Riksdagen och Kungl. Maj:t skänkt åt dessa landsdelar stora rikedomar, af hvilka de dock icke fingo behålla något, utan i stället får staten bevilja extra anslag till skolundervisningen däruppe och nu 35,000 kronor för att upphjälpa nöden samt yttermera anslag på anslag. Hvad staten donerat har gått åt andra håll.

Det är ytterligare en fara, som står för dörren. Man har nämligen kommit upp med den frågan, att det skall bli ny skogsvårdslag i lappmarken, hvarigenom de, som rå om skogarna, skulle få taga ut ur desamma en stor del af skogskapitalet. Ja, hvad skall det leda till, om man går tillväga på det sättet? Jo, det skulle betyda, att, när de bönder, som finnas kvar, få tillbaka skogen, som blifvit upplåten på 50 år, den största delen kanske af skogskapitalet skulle vara borta. Och det skulle vidare betyda, att en hel generation däruppe förlorade

*Svar å
interpella-
tion.*
(Forts.)

en stor del af arbetsförtjänsten, tills dess skogen återigen växt tillbaka
Ja, detta är en af anledningarna till nöden.

Nu vill jag sluta med det att tacka herr statsrådet och chefen för
civildepartementet för att han sade, att han på detta område, området
för de djupare liggande orsakerna till nöden, ville med kraft verka i
mån af sina ringa krafter. Men tillfredsställelsen skulle hafva varit
fullständigare och glädjen hafva blifvit mera oblandad, om man också
hade funnit herr statsrådet bland reservanterna inom regeringen, hvilka
påyrkat en häfdelag för norrländska bolagshemman, det vill säga en
lag, som ytterst intimt berör just den fråga, om hvilken herr stats-
rådet talade.

Herr Jonsson i Lycksele: Jag hade ej tänkt att begära ordet i
denna fråga. Men då den ärade interpellanten behagat kasta sig öfver
mig och uttala sin förkastelse öfver mig, därför att jag hade vågat
yttra min åsikt till en tidning och denna min åsikt icke gick i samma
riktning som hans, anser jag mig böra nu säga några ord.

Jag torde dock vara litet bättre underrättad och känna förhållan-
dena litet bättre inom min valkrets, än den ärade interpellanten, som
troligen aldrig satt sin fot där.

Om man jämför mina yttranden till nämnda tidning med alla
de yttranden, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet i
dag anfört efter det protokoll, som hållits inför landshöfdingen i Väster-
bottens län, tror jag, att de skola befinnas ganska lika. De skilja sig
icke mycket. Den ärade interpellanten, såväl som herr Lindhagen,
har velat framställa herr Grahnberg såsom en välgörenhetens martyr.
Men det vore nog skäl i att man toge litet bättre reda på den personen,
innan han i svenska Riksdagen framställes såsom sådan. Det har i
pressen framskymtats åtskilligt om den mannen, hvilket icke har kunnat
vederläggas, och jag tror, som sagdt är, att det vore skäl i att taga
litet bättre reda på förhållandena, innan man upphöjer någon till
skyarna.

Hvad jag kunnat finna af allt detta är, att man har velat väcka
misstroende mellan landshöfdingen och befolkningen. Däri ligger nog
själfva roten, nämligen att man icke får tro på de myndigheter, som
finnas. De lokala myndigheterna duga icke; länsstyrelsen duger icke,
utan det skall vara en enskild man, en man bland småfolket — det
är just den man, som skall göra det. Men, mina herrar, hvartill
skulle vi komma, om vi lyssnade till alla dessa röster? Jag tror, att
det är skäl i att stanna litet och låta förnuftet tala äfven denna gång.
Herr Grahnberg har framhållit, att folket äter hö och halm och kokar
soppa på gamla ben. Men han har aldrig kunnat bevisa, *hvar* detta
existerat. Det går bra, att ropa ut att befolkningen lider nöd, en för-
skräcklig nöd, och håller på att svälta ihjäl. Men det kan aldrig
pekas ut, *hvem* den personen är.

Jag hade, som sagdt, icke tänkt yttra mig i denna sak. Men då
den ärade interpellanten icke aktat för rof att framställa ett stilla hot,
att mina valmän skulle veta att göra med mig hvad jag vore värd,
har jag icke tvekat att här från denna plats framhålla sanningen, som

jag dock är öfvertygad om, att jag känner bättre än den ärade interpellanten.

Jag upprepar ännu en gång, att det vore skäl i att taga litet bättre reda på förhållandena. Jag tror för min del, att vi kunna vara glada åt hvad länsstyrelsen i detta fall har gjort. Och den, som ojäfvigt vill döma herr landshöfdingens beteende, sedan han kommit till Västerbotten, måste erkänna, att han har gjort ofantligt stora uppoffringar för att lära känna sitt län och i all synnerhet lappmarken. Han har icke skytt att underkasta sig långa och besvärliga resor ända till de aflägsna fjällmarkerna. Han har tillryggalagt mildts långa sträckor å obanade vägar blott för att kunna lära känna folkets lefnadssätt och förhållanden. Och det visas ju utaf allt detta, hvad som för öfrigt framgår utaf den redogörelse, som herr statsrådet i dag har lämnat, att landshöfdingen ända från början har trädt i liflig förbindelse med de lokala myndigheterna och gjort hvad möjligt är att göra. Jag tror, som sagdt är, icke, att man får klaga öfver, att någon skada har skett. Och jag hoppas slutligen, att länsstyrelsen och de lokala myndigheterna äro mäktiga att rida ut den storm, som nu uppblåsts i denna sak.

Herr Carlsson i Malmberget: Herr talman! Jag för min del hade redan yttrat allt hvad jag tänkt säga i denna fråga. Men med anledning af den siste ärade talarens anförande finner jag mig dock föranlåten att nu ytterligare säga några ord. Jag har här redan fastslagit — jag betonade det redan i början af mitt anförande — att misstagen voro många i samband med denna fråga, och jag kan nu upplysa, att det äfven är ett misstag från denne talares sida, då han sade, att jag aldrig satt min fot inom hans valkrets. Det är, som sagdt, också ett misstag. Jag har varit på ort och ställe. Men det är icke därom jag nu skulle tala, utan om hvad jag förut här hade yttrat. Jag har icke vare sig i interpellationen eller mitt anförande stödt mitt omdöme på egen sakkännedom, och det har jag på många handa sätt betonat. Jag har också angifvit, *hvarpå* jag stödt min uppfattning.

Nu tycks det vara tvist angående en viss persons däruppe tillförlitlighet eller icke. Den personen känner jag ej. Om hans personliga kvalifikationer eller förmåga kan jag icke gifva något omdöme. Men redan i mitt förra anförande läste jag upp ett intyg, utfärdadt af fattigvårdsstyrelsens ordförande, kommunalnämndens ordförande och kronolänsman Burman, att personen i fråga är fullt hederlig och att hans uppgifter äro vederhäftiga. Jag har dessutom flera andra intyg. Här t. ex. är ett intyg, utfärdadt af alla byamännen i en by, där de känna personen i fråga, nämligen Barsele. Då jag anser, att de tillvitelser, som gjorts mot Grahnberg, icke böra få stå oemotsagda, anser jag, att de intyg, som finnas till bestyrkande af hans trovärdighet, också böra anföras till kammarens protokoll. Jag har ett, som lyder så här: »Med anledning af de beskyllningar, som i en del af pressen framkommit emot hemmansägare Grahnberg i Barsele, få under-tecknade, samtliga Barsele byamän på heder och samvete förklara, att dessa beskyllningar, först framkastade i bolagsorganet Umebladet och

*Scar å
interpellation.
(Forts.)*

sedan ansvarslöst nog spridda till den öfriga pressen genom Svenska telegrambyrån, äro *fullkomligt osanna från början till slut.*

Herr Grahnberg, som af oss alla är känd såsom en ovanligt hederlig och rättskaffens man, ständigt redo att i ord och handling hjälpa sina fattigare grannar och sockenbor, torde dock vara innerligen hatad och afskydd af bolagsherrarna», m. m., m. m.

Detta är utfärdadt i Barsele februari 1908 och undertecknad af byns alla bönder.

Jag har också ett annat litet intyg här, som i all sin enkelhet och oskuld talar ett tydligt språk i denna fråga: »Ber att få upplysa, att herr G. Grahnberg är en man med ömkänsligt sinne, en den mest hjälpsamma man mot de fattiga och nödställda, som jag känner till.

Herr Grahnberg är icke värd de beskyllningar, som pådiktats honom, utan bör bispringas med tack och beröm. Och få hafva sin ära okränk. Intygas på heder och samvete.

G. O. Karstedt.

Blåbandsföreningens ordförande.»

Om nu herr Jonsson känner honom bättre än alla dessa personer kan jag icke inlåta mig på. Jag är dock nog godtrogen att tro, att en sak, som är intygad på så mångahanda sätt, skulle hafva någon utsikt att vinna tilltro. Nu tyckes herr Jonsson ändå vilja bestrida dessa intyg. Och då kan jag icke längre strida om den saken. Men herr Jonsson medgaf, såvidt jag fattade honom, att han grundade sitt omdöme på hörsagor. Men han säger icke, af hvilka han blifvit under rättad; han säger heller icke, att han sett förhållandena på ort och ställe. Och det senare hafva vi ju hört, att herr landshöfdingen icke heller gjort. För min del kan jag icke säga annat än att, ifall han gjort så, hans uppfattning, såsom jag redan antydt, *kanske* hade blifvit annorlunda. I fall någon möjligtvis uppfattat mitt anförande, som att jag uttydningvis skulle hafva nämnt, att landshöfdingen personligen eller länsstyrelsen i Umeå skulle hafva i denna fråga gjort sig skyldig till en medveten försummelse eller orättrådighet, så vill jag nu bestämdt betona, att detta *icke* har varit min uppfattning, utan att jag tvärtom anser, att de hafva gjort mycket åt denna sak, fastän resultatet blifvit fördröjd. Det är detta jag velat framhålla.

§ 10.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 26, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition i anledning af tillägg till den å internationell konferens i Bryssel den 5 mars 1902 antagna konventionen angående beskattning af socker m. m.

§ 11.

*Angående
tryggande af
sparbanks-
verksam-
heten.*

Till afgörande förelåg härefter sammansatta banko och lagutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:ten angående utredning i fråga om tryggande af sparbanksverksamheten m. m.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 136, hade herr N. Persson i Malmö hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda, huvuvida och på hvad sätt ett tryggande af sparbanksverksamheten och en begränsning af de enskilda bankernas och bankaktiebolagens lånerörelse lämpligen kunde ske, samt därefter för Riksdagen framlägga förslag till ändring i gällande banklagstiftning och vidtagna de öfriga åtgärder, som för vinnande af motionens syfte måtte anses lämpliga.

*Angående
tryggande af
sparbanks-
verksam-
heten.
(Forts.)*

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Persson i Malmö, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det slut, hvartill sammansatta banko- och lagutskottet kommit och dess enhällighet därvidlag synes möjligen böra föranleda till den tanken, att det är skäligen lönlöst att söka opponera sig mot hvad utskottet här säger. Men då jag för min del anser mig icke kunna uppskatta motiveringen till det värde, utskottet synes göra, och ej heller godkänner det slut, hvartill utskottet kommit, så anhåller jag att med några ord få försvara motionen.

Anledningen till att jag tillåtit mig väcka denna motion är, att jag haft beröring med fastighetsägare som lidit, och lidit mycket svårt, under de nuvarande förhållandena på vårt kreditväsendes område. Jag har i motiveringen till min motion sagt, att det är synnerligen svårt att i detta afseende lagstifta på ett fullt tillfredsställande sätt. Men jag vågar hysa den bestämda uppfattningen, att det icke är alldeles omöjligt att göra den något bättre än den är. Förhållandena i fråga om fastighetskrediten äro enligt min mening af en vital betydelse för vårt ekonomiska lif. Vi hafva hittills haft förmånen af god fastighetskredit. Detta har nog satt sin prägel på hela verksamheten i landet, och jag är rädd för — denna rädsla bestyrkes ock af erfarenheten från den senaste tiden — att förhållandena kunna blifva ännu sämre än hvad de för närvarande äro, om icke något göres för att råda bot härutinnan. Det är just under känslan af denna uppfattning, som jag anser, att utskottet icke ägnat min motion det intresse, som den på grund af frågans stora vikt synes mig förtjäna.

Det synes mig, som om utskottet tagit något miste, då det såsom det första skälet för sitt afslag hänvisar till innehållet i 1 § lagen om sparbanker den 29 juli 1892 och säger: »I öfverensstämmelse med detta stadgande synes ändamålet med sparbankernas rörelse kunna angifvas vara att från allmänheten hopsamla företrädesvis de mindre kapitalen samt genom räntans läggande till hufvudstolen ytterligare förkofra desamma.» Efter denna hänvisning kommer utskottet till den slutsatsen, att »det kan sättas i fråga, om det skulle vara för sparbanksrörelsen lyckligt att, utöfver hvad redan nu äger rum, i större omfattning binda däri insatta medel mot sådana jämförelsevis mindre lätt realiserbara säkerheter, hvilka i motionen afses, helst det torde vara ovisst, om de säkerheter af detta slag, som nu finnas hos de en-

Angående
tryggande af
sparbanks-
verksam-
heten.

(Forts.)

skilda bankinrättningarne och som till äfventyrs skulle till sparbankerna öfverflyttas, äro ur trygghetens synpunkt önskvärda att åt sparbanksrörelsen förvärfva».

Jag ber med anledning häraf få säga, att de säkerheter, som jag i min motion afsett, äro inteckningar i fastigheter, och jag betonar särskildt på ett ställe i motionen, att i främsta rummet mindrefbetalningslån. Hvad beträffar de säkerheter, som bestå i första inteckningar eller inteckningar under halfva taxeringsvärdet, synes det mig, som om gällande sparbankslag icke är främmande för dem och icke betraktar dem såsom varande mindre goda säkerheter. Ty i 13 § sparbankslagen säges: »Af sparbanks tillgångar skall ett belopp, motsvarande minst en tiondel af insättarnes behållning enligt senaste bokslut redovisas i värdehandlingar, hvilka med lätthet kunna förvandlas till penningar såsom statens, allmänna hypoteksbankens eller andra fullgoda obligationer eller ock depositionsbevis af rikets bank eller annan bankinrättning, för hvilken Konungen fastställt reglemente, så ock inteckningar af sådana beskaftenhet, som i 12 § säges.»

Det skall sålunda vara inteckningar inom hälften af senaste taxeringsvärdet. Och när sparbankslagen betecknar de nämnda säkerheterna såsom lätt realiserbara, synes det mig icke vara fullt riktigt, att, såsom utskottet i sitt utlåtande här gör, säga, att det kan sättas i fråga, om det skulle vara lyckligt för sparbanksrörelsen att få sådana säkerheter. För min del får jag erkänna, att jag fäster stor vikt vid säkerheten för det i sparbankerna såväl som i våra andra banker insatta kapitalet, men jag har den uppfattningen, att säkerheten är betydligt större i en första inteckning eller inteckning under 50^o, af taxeringsvärdet i en fastighet än om motsvarande säkerhet utgöres af inteckning i ett af många olika förhållanden beroende industriellt eller merkantilt företag. Jag har således den bestämda uppfattningen, att från säkerhetens synpunkt fastighetsinteckningar äro att föredraga, och jag kan därför absolut icke gilla den mening, som utskottet synes vilja framföra, att förhållandet torde vara det motsatta. Enligt min mening vore det lyckligare och framför allt mera behöfligt, om man i vår lagstiftning sökte att göra någon begränsning för sparbankerna i fråga om rätten att lämna ut de insatta medlen mot mindre säkra papper, än hvad fastighetsinteckningar äro.

Såsom det andra skälet anför utskottet, att »ur synpunkten af insättarnes intresse att erhålla högsta möjliga ränta å sina medel är uppenbarligen konkurrensen med de enskilda bankinrättningarnes sparkasseräkningar af den betydelse, att det icke synes eftersträfvansvärdt att döda denna konkurrens».

Jag skall gärna medgifva, att jag anser insättarnes kraf på skälig ränta å de i sparbanken insatta medlen vara befogade, och jag har den uppfattningen, att därest icke detta deras intresse tillgodoses, så draga de sina penningar från sparbanksrörelsen. Men det synes mig, som om våra sparbanker med sin administration, hvilken i allmänhet är betydligt billigare än de solidariska bankernas och bankaktiebolagens, böra kunna betala en skälig ränta på de gjorda insättningarne, äfven därest penningar utlånas mot goda säkerheter, just därför att de

hafva billigare administrationskostnader. Därtill kommer, att sparbankerna icke behöfva med höga dividender förränta ett aktiekapital, som ju drager en hel del af de andra bankaffärernas årsvinst. Det synes mig således, som om sparbanksrörelsen hade alldeles gifna förutsättningar att i fullt tillräcklig grad kunna tillgodose insättarnes kraf på skälig ränta. Utskottet synes emellertid förmena, att den högsta möjliga ränta är det bästa. Jag tror, att man kan tvista om, huruvida det från nationalekonomisk synpunkt är synnerligt lyckligt med exceptionellt hög ränta. Om det vore förhållandet, att det skulle vara så lyckligt med den högsta möjliga ränta, och man tänker på vara nu gällande räntesatser, så skulle vi nu befinna oss i en riktig gyllene tidsperiod. Men förhållandet är just det motsatta. Det synes mig, som om något skulle vara på tok, exempelvis i England och Frankrike, där bankräntan i vanliga fall är betydligt lägre än här, och det måste vara illa ställt för de personer, som hafva kapital att låna ut i dessa länder, om utskottets förutsättning att högsta möjliga ränta vore synnerligen önskvärd, är riktig.

Såsom det tredje skälet anför utskottet: »Om insättningar å spar-kasseräkning hindrades genom vissa inskränkande lagbestämmelser, skulle ifrågavarande medel med stor sannolikhet öfvergå till andra räkningar, som af bankerna för sådant ändamål anordnades under något afvikande former och benämningar — hittills iakttagna förete-elser gifva starkt stöd för en dylik förmodan —; och endast en ringa del torde söka sig till sparbankernas kassor.»

Beklagligtvis tror jag att detta är ganska riktigt. Och detta är det starkaste skälet för det slut, hvartill utskottet kommit. Jag tror, att förvärfsbegäret är sådant, att det icke fäster sig så mycket vid lagbestämmelser, då de hindra dess intresse, men för min del anser jag, att vi icke behöfva skatta så mycket åt detta intresse, att man icke bör försöka att genom lagstiftning hålla det inom rimliga gränser.

För min del anser jag emellertid, att andra skäl hafva varit, om icke afgörande, så dock af ganska stor betydelse för den enighet, hvar-med utskottet afstyrkt motionen. Men detta skäl har icke uppgifvits i motiveringen. Det har nämligen anmärkts mot sparbankerna, att de icke stå under bankinspektionen och att således säkerheten hos dem icke är riktigt tillförlitlig. Men de senaste dagarnes erfarenhet vittnar ju om, att bankinspektionen icke har så värst stor betydelse. Det har nyligen stått att läsa i tidningarna, att bankinspektören gjort erinringar hos en bank, men att dessa icke föranledt till annat än en fördubbling af förbindelserna med just den affär, för hvilken bankinspektören varnade. Det föreföll mig, då jag hörde en motion, som väcktes i går, som om densamma skulle något beröra detta förhållande. Men, som sagdt, jag tror dock, att det kan vara skäl att ändra något härvidlag, och säkert är, att det har ansetts vara mindre tillfredsställande, att sparbankerna icke stå under bankinspektionens kontroll. Det har äfven anmärkts, att sparbankernas styrelse och hufvudmän utan att behöfva stå i så särdeles stor personlig risk för sitt i sparbanken insatta kapital kunna handla för mycket själfständigt. De hafva att inom en viss i 15 § sparbankslagen föreskrifven ram besluta om såväl utdelning af uppkommen vinst som framför allt räntesatsen, och det har meddelats,

*Angående
tryggande af
sparbanks-
verksam-
heten.*
(Forts.)

*Angående
tryggande af
sparbanks-
verksam-
heten.*
(Forts.)

att i några sparbanker insättarnes befogade intressen icke alltid blifvit iakttagna. Detta tror jag vara ett skäl till den enhällighet, hvarmed utskottet kommit till sitt slut. Men det synes mig som om klämman i min motion vore tillräckligt vid för att, därest det varit ett afgörande skäl för ett bifall till motionen, utskottet skulle i sin motivering kunnat framhålla just de punkter, hvori en ändring i gällande banklagsstiftning borde äga rum för att trygga sparbanksverksamhetens utveckling och fortbestånd. Och jag anser, att man bör söka gifva större styrka åt sparbanksrörelsen genom att ordna den på ett sätt, som gör, att insättarne hafva största möjliga utsikt att få sina berättigade intressen tillgodosedda såväl med hänsyn till räntesatser som säkerheter.

En omständighet synes mig äfven tala för, att en sådan åtgärd vidtages, att sparbankerna ställas under något starkare kontroll. Vi ha ju helt nyligen i tidningarna sett, hurusom en sparbank blifvit lurad på en del af sitt kapital, hvilket har till följd, att insättarne måhända förlora något af sina i sparbanken insatta medel. Denna omständighet talar, enligt min uppfattning, för, att vår banklagstiftning bör ändras så, att tillräcklig trygghet och säkerhet vinnas för de i bankerna insatta kapitalen och att bankerna äro fullt solida samt ledas efter riktiga grunder. Men därom nämnes icke någonting i utskottets utlåtande. Det synes, som om utskottet icke ansåge, att någonting behöfde göras för att få fram ett bättre sakernas tillstånd på detta område. Hittills ha vi haft den fördelen, att vår fastighetskredit varit god. Vi ha icke varit så beroende af konjunkturerna på penningmarknaden med afseende å fastighetskrediten som fallet varit med en del andra länder, och jag tror, att detta bidragit högst väsentligt att skapa styrka och ekonomisk stadga å detta område af vårt affärslif. Jag anser, att det vore beklagligt, om i framtiden de lånebehof mot fullgoda säkerheter i fastighet, som förefinnas inom vårt land, uteslutande eller väsentligen skulle tillgodoses af öfriga bankinstitut. Om så blir förhållandet, kommer, enligt min uppfattning, denna fråga igen med oemotståndlig makt och tvingar Riksdagen till synnerligen kraftiga och energiska åtgärder för att bringa reda i ett redan nu oroande ekonomiskt tillstånd.

Jag anser sålunda, att vi icke göra rätt, därest vi nu gå den väg, som utskottet här föreslagit, då det hemställt, att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Jag tror, att Riksdagen skulle handla bäst och nyttigast, om den bifölle motionen, och jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Det är sant, att motionären skrifvit klämman i sin nu förevarande motion rätt vidtomfattande, men på samma gång något sväfvande. För att därför få reda på, hvad han egentligen afser, måste man gå till motiveringen, och däraf finner man, att han här tagit upp den för öfrigt icke nya frågan om en begränsning af de enskilda bankernas och bankaktiebolagens sparkassemblerelse, för att på det sättet åt sparbankerna skulle förvärfvas ökad kapital och därmed ökad möjlighet att tillgodose vissa lånebehof, särskildt i afseende å fastighetskrediten.

Det stadgande uti gällande lagstiftning, som motionären uti motivationen till sin motion, om också icke uttryckligen, men ändock alldeles tydligt vändt sig emot, är § 29 i lagen angående solidariska bankbolag. Nämda paragraf lyder i den del, hvarom nu är fråga, på följande sätt: »A medel, som på så kallad sparkasseräkning eller därmed likartad räkning insätts, må icke godtgöras ränta för högre belopp än 3,000 kronor af en insättares tillgodohafvande. Ej heller må bankbolag iklåda sig skyldighet att annorledes än viss tid, minst en vecka, efter uppsägning återbetala å sådan räkning insatta medel; styrelsen dock öppet lämnadt att, då sådant pröfvas utan olägenhet kunna ske, i särskilda fall medgifva utbetalning utan afvaktan på uppsägningstidens utgång.» I den samtidigt utfärdade lagen om bankaktiebolag finnes i dess § 26 infördt ett alldeles likartadt stadgande. Dessa stadganden öfverflyttades till de nu gällande banklagarna af år 1903 ifrån den förut gällande banklagen. Ser man efter, huru de tillkommit, finner man, att de infördes år 1899 — förut stod ingenting nämnt här om uti lagen — på framställning från regeringen. Den, som härvid var den drifvande kraften inom regeringen, var dåvarande statsministern, hvilken vid den tiden tillika tjänstgjorde som finansminister, numera af lidne excellensen Boström. Han var, såsom vi kanske veta, en stor vän af sparbankerna, efter hvad jag vill påminna mig, själf ordförande i en af landets allra största sparbanksinrättningar, nämligen Stockholms läns sparbank. Han intresserade sig mycket för, att den form af inlåningsrörelse, som sparbankerna voro till för att tillgodose, också borde åt dem behållas. Då var ju de enskilda bankernas sparkasserörelse jämförelsevis ny, men den hade dock börjat draga till sig rätt mycket kapital och han ville ha bort den så mycket som möjligt. I sitt yttrande till statsrådsprotokollet omnämner han de förslag i sådant afseende, som då framkommit, och bland dessa äfven de, som motionären nu kommit med, nämligen om en viss högre räntesats och likaså om stämpelskatt å sparkasseinsättningar. Han gratulerar dessa förslag och finner dem ej kunna realiseras. Särskildt framhåller han i fråga om stämpelskatten, att det vore svårt att anbringa stämplarna å motböckerna och att det gällde i allmänhet för små belopp. Däremot föreslog han, att det belopp, hvarå ränta skulle godtgöras, borde begränsas till 3,000 kronor för hvarje insättare, den bestämmelse, som ännu gäller. Vidare att vissa inskränkningar skulle göras i fråga om rättigheten att taga ut insatta medel, till öfverensstämmelse med hvad som gällde i fråga om sparbankerna. Medel, insatta på sparkasseräkning, skulle återbetalas endast viss tid, minst en vecka efter uppsägning »styrelsen dock öppet lämnadt», heter det, »att, då sådant utan olägenhet kan ske, i särskilda fall medgifva utbetalning utan afvaktan på uppsägningstidens utgång». Boström ville med ett ord, att det skulle ordnas med de enskilda bankernas sparkasseräkningar så, att de blefve likställda med sparbankerna i förevarande afseende.

Jag tror, att erfarenheten har visat, att de anförda stadgandena varit lämpliga och välgörande. Nu är det emellertid motionärens mening, att man skulle gå längre härvidlag; och jag kan icke finna annat, än att hans yrkanden gå ut på, att leda sparkasserörelsen från

*Angående
tryggande af
sparbanks-
v. r. sam-
heten.
(Forts.)*

Angående
tryggande af
sparbanks-
verksam-
heten.

(Forts.)

de enskilda bankerna och bankaktiebolagen till sparbankerna. Frågan är, huruvida detta är riktigt och klokt.

I utskottets utlåtande har anförts, att enligt § 1 i lagen om sparbanker är dessas ändamål att emottaga hufvudsakligen mindre kapital och att genom räntans läggande till hufvudstolen ytterligare förkofra desamma. Att sparbankerna skulle tjänstgöra såsom låneinrättningar för tillgodoseende af vissa lånebehof, finnes icke någonting nämndt om i sparbankslagen. Detta är en mycket sekundär synpunkt, och det är nog med skäl, som den saken icke berörts. Det saknas icke exempel på att man på vissa håll velat använda sparbankerna som låneförmedlare för särskilda kotterier eller särskilda kategorier af låntagare på ett sätt, som knappast har varit att rekommendera.

Sparbankernas uppgift att emottaga och förränta allmänhetens besparingar, för att sålunda äfven uppmuntra till sparsamhet, är däremot i lagen alldeles klar. Riksdagen har dessutom ytterligare framhållit detta. Så t. ex. i en skrifvelse af år 1902, hvori Riksdagen begärde en ändring af § 15 sparbankslagen, hvilken paragraf handlar bland annat om hufvudmännens rättighet att anslå medel till välgörande och allmännyttiga ändamål. Det har visat sig, att på vissa håll sparbankernas vinstmedel i oberättigad omfattning och till förfång för insättarnes intressen användts för att tillgodose vissa lokala behof, och Riksdagen sade därför i sin nyssnämnda skrifvelse, att det borde sörjas för, att dessa medel i större mån komme insättarne till godo. Detta har, som vi veta, till följd den föreskriften, att öfverskott å sparbanks vinstmedel skola i första rummet tillgodokomma insättarne i form af tillägsränta eller ock på annat sätt användas för väckande och underhållande af håg till ökad sparsamhet särskildt hos mindre bemedlade insättare.

Jag vill här i förbigående beröra hvad motionären sade om det af utskottet begagnade uttrycket »högsta möjliga ränta». Därmed menar naturligtvis icke utskottet, att insättarne skola få den högsta ränta, som möjligtvis kan existera, utan den högsta ränta, som vid en viss tidpunkt låter sig betalas med hänsyn till för handen varande penningförhållanden och den allmänna penningställningen. Härmed menas sålunda icke, att det är förmånligt, att räntan springer upp högt, utan att det är förmånligt, att insättarne i en sparbank få så hög ränta, som de vid den eller den tiden möjligtvis kunna få.

Jag anhåller att få säga något äfven med afseende å hvad motionären yttrade i fråga om resultatet af en öfverflyttning af de enskilda bankernas sparkasseräkningar till sparbankerna, i fall den verkligen låte sig göra. Han framhöll, att utskottet icke hade rätt, då det därvid beträffande säkerhetssynpunkten säger, att det ur denna synpunkt icke vore att önska, att de säkerheter, som ligga inne i de enskilda bankerna och som kunde komma i fråga att öfverflyttas till sparbankerna, i större omfattning komme att söka sig öfver till dem. När utskottet sagt detta, har det naturligtvis syftat på de säkerheter af detta slag, som i allmänhet ligga inne i de enskilda bankernas portföljer, och jag tror knappast, att man om dem *öfver hufvud taget* kan säga, att de äro lämpliga för sparbankerna, att de kunna jämföras

med de inteckningar »inom halfva taxeringsvärdet», som motionären talade om.

Motionären har med siffror ur statistiken sökt påvisa, att sparbankernas inlåningsrörelse skulle lida genom bankernas sparkasserörelse och icke skrida framåt på ett sätt, som vore lämpligt och önskvärdt. Jag tror emellertid, att det icke är så alldeles riktigt. Det visar sig nog, att sparbankernas inlåningsrörelse på det hela taget varit i stigande. Motionären anförde siffror för år 1905, och enligt desamma skulle verkligen under det året en minskning i insättningarna ha ägt rum ifrån 13 miljoner till 9 miljoner i runda tal. Ser man emellertid på statistiken för år 1906, hvilken blifvit tillgänglig först efter det att motionären skref sin motion, visar det sig, att insättningarna det året stigit till 15,781,930 kronor, således till nära 16 miljoner kronor, och beloppet af de räntor, som lagts till kapitalet, uppgick till närmare 27 miljoner kronor. Tillväxten i insättarnes behållning har således varit närmare 43 miljoner kronor, hvilket väl måste anses vara betydande. Detta torde visa, att de farhågor, som man ställt i utsikt, icke existera.

Hvad beträffar lämpligheten eller önskvärdheten af de enskilda bankernas sparkasserörelse i och för sig, har utskottet ansett, att en sådan rörelse är af stort värde för allmänheten. En hel mängd människor använda sparkasseräkningen ungefärligen på samma sätt, som en upp- och afskrifningsräkning; och det är väl inte annat än godt och väl, att dessa i allmänhet mindre bemedlade, hvilka likväl ha ett visst öfverskott, som de åtminstone för en tid kunna sätta in, få tillgodoräkna sig en något högre ränta, än hvad de skulle få, om de nödgades att sätta in det på upp- och afskrifningsräkning. Men utom denna fördel anser utskottet, att sparkasserörelsen är en god regulator på, att sparbanksstyrelserna verkligen gifva den högsta ränta de kunna, och sålunda icke — hvarpå man nog har exempel och hvilket man eljest kunde befara — för att slippa att taga så hög ränta på utlånade medel sätta ned räntan på insatta medel. Den omständigheten, att en konkurrens i detta fall äger rum, är därför af stor betydelse. Motionären har ock i sitt sista anförande själf angifvit vissa skäl, hvarför man icke heller behöfver vara från sparbankernas sida så särdeles rädd för denna konkurrens. Sparbankerna arbeta ju i mångt och mycket under synnerligen gynnsamma förhållanden. De äro fria från skatt och ha mycket billigare förvaltningskostnader m. m. än hvad de enskilda bankerna ha.

På grund af hvad jag nu anført, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fornander: Herr talman! Att sparbankerna bland våra penningeinträttningar intaga en särställning, finna vi redan däraf, att deras oegennyttiga syfte redan från första stunden af deras tillkomst här i landet gaf dem karaktären af välgörenhetsanstalter. Och i samma mån som allmänhetens förtroende för dessa inträttningar vann i styrka, tillväxte ock insättarnes tillgodohafvanden. Detta oakadt dröjde det öfver 50 år, innan lagstiftning kom till stånd för reglerandet af sparbankernas verksamhet, hvilket först skedde genom förord-

*Angående
trygghet af
sparbanks-
verksam-
heten.
(Forts.)*

Angående
tryggheten af
sparbanks-
verksam-
heten.
(Forts.)

ningen den 1 oktober 1875. Till belysande af omfattningen af det förtroende, som kommit verksamheten till del redan vid den tiden och oberoende af allt ordnande ingripande från statsmakternas sida, vill jag nämna, att enligt 1874 års statistik funnos här i landet 304 sparbanker med 645,041 insättare, hvilkas behållning uppgick till 124,897,789 kr., hvarförutom sparbankernas egna fonder utgjorde 6,303,541 kr. Ett sådant förtroende tyder på, att sparbankerna skötts med berömvärd omsorg, nit och skicklighet. Att det emellertid kan påvisas undantag från denna allmänna regel måste ju medgifvas.

Sedan sparbankslagstiftningens väg genom förut nämnda förordning blifvit beträdd, kompletterades författningen i denna del genom lagarne af den 31 december 1888 och den 5 september 1890. Emellertidingo vi först genom lagen den 29 juli 1892 till stånd fullt verksamma bestämmelser, som afsågo att sätta sparbankernas förvaltning under bestämda, i lag föreskrifna former.

Dessa former gjorde emellertid ett ingrepp i sparbankernas fria verksamhet. Bland dessa ingrepp vill jag emellertid vid detta tillfälle endast framhäfva det, som nu föreligger till behandling, nämligen sparbankernas in- och utlåning. Före tillkomsten af 1892 års lag fanns ingenting stadgad därom. Sparbankerna kunde då emottaga penningar på löpande räkning, upplägga kreditivräkning, utlåna på växlar, utlämna alla sina medel mot skuldebref och borgen samt detta t. o. m. som stäende lån. Att en begränsning af denna frihet var nödvändig, inses numera lätt, isynnerhet som därmed afsågs endast att förekomma, att sparbankerna drefve annan rörelse än sådan, som egentligen tillkommer dem och att få utlåningen så ordnad, att vid ett trängande behof minst $\frac{1}{10}$ -del af delägarnes behållning enligt senaste bokslut är lätt tillgänglig, äfvensom att styrelseledamöternas belåningsrätt inskränktes. Att dessa bestämmelser jämte lagen i sin helhet i och för sig ej varit ägnade att hämma sparbankernas utveckling framgår af följande statistiska uppgifter: 1893 ägde vi 377 sparbanker med 1,090,928 insättare, som hade ett tillgodohafvande af 307,687,862 kr., hvarförutom sparbankernas egna fonder uppgingo till en summa af 28,557,633 kr. Jämföra vi härmed 1906 års siffror, de sista som äro tillgängliga, så finna vi, att sparbankernas antal då uppgick till 422 med 1,419,181 insättare, som hade ett tillgodohafvande af 644,533,732 kr., hvarförutom sparbankernas egna fonder vuxit till 53,858,715 kr. De i sparbankerna innestående medlen hafva sålunda sedan 1893 mer än fördubblas.

Men detta oaktadt hade tillväxten kunnat vara ännu större, om ej de enskilda bankernas och bankaktiebolagens sparkasse- och hushållsräkningar mot samma eller i vissa fall t. o. m. högre ränta än sparbankernas sugit till sig sådana medel, som under vanliga förhållanden placerades i sparbankerna. För att ej öfver höfvan besvära kammarens ledamöter med för mycken statistik, skall jag till belysande af detta förhållande endast hålla mig till sparkasseräkningen, hvarå hos de solidariska bankerna och bankaktiebolagen innestodo 1893 kr. 12,253,128:—, hvaremot 1907 detta belopp hade stigit till kr. 235,224,813:—

Orsakerna till att sparkasseplaceringen vunnit sådan omfattning

hafva af motionären med all önskvärd tydlighet angifvits. Korteligen kunna de sammanfattas i det påståendet, att medan sparbankernas verksamhet genom lagstiftning i betydlig mån begränsats, så har de solidariska bankernas och bankaktiebolagens handel med guld, in- och utrikes växlar samt räntebärande papper blifvit satt i tillfälle att under mången gång de allra enklaste men därför ej mindre varierande former obehindradt breda ut sig.

Vore det nu enbart fråga om inlåningen, så vore ej mycket att säga härom. Däremot visar sig olägenheten af det anmärkta förhållandet för dem, hvilka såsom lånsökare uppträda på penningmarknaden. Finnes det för dessa hufvudsakligen endast sådana penninginstitut, som lämna lån på kort tid med kanske 2 ända till 3 gånger om året växlande ränta, såsom fallet är med enskilda och aktiebankerna, då kan man, såsom i motionen framhållits, säga, att de, som för sitt loffliga näringsfång af större eller mindre omfattning vore i behof af lån, föga betjänades med att undan för undan omsätta korta lån eller vigilera med så kallade gjorda växlar i bankerna, ett system, som varit och fortfarande är alltför kostbart för dem, som kunde tåla det, och för de många, som därpå ginge under, men som med billigare och stadigare lån kunnat räddas. Här hade sparbankerna kunnat supplera hypoteksinrättningarna jämte en del allmänna kassor, och sparbankerna hade härutinnan haft och hade ännu en betydelsefull uppgift att fylla, under det att den stora allmänna handels- och affärsrörelsen förmedlades af de enskilda bankerna.

I sitt yttrande öfver denna motivering kommer utskottet till ett alldeles motsatt resultat. Utskottet säger nämligen: »För bedömande af föreliggande fråga vill utskottet till en början erinra om innehållet uti 1 § i lagen om sparbanker den 29 juli 1892. I öfverensstämmelse med detta stadgande synes ändamålet med sparbankernas rörelse kunna angifvas vara att från allmänheten hopsamla företrädesvis de mindre kapitalen samt genom räntans läggande till hufvudstolen ytterligare förkofra desamma. Sparbankernas utlåningsrörelse afser härvid förnämligast att göra de insatta medlen på säkraste och förmånligaste sätt fruktbarande. Att sparbankerna, såsom i motionen åsyftas, skulle utgöra lånekassor för fyllande hufvudsakligen af vissa slags lånebehof, måste därför betecknas såsom i viss mån främmande för sparbankslagens syfte. Och i den mån fyllandet af en sådan uppgift kunde befaras leda till minskande af insättarnes säkerhet eller fördel i afseende på deras i sparbanken insatta medel, måste den anses bestämdt stridande mot sagda lag.»

Hvad utskottet här säger om sparbankerna, att de såsom lånekassor för fyllande hufvudsakligen af vissa slags lånebehof ginge ut öfver sparbankslagens syfte, kan jag icke dela. I denna min uppfattning har jag, utom i erfarenheten, ett stöd i kommittémotiveringen till 1892 års sparbankslag. Däri säges: »Väl har det blifvit sagdt att, sedan postsparbanken beredt tillfälle till en säker och nöjaktig placering af de små besparingarne, sparbanker icke vidare vore behöfliga. Men om denna sats i viss mån kan försvaras, då frågan gäller inrättande af nya sparbanker, kan den helt visst icke tillämpas

Angående tryggande af sparbanksverksamheten.
(Forts.)

*Angående
tryggande af
sparbanks-
verksam-
heten.*
(Forts.)

i afseende å de redan befintliga. Äfven om postsparbanken skulle mäktat öfvertaga sparbankernas inlåning, måste man nämligen icke lämna ur sikte utlåningsrörelsen, en verksamhet, som ju postsparbanken icke bedrifver; ty om än sparbanks utlåning, som i åtskilliga sparbanksreglementen upptages såsom ett sparbankens ändamål, ej kan betraktas såsom ett nöjaktigt motiv att bilda ny sparbank, kan den dock i och för sig utgöra fullgiltig anledning att icke omintetgöra redan befintliga sparbanker. För de orter, som vant sig att få vissa lånebehof tillfredsställda af sina sparbanker, spela dessa en så viktig roll, att deras indragning säkerligen skulle medföra allvarliga ekonomiska rubbningar.»

Hvad som här säges om indragning af sparbank har äfven sin tillämpning på hvad som af motionären begäres, nämligen »tryggande af sparbanksverksamheten». Det gäller nämligen att, till förekommande af allvarliga ekonomiska rubbningar å de orter, som vant sig att få vissa lånebehof tillfredsställda af sina sparbanker, trygga dessa sparbankers verksamhet.

Kan man sålunda finna försvar för det berättigade i sparbankernas verksamhet att inom vissa gränser tillgodose en orts särskilda slags lånebehof, så kan ock framhållas önskvärdheten af att tillgång på lånemedel mot moderata och ej alltför mycket fluktuerande räntesatser samt på för låntagaren bekväma inbetalningstider beredes samma ort. I detta hänseende äro sparbankerna, vid sidan af hypoteksföreningarne, hvad speciellt jordbruksfastigheterna beträffar, mest betryggande. Det har nämligen visat sig på flerfaldiga ställen, att ett afdelningskontor af en enskild bank på den eller den orten hufvudsakligen endast afser inlåning med sin rörelse där, då däremot samma orts lånebehof systematiskt eller åtminstone periodvis, och detta då synnerligast i penningknappa tider, ej behöriigen tillgodoses. Jag vågar därför påstå, att tryggheten af sparbanksverksamheten är en mycket behjärtansvärd uppgift.

Huruvida sedan de af motionären framhållna medlen äro härför lämpliga, vill jag för närvarande lämna osagdt, men håller det ej för osannolikt, att den ifrågasatta utredningen kan lämna det resultat, att lika visst som sparbankerna i sin inlåningsrörelse begränsats till enbart en enda form, nämligen att mot aflämnande af motbok emottaga penningar till förräntning, lika visst kan denna form på ett eller annat sätt monopoliseras för sparbank och postsparbank. Under alla förhållanden kan jag dock — med hänsyn till de afsevärda belopp, som af de enskilda bankerna inlånas på sparkasseräkning och hvarigenom sparbankerna ganska afsevärdt hindras i utvecklingen af sin oegennyttiga verksamhet, som afser främjande af insättarens, låntagarens och under vissa förutsättningar äfven allmännyttiga eller välgörande ändamål inom verksamhetsområdet — ej komma till annat resultat, än att det vore högst önskvärdt att någonting åtgjordes i denna angelägenhet.

Herr talman! På grund af hvad jag haft äran framhålla tillåter jag mig yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till herr Perssons motion.

Herr Henricson: Herr talman! Den föregående talaren liksom motionären ansåg det vara viktigt, att någonting åtgjordes för tryg- *Angående tryggande af sparbanksverksamheten.* gande af sparbanksverksamheten. Då skulle väl däraf kunna dragas den slutsatsen, att sparbankerna arbetat under otrygga omständigheter. Men det tror jag icke man kan säga, ty då sparbankerna under dessa tider tyckas vara tämligen oberörda af den kris, som nu en tid varit rådande, så kan man väl säga, att de skötts med en omsikt, som varit betryggande.

Motionären tycks fästa hufvudvikten vid att sparbanksrörelsen i första rummet tillser låntagarnes intressen. Jag däremot tror, att sparbankernas verksamhet i främsta rummet bör afse att befrämja insättarnes intressen.

Nu vill motionären, för att sparbankerna skola kunna röra sig i större omfattning, undanröja konkurrensen med sparkassorna. Men sparkasserörelsen är såväl som sparbanksrörelsen ägnad att främja sparsamhet och omtanke, enligt min mening. Jag föreställer mig nämligen, att sparkasserörelsen hufvudsakligen användes af mindre bemedladt folk, af löntagare och arbetare, som, när de utfå sin aflöning för kvartal, månad eller vecka, anse det vara af betydelse, att penningarna kunna insättas i sparkassa, hvarigenom de bli drygare, än om de läggas i en byrålåda för att användas vid behof. Man kan väl icke heller säga, att sparbankerna lidit något afsevärdt afbräck af denna konkurrens, ty som den förste talaren nämnde, ha de under år 1906 ökat sina kapital med 43 miljoner kronor.

Den föregående talaren citerade något ur motionen, som motionären anført. Citatet är hämtadt af motionären från sparbanksföreningens sammanträde i Stockholm den 9 oktober 1907 och af följande lydelse:

»Men det finnes så många andra, som för sitt lofliga näringsfång både af större och mindre omfattning jämväl vore i behof af lån och vore föga betjänta med att undan för undan omsätta korta lån eller vigilera med så kallade gjorda växlar i de enskilda bankerna, ett system som varit och fortfarande vore alltför kostbart både för dem, som kunde tåla det, och för de många, som därpå ginge under, men som med billigare och stadigare lån kunnat räddas. Här hade sparbankerna kunnat supplera hypoteksinrättningarna jämte en del allmänna kassor, och sparbankerna hade härutinnan haft och hade ännu en betydelsefull uppgift att fylla.»

Ja, huruvida sparbanksverksamheten skall vara tryggad, om dessa som laborera med gjorda växlar, skulle få sina lånebehof tillfreds ställda ur sparbankerna, det förstår jag icke. Jag tror det vore en farlig politik, om sparbankerna skulle belastas med sådana papper. Hittills ha sparbankerna, tror jag, så långt som detta kunnat förenas med god omtanke, belånat inteckningar, som varit goda, inom halfva taxeringsvärdet, och ha sådana till något öfver 50 procent af sina fonder. Sparbanksföreningen har angifvit, såsom också förut är påpekadt, att 1905 utgjorde insättningsöfverskottet endast närmare 9 miljoner, då det förut 1903 och 1904 utgjort 13 och 14 miljoner, och sedan vill sparbanksföreningen däraf draga den slutsatsen, att än »ytterligare eller åtminstone fortsatt försämring» af sparbankernas rörelse

*Angående
tryggande af
sparbanks-
verksam-
heten.*
(Forts.)

skulle komma att äga rum. Men redan 1906 var insättningsöfverskottet närmare 16 miljoner, således större än det under något föregående år varit. Det är anmärkningsvärdt, att icke sparbanksföreningen hade sig bekant 1906 års resultat den 7 oktober 1907. Att sparkasseräkningarna äro till gagn för småfolket visar sig däraf, att enligt 1906 års statistik funnos i rundt tal 510,000 sparkasseräkningsinsättare, och på hvarje sådan insättares bok belöpte sig i medeltal 411 kronor; däraf kan man sluta, att det icke är stora kapital, som i regel bildas i dem.

Sparbanksföreningen har framhållit och framhåller ganska ofta, att sparkasseräkningarna äro för svåra konkurrenter till sparbankerna, därigenom att de nödga sparbankerna att hålla ungefär samma ränta som dessa. Detta synes mig dock sparbankerna kunna komma ut med, då de i regel icke ha någon dyr förvaltningskostnad. Jag skall i detta fall tillåta mig att anföra något från den tid, då sparbanksstyrelserna hade rätt att disponera hela vinstöfverskottet. En härads-sparbank, som var i så god ekonomisk ställning att några afsättningar till grundfond icke behöfde göras, beslöt, att all den vinst, som uppstod af rörelsen, skulle utdelas på distriktets kommuner efter invånareantalet och beslöt samtidigt med detta att nedsätta inlåningsräntan till 3,6 procent. Då fanns icke någon sparkasseräkning i närmaste stad, men sedan inrättades där en sådan, och då måste man höja inlåningsräntan igen i sparbanken till hvad den förut varit. Jag tror, att detta var en väl behöflig konkurrens. Detta har också varit synpunkten för utskottet, när frågan behandlats.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson i Lund: Herr talman! Den siste talarens anförande kan jag icke lämna oemotsagdt. Såsom mångårig ledamot af styrelsen för en af rikets största sparbanker och såsom en af stiftarna af Sveriges sparbanksförening finner jag mig uppfordrad att protestera mot herr Henricsons uppfattning att intresset att få sparbanksverksamheten i någon mån skyddad mot konkurrensen från de enskilda bankernas sparkasseräkningar skulle hafva uppkommit till följd däraf, att sparbankernas rätt att disponera öfver öfverskottsmedlen blifvit genom Riksdagens beslut begränsad. Gentemot detta den ärade talarens påstående skall jag be att få inlägga en alldeles bestämd gensaga, ty dessa båda saker ha icke haft med hvarandra att göra. Sparbanksmännens uppmärksamhet på konkurrensen från de enskilda bankernas sparkasseräkningar har varit väckt långt innan Riksdagen tog det steget att begränsa förfoganderätten öfver öfverskottsmedlen. Om en eller annan sparbank icke handskats fullt riktigt med öfverskottsmedlen — mig veterligt gäller sådant klander endast ett fåtal sparbanker — har detta förfaringssätt icke stämplat någonstades så skarpt som inom sparbanksföreningen. Sparbanksföreningen har äfven ställt sig afvisande mot de förslag att söka få nu gällande bestämmelse med afseende på öfverskottsmedlen upphäfd, som framkommit från enskilda sparbanksmän.

Medan jag har ordet, skall jag be att också få vända mig mot ett resonemang, som förekommer i utskottsbetänkandet, och för

hvilket herr Henricson särskildt gjort sig till taleman. Herr Henricson har framhållit, att det är insättarnes intressen, som i främsta rummet skola tillgodoses. Ja, det är så. Sparbankerna ha icke annat intresse än att tillgodose insättarnes intressen, ty sparbankerna kunna icke arbeta på att samla vinst och göra det icke heller som regel. Men huru tillgodose insättarnes intressen bäst? Naturligtvis därmed att sparbanken beredes tillfälle att sköta sin lånerörelse på det för insättarne förmånligaste sättet. Herr Henricson förmenar, att sparbankerna skulle vilja befrias från konkurrensen med sparkasseräkningarna för att kunna nedsätta räntan för insättarne. Nej, det är icke fallet. Det måste finnas ett visst naturligt samband mellan arten af inlåning och arten af utlåning, då vi väl alla äro ense om att, såsom utskottet påpekat, sparbankernas uppgift är att hopsamla företrädesvis de mindre kapitalen samt genom räntans läggande till hufvudstolen ytterligare förkofra desamma. Om sparbankerna skola kunna på detta sätt rätt tillgodose insättarnes intresse, måste de också lägga sin utlåning så, att den verkligen främjar detta intresse.

En af sparbankernas uppgift enligt sparbankslagen är just att befordra sparsamhet. Detta skola sparbankerna göra icke blott genom inlåning utan äfven genom utlåning. Således skall en sparbank, som tager emot medel samt fruktbargör och bevarar dem, ha sin utlåning baserad icke på korta lån utan på stående lån mot bästa säkerhet och därjämte på långa afbetalningslån. Det är just denna utlåningsgren, som i hög grad försvåras genom konkurrensen med sparkasseräkningarna. Ty de enskilda bankerna upptaga på sparkasseräkning medel, som användas i den korta lånerörelsen. De användas dessutom i växelrörelsen och kunna således tillskynda den enskilda banken en vida högra ränteinkomst än hvad sparbankerna kunna bereda sig på sina långa och stående lån. Men däraf följer också, att placeringen icke får den stabilitet, som man måste fordra hos sparbankerna. Jag missunnar ingalunda de enskilda bankerna all den fördel de kunna ha af sparkasserörelsen, men det är den, må jag säga, ganska illojala konkurrens, som på många ställen inom landet bedrifves från de enskilda bankerna mot sparbankerna, som i någon mån bör begränsas.

Jag vill icke längre uppehålla kammaren. Denna fråga har länge varit en lifsfråga för sparbankerna och har af sparbanksföreningen framburits till regeringen, och det är tydligt, att det då för en person, som är intresserad för sparbanksrörelsen här i landet, skall ställa sig som en sak af stor vikt, att någonting blir gjort i denna angelägenhet. Jag ber därför, herr talman, att få instämma med herr Persson i Malmö och yrka bifall till hans motion.

Herr Jansson i Edsbäcken: Herr talman! Då jag inom utskottet medverkat till det slut, hvartill utskottet kommit, anser jag mig skyldig att säga några ord. Sedan jag begärde ordet, har emellertid herr Henricson redan framfört en del af hvad jag ämnade säga, och jag skulle därför kunna inskränka mig till att instämma med honom, men eftersom jag fått ordet, skall jag i alla fall bemöta något af de uttalanden, som gjorts af en föregående ärad talare, nämligen herr Fornander.

Angående tryggande af sparbanksverksamheten.
(Forts.)

*Angående
tryggande af
sparbanks-
verksam-
heten.
(Forts.)*

Han sade bland annat, att sparbankerna uteslutande verka i egen-nyttigt syfte och att de också skötas med omsorg, nit och skicklighet. Jag vill icke förneka, att deras syfte är det af honom anförda, men jag vill dock bestrida, att alla skötas med den omsorg, nit och skicklighet, som han förmenade. Nu beror det på hvad man härmed afser — om man åsyftar sparbankernas eget eller insättarnas intresse. Att de i eget intresse skötas med både omsorg, nit och skicklighet, det vill jag visst icke förneka, men det är icke alltid så med hänsyn till insättarnes intresse.

Det har förut framhållits här, att syftet med sparbanksrörelsen uteslutande vore att bereda insättarna högsta möjliga ränta på deras besparingar. Vi känna väl, att, innan sparkasserörelsen uppkom, det var sparbankerna angeläget att hålla räntan så låg som möjligt, ja, i nivå med postsparbankeräntan, som ju är mycket låg. Sedan sparkasserörelsen kommit till stånd, måste sparbankerna höja sin ränta något, så att den i det närmaste blef jämställd med sparkasseräntan. Om nu herr Perssons motion lyckades vinna Riksdagens understöd, skulle naturligtvis följden bli, att i ett slag inlåningsräntan nedsattes i sparbankerna. Det är min bestämda öfvertygelse, och då jag anser, att man bör tillgodose äfven de små insättarnas intresse, kan jag för min del icke på något sätt vara med om denna motion, utan skall jag därför be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Malmö: Herr talman! Jag anhåller att endast få göra ett par erinringar. Här har sagts, att enligt motionen skillnaden mellan insatta och uttagna kapital var i nedgående, och att insättningsöfverskottet var mycket lågt år 1905. Det har vidare meddelats att, enligt sparbanksstatistiken — hvilken utkommit sedan jag skref min motion — insättningarna under år 1906 öfverstege uttagningarna med omkring 16 miljoner kronor, och detta har anförts som bevis för att det icke vore så dåligt ställdt, utan att sparbankerna vore ganska väl rustade med hänsyn till konkurrensmöjligheter. Jag vill med anledning häraf säga, att, enligt en notis i Stockholms Dagblad för denna månad, insättningarna i våra sparbanker under år 1907 öfverstege uttagningarna med endast 6,622,000 kronor. Sålunda synes det mig därmed konstateradt, att nedgåendet i skillnaden mellan insättningar och uttagningar i våra sparbanker fortfar, och jag misstänker starkt, att så kommer att ske. Vill man bedöma frågan med hänsyn till proportionen mellan stigningen å kapitalräkning i de enskilda bankerna och aktiebankerna å ena sidan och höjningen af insättningarna i sparbankerna å den andra, synes det mycket tydligt, att sparbanksrörelsen ligger under.

Man har här sagt, att jag vill döda sparkasserörelsen. Nej, det vill jag icke. Jag vill endast, att den skall hålla sig inom rimliga gränser och att den icke skall slå ihjäl sparbanksrörelsen. Ty denna har gjort för stor nytta för vårt folk för att få gå under i konkurrensen med de andra bankerna.

Det har äfven blifvit sagdt, att jag med min motion skulle vilja tillgodose vissa lånebehof på ett sätt, som icke är att rekommendera.

Jag tror, att, om man läser min motion, man icke skall få fram ett enda ställe, där jag uttalat, att man bör lämna lån mot dålig säkerhet. Däremot har jag på flera ställen betonat, att man skall hafva god säkerhet, och jag har uttalat att det är beklagligt att äfven sparbankerna nu lämna ut lån mot dålig sådan. Det har meddelats mig helt nyligen, att sparbanker belånat aktier, som äro en högst tvifvelaktig säkerhet, till 70 procent af det nominella värdet. Jag tror för min del, att man med mera fog bör säga ett gif akt åt sparbanksrörelsen, att den icke må fortsätta på en sådan väg, än varna för att sparbanksrörelsens kapital gå till stärkande och bevarande af fastighetskrediten.

Personligen vill jag säga, att jag står helt oberörd af frågan. Jag har icke något intresse hvarken åt det ena eller åt det andra hållet. Men så långt jag förstår bedöma saken, synes det mig, som om vi här vore på afvägar. Det synes, som om vårt ekonomiska lif behöfde skyddas och stödjas för att utveckla sig i lugn och ro, och jag tror för min del — det är ju möjligt, att jag tager miste — att det bästa och rättaste sättet att trygga detta skulle vara att stödja sparbanksverksamheten, så att den kan tillgodose de lånebehof, som äro till finnandes och som för framtiden komma att finnas, samt kunna erbjuda god och reell säkerhet.

Angående tryggande af sparbanksverksamheten.
(Forts.)

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Å föredragningslistan fanns vidare uppfördt lagutskottets utlåtande n:o 26, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om förekommande af olägenheter i följd af bebyggande af områden, som därtill äro ur hälsosynpunkt otjänliga.

Angående förekommande af olägenheter i följd af bebyggande af ur hälsosynpunkt därtill otjänliga områden.

Sedan utskottets hemställan upplästs, lämnades ordet till

Herr Räf, som yttrade: Herr talman! Lagutskottet har i detta utlåtande tillstyrkt särskilda åtgärder mot att i städer och stadsliknande samhällen få uppföras bostäder å platser, som äro ur hälsosynpunkt därtill otjänliga, och i anledning däraf ber jag få göra ett uttalande.

Enligt motionärernas mening torde förbud för dylika platsers bebyggande möjligen böra motsvaras af skyldighet för vederbörande samhälle att inom viss tid vidtaga åtgärder för exproprierande af det område förbudet omfattar, och till yttermera visso tillägges, att expropriationsvärdet skall vara beroende af vissa begränsningar. Hurudana dessa begränsningar skola bli, talar ej utskottet något om. Slutligen bör det bemärkas, att detta förbud skulle afse ej blott städer utan jämväl köpingar och municipalsamhällen. Det är sålunda ej så underligt om lagutskottet anser, att allt detta afser såväl en inskränkning i som ett upphäfvande af bestående rättsförhållanden; ej heller är det så underligt, att 1907 års särskilda utskott ej hade särdeles stor benägenhet för att

*Angående
förekom-
mande af
olägenheter i
följd af be-
byggande af
ur hälsosyn-
punkt därtill
otjänliga
områden.
(Forts.)*

tillstyrka åtgärden. Säkerligen komma också värdena på många fastigheter i vissa städer, köpingar och municipalsamhällen att ganska allvarligt påverkas af ett positivt beslut i denna sak.

De fastigheter, som nu i afsikt att bebyggas köpas till 10 kronor per kvadratmeter och exproprieras till 15 kronor, torde hädanefter bli tämligen osäljbara till bebyggande och vid en eventuell expropriation torde de betalas med kanske halfva värdet. Det är en omständighet, som också hvar och en, som till äfventyrs ingått borgensförbindelse eller har inteckning i stadsfastighet af liknande beskaffenhet, kan väl behöfva lägga på minnet. Dessutom kommer det att göra sig gällande i de inteckningar, som ligga ute som säkerhet för lån och dylikt.

Att äfven bebyggda, för hälsan mindre fördelaktiga tomter, som genom eldsolycka afbrännas, skulle ingå under det tilltänkta förbudet, synes mig ligga i sakens natur. Hvilken värdesättning och rubbning i kreditförhållanden för dylika tomter detta skulle ha med sig, torde ej behöfva särskildt framhållas.

Bland de många städer, köpingar och municipalsamhällen, som jag något känner, och som skulle beröras af detta förbud, skall jag taga mig friheten att såsom exempel beröra ett stadssamhälle, som ligger mig mycket nära, nämligen Jönköping.

Jönköping ligger nämligen omgifvet af tre sjöar, Vättern på ena sidan, Munksjön på andra och Räcksjön på tredje, och man kan säga att de tre sjöarna tränga in i själfva staden.

Af dessa sjöar har åtminstone Munksjön ett mycket dåligt vatten, d. v. s. det anses mycket ohälsosamt, och man kan också se det om sommaren och våren på fisk som uppehåller sig i sjön.

För öfrigt kan man uppdelat Jönköping i två hvarandra åtskilda delar, nämligen västra stadsdelen, som till stor del är högt belägen, och den östra. Och om nu någon skulle säga, att jag till äfventyrs talar i eget intresse, vill jag nämna, att min lilla fastighet i staden ligger så högt, att den aldrig någonsin kommer att beröras af det framlagda förslaget. Det är därför ej i dess intresse jag talar, utan tvärtom är det mycket sannolikt, att fastigheter i den del af staden, i hvilken min fastighet är belägen, skulle komma att stiga i värde. I den östra stadsdelen däremot, som på vår och höst i all synnerhet är vattendränkta, står då på stora sträckor Munksjöns vatten upp till en fot öfver marken. Och hvilken betydelse detta har för hälsan och de sanitära förhållandena är ej svårt att förstå. Läkarna i allmänhet och provinsialläkarna i synnerhet säga ju, att just sådana vattendränkta marker äro ur hälsosynpunkt ganska olämpliga till tomter för bostäder, och gäller detta vattendränkta marker i allmänhet, måste det särskildt gälla sådana marker, som äro så pass genomdränkta af vatten som dessa.

Realiserandet af nu föreliggande motion och utskottsutlåtande skulle sålunda föranleda ett förbud för bebyggande af stora delar af Jönköpings östra stadsdel och i synnerhet stora sträckor af Södra Strandgatan och dess vidare sträckning mot öster med där liggande kasernetablissemment, där en mängd byggnader äro uppförda eller tilltänkta.

Skulle en allvarlig eldsvåda dessutom hemsöka samma östra stadsdel, kunde synnerligen svåra omständigheter uppstå. — Förbudet mot nybyggnad måste nog då i en massa fall tillämpas. D. v. s. jag kan ej

tänka mig annat än att hvarje särskild tomt måste undergå besiktning, huruvida den kan bebyggas eller icke. Den eventuella expropriationen skulle väl då tillämpas med afseende å de tomter, som ej vidare finge bebyggas. Men skulle då tomtägarna ej också till eldsolyckan nödgas lägga en ruinerande nersättning i sina respektive tomters värde, finge de af motionärerna omnämnda »vissa begränsningar i fråga om ersättningsbeloppet» ej vara för snäfvä.

Det skulle därför ha varit ganska behöfligt, att utskottet eller också motionärerna gjort några antydningar om hvad de åsyftade med »skarpa begränsningar» och hvad som menas med att skyldighet för expropriation också endast kan vara »eventuell».

Det är emellertid klart, att skola jord- och tomtägarna känna sig något så när tillfredsställda, skola de hafva något så när betaldt för sina tomter. Men skola de ha något så när betaldt, beklagar jag det samhälle, som skulle betala. Det blefve ej småsaker, i synnerhet som den af mig omnämnda östra delen af Jönköping till stor del är upptagen af trähus, och det är mycket sannolikt att en stor del af dessa icke skulle få åter uppföras. Nu kan man ju invända: »Då kunde man ju minska strängheten med afseende å de sanitära förhållandena.» Ja, men då vet jag ej, hvad som återstår af hela lagförslaget, ty det är ju just de sanitära förhållandena, som man skall fästa afseende vid. Hvad jag anfört om Jönköping som exempel torde gälla många andra städer och stadslänkande samhällen.

Det är klart, att jag ej, åtminstone för närvarande, vågar göra något yrkande, men jag har ansett saken vara af så allvarlig beskaffenhet för en hel del städer, köpingar och municipalsamhällen, att jag ej kunnat låta bli att göra detta uttalande till protokollet.

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman! Då den föregående ärade talaren berört förhållandena i den stad jag har äran representera, ber jag få komplettera hans uttalanden med några få ord. Det är sant, såsom han sade, att en ganska betydande del af Jönköping är byggd på mark, som icke är tidsenligt dränerad och som därför icke kan anses uppfylla de anspråk, som man nu för tiden ställer på en god byggnadsgrund. Men då detta gäller ungefär halfva stadens område, kan jag icke tänka mig, att ett bifall till detta förslag skulle i sina konsekvenser leda därtill, att detta område skulle blifva undantaget från rätt till bebyggande, exempelvis i händelse en större eldsvåda skulle inträffa, ty, såsom här påpekats i utlåtandet, kan en äfven i sig mindre lämplig byggnadsgrund genom vissa tekniska hjälpmedel göras användbar, och hvad Jönköping beträffar, har den frågan länge stått på dagordningen, hur man på konstlad väg skulle kunna åstadkomma den dränering, som där icke omedelbart på grund af markens beskaffenhet kan verkställas. Jag föreställer mig sålunda, att den östra stadsdelen, som ligger på sidländ mark, skall kunna genom vår tids tekniska hjälpmedel dräneras, så att man icke från hälsosynpunkt behöfver utdöma dess byggnadsgrund såsom olämplig för bebyggande.

Därför har jag endast velat säga, att jag för min del från synpunkten af de förhållanden, som råda i det samhälle jag har äran representera, icke finner någon anledning att motsätta mig den utredning,

Angående förekommande af olägenheter i följd af bebyggande af ur hälsosynpunkt därtill otjänliga områden.
(Forts.)

Angående förekommande af olägenheter i följd af bebyggande af ur hälsosynpunkt därtill otjänliga områden. (Forts.)

som i detta ärende af utskottet på grundvalen af föreliggande motion begärts.

Herr Vennersten: Herr talman! Då fråga direkt framstälts till motionärerna om hvad vi afsett med vårt uttalande om vissa begränsningar beträffande ersättningsbeloppet vid den ifrågasatta expropriationen af vattensjuk eller för bebyggande otjänlig mark, anser jag mig skyldig nämna, att vi härmed afse, att man vid expropriation af dylik mark, som i och för sig ofta nog torde vara ganska värdelös, bör tillse, att den icke på grund af att marken ligger väl till åsättes ett pris, som kan anses oskäligt.

Det är den mening, som ligger under detta uttryck, och jag anser, att uttalandet är fullt befogadt. För öfrigt ber jag att få framföra min tack till den senaste ärade talaren för det han delvis bemött de betänkligheter, som herr Räf tycktes hysa mot det här framlögda förslaget. Jag är viss om att en utredning, om en sådan genom ett bifall till utskottets förslag kommer till stånd, skall bringa klarhet äfven i de förhållanden, som af båda dessa talare berördes.

Herr Räf: Herr talman! Jag är visserligen icke representant för Jönköpings stad, men jag representerar det omkringliggande häradet, och jag har här talat om Jönköping endast därför, att det så klart faller i ögonen, hur det där kommer att ställa sig i nu berörda afseende. Hvad beträffar det att dränera Jönköping, hvilket man här talat om, torde det bli ett ganska kinkigt kapitel, då nämligen Vätterns vattenyta är precis lika hög med Munksjöns och dessa två i sin ordning med den tredje sjöns yta. Det gäller att dränera detta komplex af sjöar, om man vill komma någonstädes i afseende på Jönköpings östra stadsdels dränering. I annat fall måste man tänka sig att vidtaga någon anordning i afseende på byggnadegrunden. Det är ju en helt annan sak. Genom att höja byggnadsgrunden medelst påfyllning kan man komma hvar som helst, men då det är fråga om afdikning, kan man icke åstadkomma någonting likformigt inom Jönköping. Hvad beträffar det, som anförts ur utskottets betänkande, att man kan göra marken lämplig för bebyggande genom en del anordningar, gäller detta äfven under nuvarande förhållanden.

För öfrigt är jag den senaste ärade talaren, herr Vennersten, tacksam, därför att han åtminstone gaf en direkt anvisning, hur han tänkt sig, att man skulle ställa det vid en expropriation af fastigheterna, nämligen att hvar och en, hvars fastighet kommer att exproprieras, har att vänta sig ersättning till det verkliga värdet af sin fastighet. Och då kan man ju icke mera begära, äfven om hela stadsdelar skulle blifva ödelagda.

Vidare anfördes ej. Kammarern biföll utskottets hemställan.

§ 13.

På förslag af herr talmannen, som förmälde sig hafva därom samrådt med talmannen i Första Kammarern, beslöt kammarern att nästa

onsdag den 11 mars företaga val af tjugufyra valmän för utseende af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor, äfvensom af sex suppleanter för dessa valmän.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Följande nya motioner afgåfvos, nämligen af:

herr *J. Jeansson* i Kalmar *m. fl.*, n:o 252, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning om tillbandahållande genom statens försorg af en grundfond åt allmänna hypotekskassan för Sveriges städer; och herr *J. R. Kjellén*, n:o 253, om ändring af 35 och 36 §§ regeringsformen.

Dessa motioner bordlades.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>P. A. Larsson</i> i Säby	under 8 dagar fr. m. den 11 mars,				
» <i>K. F. G. Almqvist</i>	» 2 » » » 9 »				
» <i>I. E. G. Svensson</i> i Skyllberg	» 2 » » » 10 »				
» <i>O. N. Olsson</i> i Heden	» 8 » » » 7 »				
» <i>J. Jeansson</i> i Kalmar	» 4 » » » 9 »				
» <i>O. H. Svensson</i> i Saläng ...	» 4 » » » 11 »				
» <i>T. Fürst</i>	» » » » 11 »				
» <i>O. G. Erikson</i> i Öfra Odensvi	» 6 » » » 9 »				
» <i>K. Otto</i>	» 2 » » » 10 »				och
» <i>N. A. Nilsson</i> i Malmö	» 4 » » » 11 »				.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,20 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.